

85. Aantekeningen, april – mei 2022

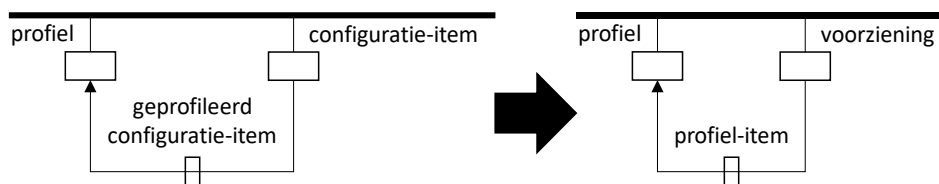
Pieter Wisse

85.1

[Dit is een vervolg op [aantekening 84.72](#).] Inmiddels zijn jullie eraan gewend dat informatiekundig ontwerpen aanvankelijk vooral onderzoeken is en daarom alle(rlei) kanten op moet – kunnen – gaan. Zo valt mij de keuze van enkele termen op aan de opzet van versie 2 van de autorisatiewizard.

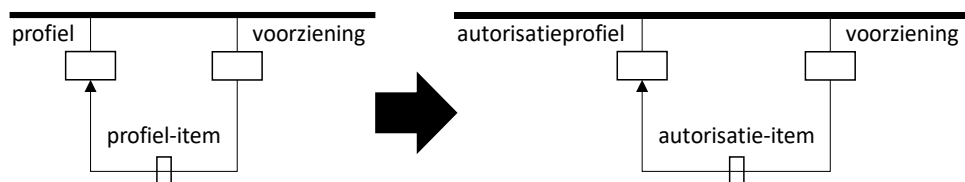
Als je het geneuzel vindt, moet je het vooral zeggen. Maar als ik zie dat er sprake is van “configuratie-item” als begrip, verwacht ik eveneens zowel het begrip configuratie als structurele aanwijzing van de manier waarop items (lees ook: delen) zo’n geheel (lees ook: configuratie) vormen. De verklaring is stellig, dat “profiel” voor configuratie doorgaat, met een profielexemplaar dan als ‘losse’ verzameling configuratie-itemexemplaren.

Als dat klopt, verenigt “configuratie-item” kennelijk – minstens – twee, zeg maar, oriëntaties. De ene betreft de hulpmiddelen, de andere – pas – de rangschikking van zo’n middel (lees ook: voorziening) als ... profiel-item. Als ik afzie van onderscheid tussen zgn standaard- en optionele items, vind ik de termen in figuur 9 alweer iets duidelijker.

figuur 9

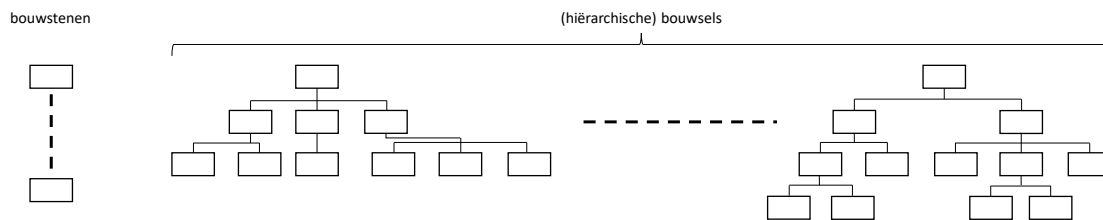
Onduidelijk is echter waartoe profiel dient. Uiteraard, wie weet dat het model een autorisatiewizard geldt, begrijpt – ook wel – dat het dienovereenkomstig ‘beperkt’ om een autorisatieprofiel gaat. Door een nauwkeuriger aanduiding van het ene begrip raken eventueel passender aanduidingen van andere begrippen herkenbaar, zie figuur 10.

figuur 10

Of dit ergens toe leidt, iets bruikbaars? Dat merken we wel. Merk op dat tot dusver aan de opzet (lees ook: structuur) van het model niets veranderd is; ik heb slechts ‘etiketjes’ gewijzigd. De uitleg die ook – en m.i. vooral – aan configuratie kan worden gegeven, ontbreekt structureel echter. De configuratie-items kunnen volgens de systeemtheorie als elementen worden beschouwd, met een systeem als ...

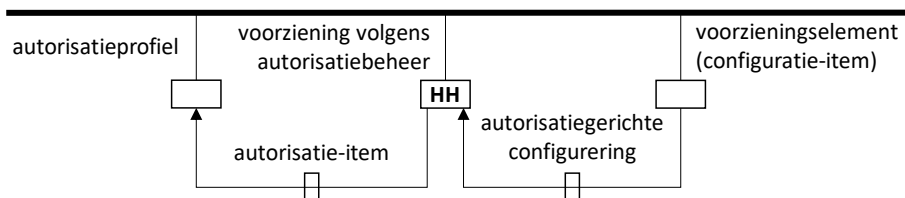
configuratie ervan. Dat vergt uitbreiding van het model. Een hiërarchische opzet biedt reeds veel mogelijkheden. Met, inderdaad, configuratie-items als aparte bouwstenen kunnen dan hiërarchische opstellingen worden gebouwd. Voor dat idee, zie figuur 11.

figuur 11

Met zulke ‘omgekeerde bomen’ kan – toekenning van – autorisatie mikken op een element-in-hiërarchie, zeg ook maar een hiërarchisch geordende voorziening. Daarmee zou die bevoegdheid in één moeite door kunnen gelden voor alle onderliggende voorzieningen (lees ook: deelvoorzieningen, uitgaande van een bepaalde voorziening). Op die manier werkt thans het autorisatiebeheer van/voor de informatierotonde.

Over oriëntatie gesproken, daarvan kunnen er ook weer allerlei relevant zijn, met dus zelfs sterk toenemende kans daarop naarmate het bereik groter (lees ook: de horizon wijder bedoeld) is. De ordening van ‘bouwstenen’ kan – en zal stellig – verschillen volgens ... verschillende oriëntaties. In figuur 12 komt dat tot uitdrukking. De voorzieningselementen zijn als ‘bouwstenen’ nog algemeen verondersteld, maar de – hier hiërarchische – samenstellingen ermee gelden afgestemd op autorisatie.

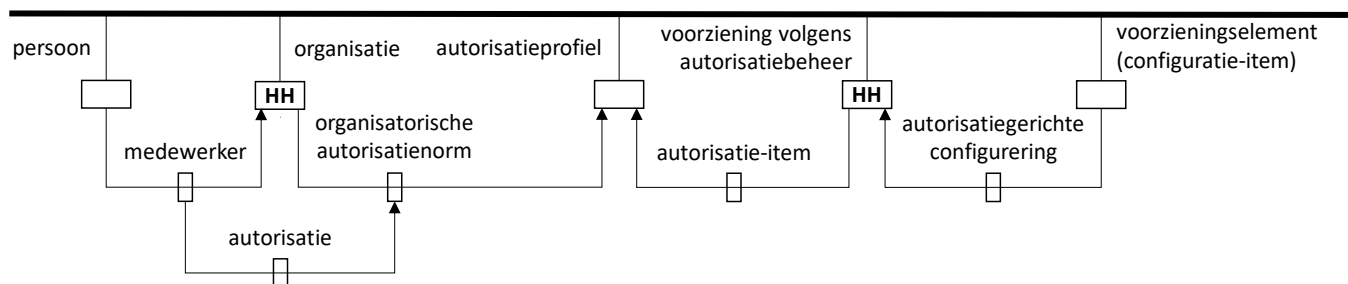
figuur 12

Nota bene, het model in figuur 12 komt overeen met de huidige versie van de autorisatiewizard door de voorzieningselementen te beschouwen als de huidige configuratie-items en ze òngewijzigd één-op-één over te nemen als voorziening-volgens-autorisatiebeheer (dus vooralsnog zònder hiërarchische ordening). Wanneer de huidige versie ‘een eenvoudig geval’ van de volgende versie is, laat zich de overgang van de ene naar de andere ook eenvoudiger beheersen.

Ik kom nu op, zeg maar, de andere kant van het model van de huidige autorisatiewizard. Ook daar blijken veronderstelde betekenissen verscholen ‘achter’ de – keuze voor – een specifiek bereik. De wizard is bedoeld als gereedschap voor, eh, intern autorisatiebeheer voor een organisatie van overzichtelijke grootte, ingedeeld volgens teams. Vanwege de beperking tot gebruikers binnen de ene organisatie, is het duidelijk dat die gebruikers medewerkers vàn die organisatie zijn. Dan is het overbodig om ze medewerkers te noemen. Daarom heten ze “persoon,” maar bedoeld daarmee zijn dus slechts ‘eigen’ medewerkers. Verder lijkt voor de huidige versie te zijn aangenomen dat een “persoon” medewerker van één team is

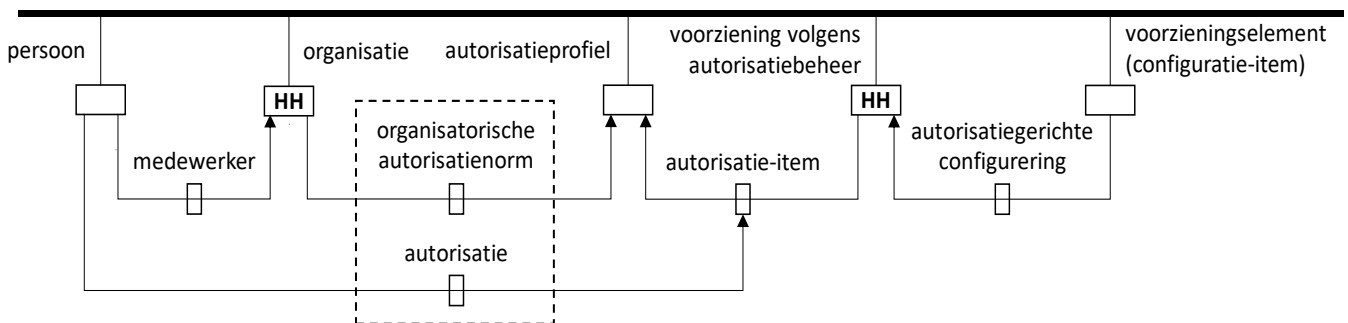
èn dat haar/zijn medewerkerschap als het ware van buitenaf al duidelijk is. Dat zou in elk geval verklaren, waarom zowel (autorisatie)profielen thans volgens teams ingedeeld zijn als personen pas via een toegekend profiel als teammedewerker geregistreerd raken.

Figuur 13 stelt ook aan die kant een alweer wat veralgemeniseerde opzet voor. Zo is er onder de noemer van organisatie eveneens een homogene hiërarchie gedacht. Overeenkomstig het huidige beheerbereik van de autorisatiewizard telt het hoogste niveau één element, te weten de Haagse rechtbank. Daaronder ‘hangen’ de resp. teams, met vervolgens per team de resp. functies. Ipv diverse autorisatieprofielen per team veronderstelt het veralgemeniseerde model een ... specifiekere samenhang. Het ligt voor de hand om een organisatorische functie met een autorisatieprofiel in verband te brengen; dat kan er dan ook precies één zijn. Aangezien een persoon als medewerker volgens diverse functies kan gelden, ‘krijgt’ z/hij via die functies de bijbehorend diverse autorisatieprofielen ‘mee.’

figuur 13

Een flexibeler opzet toont het model in figuur 14, gewoon om eens alternatieven te helpen overwegen. Een persoon kan geautoriseerd verklaard zijn voor willekeurige autorisatie-items. Die toekenningen kunnen worden vergeleken met wat normatief geldt voor de organisatorische functies waarvoor z/hij is aangesteld. (Dergelijke overzichten helpt de informatierotonde thans opstellen.)

figuur 14

Het is niet zo, dat het ene model absoluut beter is dan alle andere modellen. Er valt voor elk model altijd wel iets te zeggen, en dus ook ertegen. Daarom moet je speels met modellen kunnen omgaan, je kunnen vóórstellen hoe iets al dan niet werkt volgens een bepaalde opzet.

Probeer vooral zelf eens wat uit. Zo gaat figuur 14 nog niet verder dan intern autorisatiebeheer. Ofwel, de horizon moet nog véél wijder. Dus?! Wordt vervolgd.

85.2

Inderhaast niet al te fijntjes wijs ik je erop, :-) dat jij eerder een gemaakte afspraak afzegde. Druk met voorbereidingen van een FS-vergadering, liet jij weten. Alsof die vergaderingen iets opleveren ...

Voordat ik je schrijf, kijk ik meestal even op de FS-website. Als laatste nieuws zie ik ditmaal “Nieuwe versie voor Metamodel voor Informatiemodellering (MIM)” aangekondigd. Begrijp jij ècht niet, nog steeds niet, dat ook weer volgens MIM modellering van betekenissen domweg wordt veronachtzaamd? Dat geven de MIM-mers zelfs openlijk toe. Nog afgezien van de averechts vooropgezette beperking tot telkens een domein – wat uiteraard meteen al in strijd met stelselmatigheid is – vermeldt de inleiding van de thans geldige beschrijving van MIM dat, zie paragraaf 1.6,

[d]e modellering van [...] de begrippen die een rol spelen [...] i]n MIM [modellering op] niveau 1 [wordt] genoemd en voor MIM [...] is dit niveau buiten scope.

Dat zou genoeg moeten zijn om MIM in èlk geval voor stelselmatische opgaven van digitale facilitering van informatieverkeer onmiddellijk in de prullenbak te gooien. Dat is niet gebeurd, integendeel, (B)FS ziet er blijkbaar wat in. Of hebben de BFS-medewerkers en FS-leden er zelfs helemaal geen oordeel over? Ben je slechts ‘druk’ met zoiets als procesbegeleiding? Veelzeggend is de nota bene ontkenning door de MIM-mers dat wat zij als een niveau-1-model beschouwen géén, herhaal, géén informatiemodel is. Ik vermoed dat zij abusievelijk veronderstellen dat het op zgn niveau 1 om begrippen als vooralsnog ònsamenhangend – en, grr, domeinspecifiek – gedefinieerde termen gaat, waarna op zgn niveau 2 pas samenhang enzovoort aan de orde komt. Tja, wie dat zó simplistisch opvat, meent onverminderd genoeg te hebben aan een modelleergrondslag volgens enkelvoudige entiteiten plus relaties ertussen. Maar laat dàt nu net voor àlle niveaus tekort schieten, al helemaal door-de-domeinen heen (lees dus ook: stelselmatic). MIM-mers lijken slechts één manier van digitale-registratie ordening te (er)kennen. Zich vergaand ònbewust van die – nota bene nodeloos beperkte – feitelijk tèchnische insteek gaan ze ervan uit dat wat er volgens hen, vooruit, noodzakelijkerwijs aan vooràfgaat (niveau 1), strookt met wat zij ònvermijdelijk achten als die ene – manier van – digitale-registratie ordening (niveau 2 en volgende). Tja, met zulke oogkleppen besef je nooit als paard àchter de wagen gespannen te staan en precies de verkeerde kant op te blijven trekken resulterend in een spoor van vernieling. Je kunt het er maar druk mee hebben ...

Wellicht kan je er gunstige draai aan geven. Voor niveau 1 op z’n MIMs bestaat er kennelijk nog een ernstige lacune. Moet daarin niet zelfs dringend worden voorzien? Wil je met (B)FS als vooruitstrevend bekend staan? Je kunt gerust wijzen op conclusies & aanbevelingen voor “semantiek op stelselschaal,” reeds in 2008 opgesteld onder auspiciën van (B)FS.

85.3

[Dit is een vervolg op **aantekening 85.1.**] Uitgaande van een bescheiden omvang valt het bereik (lees ook: beheerdomein) van autoriseren, dwz toekennen van bevoegdheden aan 1. iemand voor gebruik van 2. voorzieningen, volgens twee invalshoeken te vergroten.

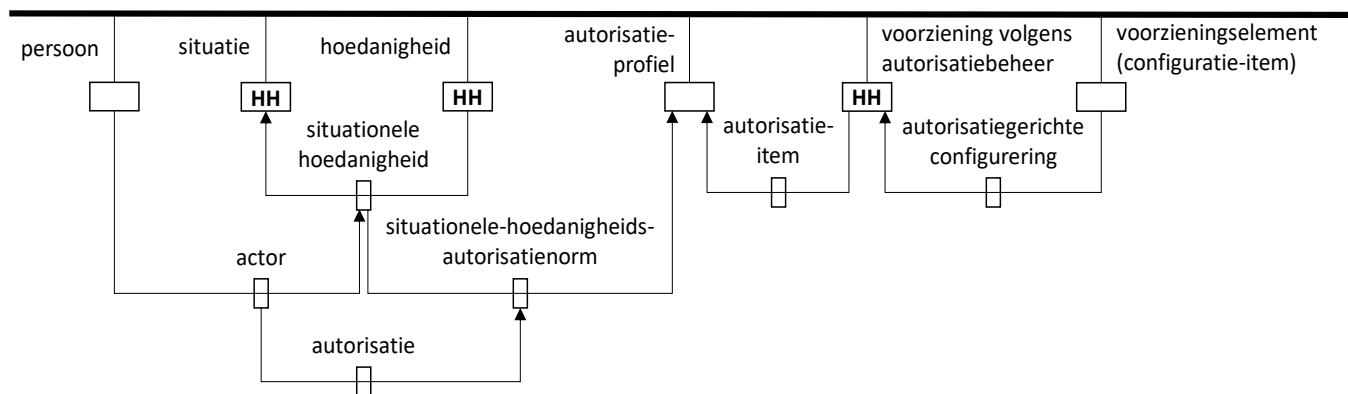
In de vorige aflevering van deze reeks ontwerpverkenningen ben ik ad 2 begonnen. Ik meen te begrijpen dat voor versie 2 van de autorisatiewizard configuratie met

zoveel woorden in de zin van (autorisatie)profiel geldt. Maar in de zin waarvan ik die aanduiding verwachtte, te weten van zoiets als middelen- resp. voorzieningsamenstelling, mis ik configuratie daar. Met die betekenis heb ik daarom – allereerst maar eens – een zgn. homogene hiërarchie (HH) toegevoegd aan de proefmodellen voor de volgende versie. En omdat dergelijke samenstellingen afhankelijk van (beheer)doel kunnen verschillen, heb ik er in dit geval autorisatie als dat doel expliciet bij vermeld. (Dat kan op zijn beurt algemener, maar voorlopig houd ik het herkenbaar aangeduid op voorziening-volgens-autorisatiebeheer als zo'n homogene hiërarchie.)

Ad 1 heb ik een vergelijkbare toevoeging gedaan. Een “team” beschouw ik als een onderdeel van een organisatie. Met organisatie als homogene hiërarchie, zie daarvoor figuur 13 [in **aantekening 85.1**], dekt het model meervoud van willekeurige organisaties inclusief onderdelen ervan op willekeurige niveaus tot en met – organisatorische – functies. Daar heb ik het ad 1 tot dusver bij gelaten.

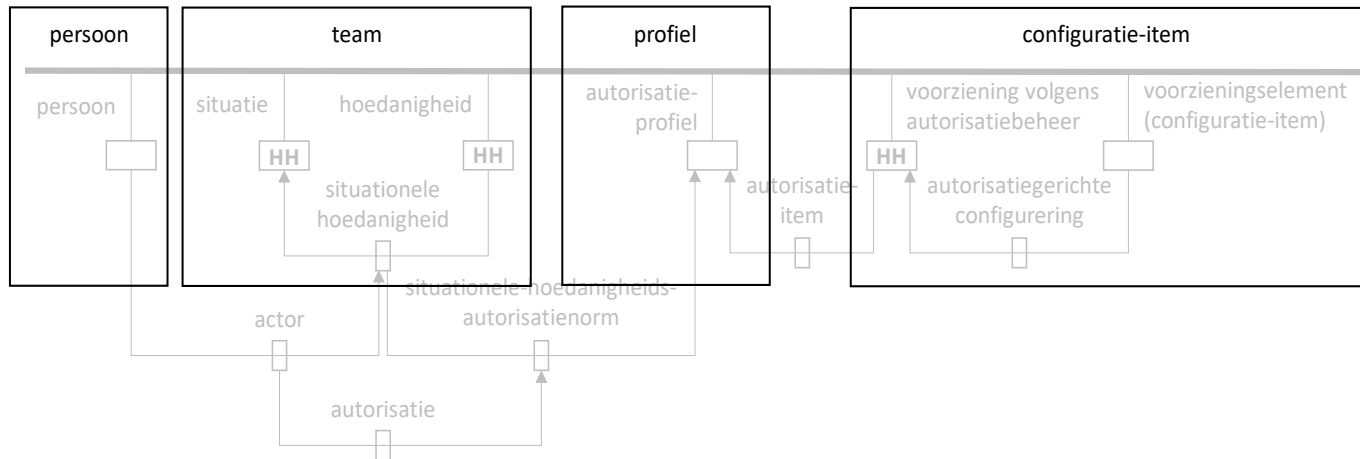
Voor maatschappelijk bereik van autorisatiebeheer is dat echter – uiteraard – nog niet algemeen genoeg. De noemer van organisatie is daarvoor immers niet bepalend, laat staan eenzijdig in de zin dat iedereen altijd als medewerker van een of andere organisatie deelneemt aan informatieverkeer en slechts als zodanig tot gebruik van daarvoor benodigde voorzieningen bevoegd is.

Met de aanzet voor een juist zo algemeen mogelijk gedachte opzet heb ik jullie meteen al in de tweede aflevering van deze reeks overvallen. In figuur 4 [in [aantekeningen 84.60](#)] staat een model(letje) afgebeeld dat uitkomt op situationele hoedanigheid. In figuur 15 heb ik organisatie in figuur 13 door de hele figuur 4 vervangen. Dat vergt dan verdere aanpassing van het model van figuur 13. Zo klopt de aanduiding medewerker niet voor iemand (lees ook: persoon) ‘in’ een situationele hoedanigheid. Daarvoor is een, zeg maar, ruimere aanduiding passend. Ik kom op: actor.

figuur 15

Voor een vergelijking van modellen heb ik in figuur 16 als achtergrond figuur 15 overgenomen en daarop de hoofdbegrippen geprojecteerd zoals ze voor de huidige autorisatiewizard gelden. Hopelijk maakt dat ‘zichtbaar’ dat een volgende o.a. de – mogelijkheden van – de huidige versie dekt, zodat continuïteit van autorisatiebeheer is verzekerd. Ik kan het niet nalaten op te merken, dat zulke zorg om continuïteit helaas slechts de ene rechtbank betreft waarvoor gebruik van de wizard tot dusver beperkt gebleven is.

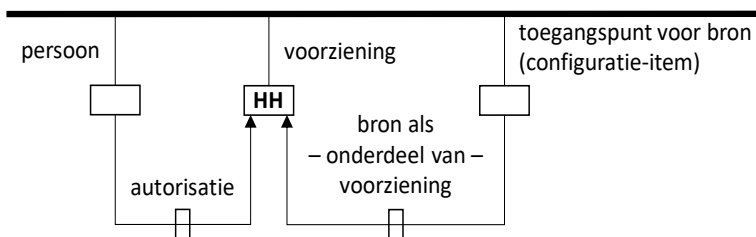

figuur 16

Mijn suggestie luidt om volgens genoemde twee invalshoeken na te gaan of het model van figuur 15 berekend is op een toekomst inclusief digitale toegankelijkheid. Zelf heb ik heffing van griffierecht als representatief voor variëteit en dynamiek van (situatiele-hoedanigheds)verhoudingen leren waarderen (terwijl vrijwel iedereen nog meent dat het er structureel niet toe doet, en dus voorlopig géén aandacht vergt, overigens netzoals autorisatie structureel alom ten onrechte nog volledig wordt miskend). Hoe dan ook, wat kan resp. moet er zoal aan – het model! – veranderen? Wordt vervolgd.

85.4

[Dit is een vervolg op **aantekening 85.3.**] Gelet op jouw voorkeur :-)) om pràktisch allereerst met interne autorisatie dóór te gaan stel ik voor om een proef te doen volgens een uitbreiding van de opzet die thans operationeel is voor de informatierotonde. De nadruk zou m.i. dan vooral liggen op het expliciteren van organisatorische functies in termen van situatiele hoedanigheden. Dat vergt voor een proefopstelling uitbreiding, omdat bedoelde opzet eveneens nog werkt zónder verbijzondering volgens situatiele hoedanigheden. Op hoofdlijnen heeft Martijn Houtman – de voorziening voor – autorisatie thans voor de informatierotonde ingericht zoals figuur 17 toont, althans, naar mijn idee zit het ruwweg zó. :-)

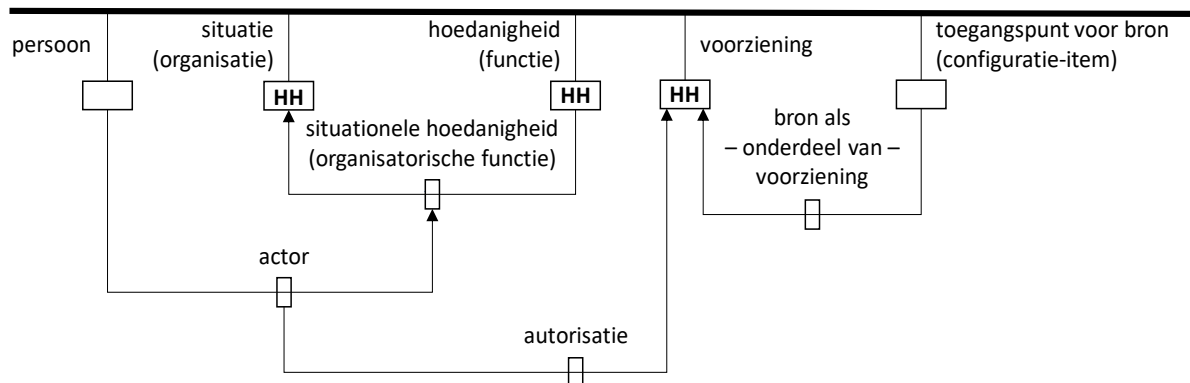

figuur 17

De verzameling van relevante “configuratie-items” gebeurt echter niet onder de noemer van “profiel,” maar per zgn voorziening. Zoals ik reeds aangaf, is met autorisatie voor een voorziening als knooppunt in een homogene hiërarchie autorisatie voor alle ‘onderliggende’ voorzieningen inbegrepen verondersteld. Daarmee moet dus met de toewijzing van bronnen aan een voorziening door-de-

hiërarchie-heen rekening gehouden zijn.

Voor een – eerste – proef voor een vervolgversie van de huidige autorisatiewizard vind ik de uitbreiding zoals geschetst in figuur 18 in aanmerking komen.

figuur 18

Beperkt tot intern autorisatiebeheer vind ik het dan voor de hand liggen, zoals met termen tussen haakjes in figuur 18 aangegeven, om met situatie als homogene hiërarchie de organisatie(structuur) uit te drukken, en functies met hoedanigheid. Gecombineerd levert dat organisatorische functies op als situationele hoedanigheden. Als actor heeft een persoon zo'n functie toegewezen gekregen. In organisatorische termen is z/hij een functionaris als actor. En dat lijkt mij, eh, intern dan precies als noemer nodig en voldoende nauwkeuring voor toewijzing van autorisatie.

Ik merk nog op dat voor autorisatiebeheer voor de informatieronde een persoon thans bekend staat 'als' een gebruiker van/via Active Directory. Dat zou voor de – eerste – proef kunnen worden gewijzigd in identiteitstelling volgens Sims. Voor uitbreiding van het bereik tot, zeg wederom maar even, extern autorisatiebeheer is dat uiteraard evenmin toereikend.

Oh ja, een profiel in de zin van de huidige wizard laat zich betrekkelijk eenvoudig toevoegen, met uiteraard situationele hoedanigheid als oriëntatiepunt zoals in figuur 19 aangegeven. Voor een – eerste – proef lijkt mij die toevoeging vooralsnog echter overbodig als de nadruk ermee inderdaad ligt op uitbreiding inclusief verbijzondering in organisatorisch-functionele zin.

Wat vinden jullie?

Wellicht kunnen jij en Martijn elkaar binnenkort 'op afstand' spreken? Jij kan Martijn de autorisatiewizard demonstreren en omgekeerd kan Martijn aan jou laten zien hoe het autorisatiebeheer van de informatieronde nu werkt. Dat moet uiteraard gaan samenlopen, en veel verschil zit er niet tussen, kan ook niet, omdat beide voorzieningen ècht werken.

Wordt vervolgd (maar niet zo vlot; ik wacht maar eens reacties af :-).

85.5

Aan het eind zie je de aanduidingen Active Directory en Sims vermeld. Dat zijn 'voorzieningen' met beperkingen van bereik, dus onvoldoende stelselmatig geschikt. Active Directory (AD) is van Microsoft. Sims is een register met identiteitstellingen van medewerkers van het ministerie van Justitie en Veiligheid. (Digitale) infrastructuur voor informatieverkeer op maatschappelijk schaal reikt verder dan wat

zich met AD laat beheren en er zijn ook veel meer mensen verkeersdeelnemer dan slechts J&V-medewerkers.

85.6

[Dit is een vervolg op **aantekening 85.4.**] Ik kan spoed met enkele aanvullende opmerkingen met wervende bedoeling niet laten. Excuus?! :-)

De autorisatiewizard regelt niet autorisatie zèlf. Dat gebeurt per zgn configuratie-item elders. Toch? Wat de wizard faciliteert, en stellig daarom heet 'ie ook zo, is coördinatie van autorisatiebeheer, zeg maar de verschillende configuratie-items omvattend. Tot dusver is het bereik van die beheercoördinatie echter tot één rechtbank beperkt gebleven. Dus zijn we het erover eens, dat het bereik in eerste aanleg dringend moet worden uitgebreid tot de gehele Rechtspraakorganisatie (en daarbij doen jullie mij een groot plezier door met – aanpassing van – de opzet daarvoor óók alvast rekening – gaan – te houden met verdere uitbreiding van bereik, maw voor digitale toegankelijkheid 'buiten' de eigen organisatie :-)

Ik heb voorgesteld om voor een proefopstelling voor versie 3 van de autorisatiewizard voort te borduren op de voorziening waarmee inmiddels de autorisatie zèlf van de informatieronde geregeld wordt. Dezelfde voorziening zou dan – aangepast – als wizard kunnen dienen voor de 'overige' intern-relevante digitale voorzieningen (lees volgens versie 2 van de autorisatiewizard dus: configuratie-items).

Het aantal van die 'overige' voorzieningen is véél groter dan wat onder de noemer van de informatieronde ... draait. Maar of de autorisatievoorziening thans al dan niet slechts voor de informatieronde de autorisatie zèlf regelt, doet er m.i. principieel niet toe. Vooral wil ik benadrukken, dat één en dezelfde voorziening volgens nota bene dezelfde opzet geschikt is zowel voor beheer van autorisaties zèlf als qua wizard voor alsmaar omvattender, integrale coördinatie. Vooruit, dat moet met een proef nog worden bevestigd. Maar àls dat klopt, en daar lijkt het op, ligt het voor de hand om na te gaan of voor voorzieningen uit het aandeel 'overig' op basis van de wizardinstellingen eveneens de autorisatie zèlf kan worden verzorgd met dezelfde autorisatievoorziening (want de ervoor benodigde 'instellingen' zijn dezelfde èn reeds beschikbaar). Het beheer-zèlf overlapt dan steeds meer het volledige wizard-bereik; autorisatiebeheer verloopt navenant strakker gecoördineerd, met perspectief op verdere kwaliteitsverbetering inclusief informatiebeveiliging (!) van dien.

Omdat de wizard coördinatie dient, is hoe dan ook daarvoor/-mee integraal bereik geboden. De autorisatie zèlf kan echter niet, herstel, nooit volledig met een enkele voorziening geregeld zijn. Er kunnen immers allerlei redenen zijn om – nadere – autorisaties per voorziening te – blijven – regelen, zoals voor de overgeleverde primaire processystemen. En op termijn betreft het relevante bereik van digitaal informatieverkeer – veel?! – meer dan, eh, interne voorzieningen. En voor externe voorzieningen ligt de verantwoordelijkheid voor autorisatiebeheer uiteraard dienovereenkomstig onveranderbaar elders.

Voor een proefopstelling voor versie 3 beveel ik begrippen plus samenhang ertussen aan die beperkt blijven tot wat ik eerder als – het aspect van – belangbaarheid opperde. Het heeft immers pas zin om maatregelen ter verbetering van bruikbaarheid te treffen met daarvoor eventueel benodigde toevoeging van begrippen(samenhang), nadat voldoende vertrouwen is gevestigd in doeltreffendheid van de beoogde (beheer)voorziening. Doelmatigheid kan daarvan pas zijn afgeleid.

Aan het model in figuur 18 voor een proefopstelling ontbreken daarom opzettelijk (!) nog op – verbetering van – bruikbaarheid gerichte aanvullingen zoals versie 2 van de autorisatiewizard biedt. Alles op z'n tijd, en alleréérst nagaan of de oriëntatie op het (hoofd)doel klopt.

Voor de 'vulling' van de proefopstelling aan de ene kant is informatie nodig over de organisatie(structuur) van de Rechtspraak en over het zgn functiegebouw. Die informatie hoeft voor een proef niet volledig overgenomen te worden; een gedeelte dat representatief is voor structuur volstaat. Wat identiteitstelling van persoon betreft, "[stelt] de accountnaam een persoon voor," zoals Martijn Houtman de opzet van de autorisatievoorziening voor de informatierotonde toelichtte. Ik heb voorgesteld om daar voor de proefopstelling de identiteitstelling volgens Sims aan toe te voegen. Is dat dan het Rijks-identificerend nummer?

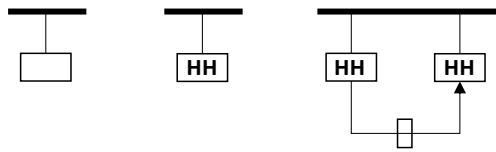
Aan de andere 'kant' van de proefopstelling gaat het om voorzieningen als verzamelingen van toegangspunten. Daarvoor luidt mijn voorstel om in eerste aanleg wat configuratie-items zijn volgens versie 2 van de autorisatiewizard, ongeclassificeerd als toegangspunten over te nemen. De indeling in categorieën is niet zozeer principieel en verschilt tussen autorisatiewizard-2 en de autorisatievoorziening voor de informatierotonde. Voor het in-elkaar-schuiven van wizard en beheer-zelf-voorziening moet er praktisch – ook daarvoor – één, overkoepelende indeling komen, Zodra jij met Martijn in gesprek raakt, komen jullie geheel op een voorstel ervoor (maar voor de – eerste – proef doen 'we' het wat mij betreft dus nog zonder).

Algemener kom ik hier even terug op wat ik eerder vermeldde over de gangbare noemer voor autorisatie. Die is niet louter procesmatig, zoals ik met zoveel woorden suggereerde. Er is zelfs als aanknopingspunt, eh, data-matig aan dat per persoon passende procesautorisaties zijn verleend. Voor een stelselmatig houdbare opzet is persoon te ruim bemeten; dat moet actor zijn, ofwel – maar uiteraard ook bekend met data – een bepaalde persoon in een bepaalde situationele hoedanigheid.

Voorspelbaar neemt het data-aandeel in autorisatiebepaling toe met toename van het bereik van informatieverkeer. Wie weet komt het daardoor tot een omkering. Tot dusver zijn het vooral organisaties die voorzieningen treffen en met eigen-organisatie-als-situatie personen – ook tot dusver vooral eigen medewerkers – autoriseren voor gebruik ervan. Vanuit een individueel persoon gezien, en dat bedoel ik met omgekeerd, neemt z/hij 'langs digitale weg' steeds meer deel aan steeds meer maatschappelijk-verkeerssituaties. Zolang organisaties als haar/zijn wederpartijen eenzijdig de verkeersvoorzieningen bieden, leidt tot dat verveelvoudiging van haar/zijn persoonsinformatie resp. tot verveelvoudiging van door die organisaties aan haar/hem verleende autorisaties. Maar stel dat de persoon in kwestie over een enkele voorziening beschikt voor haar/zijn persoonsinformatie in passende soorten en maten. Daaraan is omgekeerd, dat de persoon autorisaties verleent aan o.a. organisaties. Als idee is dat overigens helemaal niet nieuw. En het zal nog wel even duren, dat besef ik ook wel, voordat het zover is (als het ooit al gebeurt). Dergelijke overwegingen zijn echter altijd hier en nu de moeite waard om toekomstvastheid (concreet: flexibiliteit) van ontwerp en zo door naar opzet te toetsen.

Tenslotte vraag ik extra aandacht voor de kracht van zelfs minimale structuuruitbreiding. De optelling met een enkel structuurelement kan leiden tot vermenigvuldiging van mogelijkheden. In volgorde van links naar rechts kan elk

volgend model in figuur 19 – veel – meer variëteit van betekenissen aan dan het vorige.

figuur 19

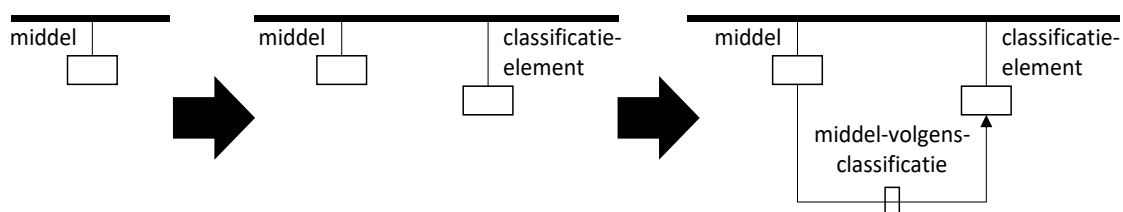
De reeks laat zich overigens voortzetten, bijvoorbeeld door toevoeging van recursiviteit (structurele herhaling), maar hier stop ik met wat ten grondslag ligt aan o.a. het model van figuur 18. Toegegeven, beheer volgens een uitgebreidere structuur vergt extra overzicht. Per saldo raakt beheer daardoor echter – ook: veel – eenvoudiger en de kwaliteit van bijdragen onder de noemer van beheer kan zelfs zeer sterk toenemen, om over nadelen van doormodderen maar te zwijgen, omdat de mogelijkheden dankzij zo'n uitbreiding beter, pas e.d. aansluiten op wat-er-werkelijk-gebeurt resp. -moet-gebeuren.

85.7

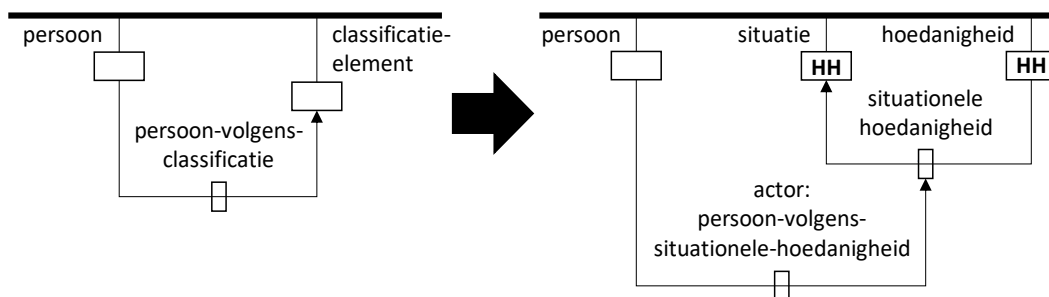
Antwoord op je vraag wat allemaal als voorziening kan gelden, luidt op z'n stelselmatig volgens mij inderdaad zoals je onlangs hebt zien staan aan het begin van par. 1 in [Identiteitstelling en nadere hoedanigheden in maatschappelijk informatieverkeer](#). De daar bijbehorende voetnoten heb ik hier overigens geïntegreerd in het relevante citaat: “Een middel – ook wel aangeduid met hulpmiddel, voorziening of gereedschap – heet zo, als het iets is dat iemand kan resp. moet ge- dan wel verbruiken voor een doel. Wie dat doet, heet ge-/verbruiker (hier verder kortweg: gebruiker). Afhankelijk van [de combinatie (!) van] gebruiker [...] en doel kan dus van alles en nog wat als middel gelden. [Dus, bijvoorbeeld, w]at digitaal, zeg maar, werkt, is ook gewoon maar een middel.”

Geef je ook alvast zelf antwoorden op je verdere vragen nav de meegelezen afleveringen van de reeks proefteksten? Dan volsta ik graag met verdere bevestigingen.

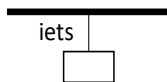
Op meteen je eerste vraag ga ik wat nader in met vermelding van zoiets als een vuistregel voor stelselmatig ontwerpen. Interpreteer een verondersteld ... iets, in dit geval dus middel annex voorziening, nota bene zo algemeen mogelijk (lees ook: geef er een zo algemeen mogelijke betekenis aan). Zolang dat opgaat, is en blijft de opzet immers wel zo eenvoudig. Maar juist stelselmatig, ofwel voor open bereik, zijn verschillen onvermijdelijk en vaak vruchtbaar. Maak dan de, zeg maar, verschilrelevante factor expliciet. Daartoe dient een classificatie. Volgens een bepaald classificatie-element laat zich middel-in-het-algemeen zonodig en/of naar behoefte verbijzonderen tot middel-volgens- classificatie-element. Uitgedrukt met typen toont de eerste figuur de uitwerking met bedoelde vuistregel.

Met – zeer – gering bereik gaat er meestal niets mis door wat feitelijk een verbijzondering is voor het algemene verschijnsel te laten doorgaan. Zo heten medewerkers ‘binnen’ een organisatie gauw personen. Dat leidt geheid dus tot verwarring voor en door informatieverkeer met ruimer dan slechts zulk ‘intern’ bereik. Want, rara, hoe valt – door schaalverruiming nu eenmaal noodzakelijk geraakt – onderscheid te maken tussen medewerkers en, eh, niet-medewerkers? En omdat naar mijn idee dat onderscheid nog fijnmaziger moet kunnen gelden dan volgens een enkele classificatie, stel ik – als aanzet – een tweeledige classificatie voor. Want daar komt verbijzondering volgens situationele hoedanigheid op neer. De volgende figuur begint waar de vorige eindigt, zij het dat middel in persoon gewijzigd is. Waar de volgende figuur eindigt, ken je uit de reeks proefteksten.

Die vuistregel kan nog ‘verstrekkender’ benut worden. Want de veronderstellingen van iets als middel, als persoon, enzovoort zijn ‘buiten’ het model gemaakt, zeg ook maar boven de horizon (waar je ze dus niet – meer – ziet). Maar zelfs alle onderscheidende veronderstellingen laten zich in het model dwingen door voor alles op z’n algemeenst te beginnen, ofwel met ... iets. Maf? Over belangbaarheid gesproken, dat legt de ontwerper de discipline op om alle verschilrelevante factoren te verantwoorden. Waar je uitgaande van

zoal op kunt uitkomen, toont [Situationele hoedanigheden van deelnemers aan maatschappelijk \(informatie\)verkeer](#). Aanvankelijk wilde ik meteen volgens dat model aan de slag met een proefopstelling – die al gemaakt is – voor o.a. autorisatiebeheer. Dat is voor beheersbare begrijpelijkheid echter een e-nor-me stap, zo niet onhaalbaar voor proefdeelnemers, met veranderkundige risico’s van dien. Maar toen wist ik nog niet van het bestaan van de zgn autorisatiewizard. Het plan is dus gewijzigd, allereerst maar eens mikken op de volgende wizardversie. Daarvoor moet veel minder moeilijk genoeg steun te krijgen zijn.

85.8

De ingezonden brief van Emiel Althuis, op 7 april jl. verschenen in **NRC Handelsblad**, doet mij herinneren mijn suggestie voor beheersbaardere ‘inkomenspolitiek’ die ik o.a. jou stuurde[; voor afschrift, zie aantekeningen met nrs [73.85](#), [73.90](#) en [73.92](#).] Hij heeft m.i. gelijk met zijn kritische waarschuwing dat, als er niets verandert, “het wachten [is] op nieuwe toeslagenaffaires.” Maar belangrijker vind ik wat hij in het beknopte bestek van zo’n brief opbouwend als “een alternatief” oppert. Hij draait de verhoudingen om door

het zonder [meer] uitkeren van de steun aan [iedereen]. Vervolgens kan dit bij degenen die het niet of minder nodig hebben worden teruggehaald via progressieve belasting op inkomen en vermogen.

Dat is dus precies wat ik jullie alweer twee jaar geleden uitgebreider schetste. Maar ook na zelfs herhaalde navraag kreeg ik er tot dusver géén reactie op, terwijl ik er toch antwoord mee gaf op een vraag van de FS-voorzitter of er ter vermijding van affaires onder die noemer van inkomensherverdeling wat valt te ... standaardiseren. Valt het met de zgn nieuwe bestuurscultuur helaas een beetje tegen?

Nee, probeer ajb niet eens “snel iets slims terug te zeggen.” Dat blijkt immers, zoals jijzelf onlangs met zoveel woorden toegaf, in vergeefse pogingen te blijven steken. Ik stel je oprechtheid in dat opzicht uiteraard op prijs, maar intussen blijft zelfs elke reactie uit. Nota bene véél erger, nog steeds doe je er niets aan, onderneem je niets ter verbetering. Of ben je er allang druk mee bezig, maar vergat je mij erover in te lichten? Zo nee, beschouw dit ajb als herhaalde oproep.

Waarom zou je zelf “slim” moeten zijn? Sla aan het regelen! Vooruit, noem het vooral het idee van Althuis, Kijk mijn emailberichten na voor ‘nadere toelichting’ en bevorder maatschappelijke relevantie, eindelijk, van Forum Standaardisatie met agendering van zulke opgaven. De toenmalige vraag van de FS-voorzitter juich ik graag van harte toe, maar de kennelijke weigering om degelijk antwoord erop serieus te nemen keur ik sterk af.

85.9

Intussen probeer ik te aanvaarden dat ik het zelf vrijwel zeker niet meer meemaak dat voor resp. vanuit informatiekunde grondslagen op variëteit bemeten raken. Maar ik zou er nog wèl graag af en toe met iemand alvast een redelijk gesprek over voeren.

Heel praktisch geldt nota bene interdisciplinair dat eenvoudig begrijpelijke informatie, zeg ook maar het inhoudsaspect, nooit enkelvoudig is wat betreft, vooruit, het vormaspect. Dat heb ik met o.a. dat opstel over/met taalgebruik door Jip en Janneke[, zie [Betekenissen van Jip en Janneke: semantiek en pragmatiek voor informatieverkeer in de netwerkmaatschappij](#),] willen verduidelijken.

Erkenning van begripsmatige variëteit en zo door naar het bedenken van [[Metapatroon](#) als] een methode voor modellering voor het verwerven en bijhouden van in- en overzicht mag gerust mede een erfenis voor mij heten van werken-bij-buitenlandse-zaken. ‘Nederland’ kan eigen opvatting immers niet alom opdringen en probeert eraan te ontkomen opvatting(en) van andere ‘landen’ nodeloos opgedrongen te krijgen. Hoe dan ook zijn en blijven – en ontstaan – er verschillen. Ze dienen afstemming van wederzijds – verschillende – gedragingen, logisch, want afstemming telt, en voor wat duurzamere verhoudingen moeten alle deelnemers verdeling van moeite resp. opbrengst ‘natuurlijk’ evenwichtig achten. Het idee dat informatie voor iedereen-in-een-verhouding hetzelfde betekent, zelfs maar kàn betekenen, is een valse illusie.

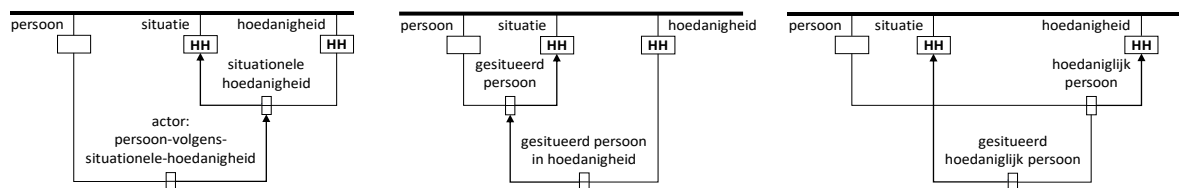
Tja, dat is een ander uitgangspunt (lees ook: paradigma). Wie verhoudingen meent te moeten beheersen ipv faciliteren, blijft variëteit ontkennen als bedreiging van eigen opvatting-als-algemeen-geldig. Volgens – inhoudelijk – zo’n enkele opvatting annex betekenis zou inderdaad enkelvormige informatie (concreet: contextloos) volstaan. Voilà, aanhoudende bestuurscultuur. Ofwel, eigen betekenis éérs en dan ..., eh, eigenlijk niets, nee, want variëteit is wanorde, nietwaar, en omdat we dat niet kunnen hebben vestigen ‘we’ orde slechts met eigen betekenis, die is immers

algemeen, of moet dat anders zsm zijn, toch? Als politici en bestuurders er feitelijk zo al niet over denken, dan menen zgn ict-ers wel dat informatie pas eenduidig begrijpelijk is àls (!) de vorm ènkelvoudig is. Met de veronderstelde één-op-één relatie tussen inhoud en vorm, hoeven 'ze' zich over inhoud/betekenis niet te bekommeren (en hebben zelfs geen benul van die valse veronderstelling). Politici/bestuurders die, nog afgezien van fatale overschatting van eigen opvatting als maatstellend, abusievelijk geloven dat digitalisering niet anders kan dan volgens enkelvoudige vormen voor eenduidige betekenissen, nogmaals, dàt is de valkuil, houden de noodzakelijke paradigkawissel tegen.

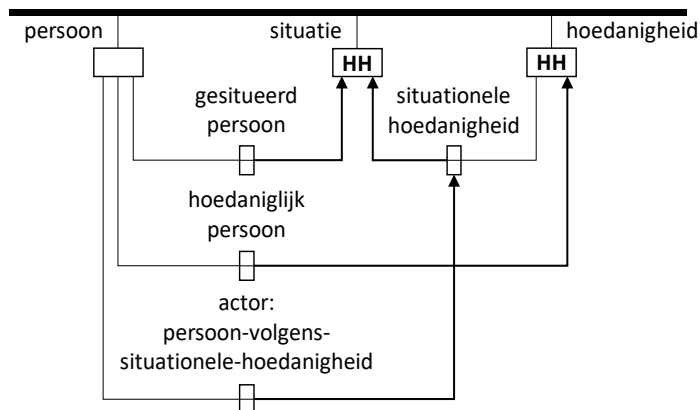
Met excuus voor de haastige slordigheid van dit valreepbericht, redelijkheid van de variëteitsaanne name kan voor jou onmogelijk iets nieuws zijn. Valt er eens verder over te praten? :-)

85.10

Dan is er de volgorde, enzovoort. Daarvoor benadruk ik allereerst twee veronderstellingen voor het modelleren met Metapatroon. 1. Wat met betekenis wordt geassocieerd, is gedrag. 2. Elk(e) gedrag(ing) is tweeledig samengesteld; de verhouding tussen beide samenstellende gedragsfactoren is dat (een) gedrag(ing) resulteert uit de samenloop van iets als object – of subject – met iets als situatie. Er lopen 'natuurlijk' altijd en alom allerlei factoren als het ware tegelijk samen, enzovoort. Indien méér dan twee factoren als relevant gelden, kan en moet dat volgens Metapatroon modelmatig (!) dus als een ruimer verband van telkens tweeledige samenlopen worden uitgedrukt. Dat kan met meerdere factoren echter op verschillende manieren, vandaar – zoiets als – volgorde. Bijvoorbeeld, zo kan een persoon in eerste aanleg gesitueerd gedacht zijn en als zodanig vervolgens voorzien van een hoedanigheid. Of in omgekeerde volgorde kan van een persoon allereerst een hoedanigheid tellen om zo'n hoedaniglijk persoon (excuus voor die aanduiding, maar ik weet zo gauw geen passender) vervolgens gesitueerd te duiden. In bijgaande figuur zie je links het model zoals je tot dusver getoond gekregen hebt, met rechts ervan beide 'alternatieve' volgordes van verband volgens tweeledige 'stappen.'

Het ene verband is niet noodzakelijkerwijs geschikter dan een ander. Hoe ruimer het (verkeers)bereik waarop met een model gemikt wordt, des te waarschijnlijker is het dat 'tussenschappen' uit verschillende van zulke alternatieve verbanden relevant, nuttig e.d. zijn. Zo kan ik me voorstellen dat – ook – zowel gesitueerd persoon als hoedaniglijk persoon bruikbare tot onmisbare aanknopingspunten leveren. En er staat niets in de weg, integendeel, om ze eveneens in een model op te nemen, zie daarvoor de volgende figuur.

Metapatroon verschilt (!) van de gangbaar geraakte manier van modellering voor digitalisering. Voor digitalisering met – zeer – gering bereik volstaat die manier meestal praktisch genoeg, maar zodra variëteit aan de orde is gaat het daarmee prompt mis. Zich van geen zgn schaaleffect bewust maken modelleers/ontwerpers overal doorgaans – en omdat ze dat als vanzelfsprekend vinden, zijn ze er niet eens op aanspreekbaar – nog steeds principieel onderscheid volgens dingen. Dat klopt principieel overigens al niet. Ze geven aanvullend per ding immers eigenschappen aan. Ze heten zo, eigenschappen bedoel ik, omdat ze strikt beperkt geldig gedacht zijn voor – wat dus voorafgaand gedacht is als – het ding in kwestie zèlf. Maar zijn eigenschappen soms geen dingen? Het lijkt alsof eigenschappen als zodanig – wat dat ook is, zie verderop ook kritiek op het idee van het wezen – niet aan relaties onderhevig zijn. Zou het? Ligt dāt als idee niet als grondslag van de veronderstelling dat aparte dingen bestaan? Hoe dan ook ‘kennen’ eigenschappen naar hun aard uiteraard meteen relaties in de zin dat ze als eigenschappen van een bepaald ding in elk geval tot hetzelfde ... ding behoren, nietwaar?

Onder de noemer van eigenschappen zijn modelleers/ontwerpers zich meestal evenmin bewust van wat per ding inderdaad zoiets als interne relaties zijn. Ze kunnen er echter niet omheen om te erkennen dat wat ze allemaal voor dingen houden niet apart bestaan. Daarom verschijnen er ‘bij nader inzien’ wèl relaties tussen ‘die’ dingen in het model.

De verwarring tussen dingen en eigenschappen kan uiteraard pas verdwijnen door alle eigenschappen als dingen te beschouwen met relaties ertussen. Daar komt normaliseren met de methode van entiteit-relatiemodelleren op neer; van een ding blijven daarmee als eigenschappen over wat dat ding niets met andere dingen deelt e.d.

Ter verklaring van zgn afwijkend gedrag heet het populair gezegd dat iemand zichzelf toen niet ... was. Daarvoor biedt ook normaliseren van ding-relatiestructuur geen oplossing. Nogmaals, daarmee wordt een ding immers onveranderd verondersteld als zèlf altijd en alom op dezelfde manier te bestaan, wederom doorgaans onbewust abusievelijk kortgesloten als gevolgtrekking dat daarvoor benodigde/geldige eigenschappen onwrikbaar zijn en aldus het wezen (lees ook: kern, essentie) van het ding in kwestie vormen. Mis.

De uitspraak ‘ik was mijzelf niet’ is een lamme verontschuldiging. Door 1. zoiets als de bestaanseenheid te verfijnen van ding naar gedrag(ing) en 2. gedrag(ing) op haar beurt principieel als samengesteld te veronderstellen, verdwijnt het hele idee van ding-op-zichzelf. Een afwijking resulteert ‘ook maar’ uit een samenloop van factoren,

waarvan het subject in kwestie er inderdaad één is. Maar een onwrikbaar wezen is resp. heeft een subject niet (en een object evenmin). Het aandeel van – wat doorgaat voor – een ob-/subject is altijd het beschikbare residu van het verloop van eerdere samenlopen waarin het aandeel hād, ofwel betrokken in voortdurende verandering en dienovereenkomstig veranderlijk. Als veranderlijke factor in samenlopen kan van het ob-/subject in kwestie nota bene niets (!) altijd en alom geldig geacht worden. Voor – het desondanks per ob-/subject administratief kunnen volgen van – samenhang door-de-samenlopen heen stel ik een ob-/subject stelselmatig voorzien van een nul-identiteit voor.

85.11

Dat MIM (Metamodel voor Informatiemodellering, Geonovum) vind ik een schoolvoorbeeld van hoe-het-niet-moet, althans niet voor stelselmatige verhoudingen. Ik heb naar aanleiding daarvan, want er is grondig m.i. méér mis, nog wat verdere opmerkingen. Mijn verantwoordelijkheid als deskundig burger, en zo. Ik kan niet nalaten te vermelden dat ik me wat de strekking van de volgende opmerkingen betreft hier nògmaals herhaal. Kan je er nog tegen? :-)

Eenzijds ontbreekt het MIM aan een deugdelijke grondslag resp. steekhoudende verwijzing naar wat als zo'n grondslag moet dienen. Dat blijkt uit de zgn niveaus. Voor het ene niveau dat overige niveaus allemaal zou moeten dragen, wordt domweg gesteld dat MIM er niet over gaat. Zou kunnen, en wellicht zelfs zeer verstandig, ik meen èrgens niet over – willen – gaan, maar wāt komt daarvoor dan wèl in aanmerking en, niet te vergeten, hoe sluit MIM er vanaf het als tweede veronderstelde niveau opbouwend op aan? Het is alsof de aslengte van treinvuurtuigen wordt voorgeschreven en uiteraard maatgevend voor de spoorbreedte is. Tja, dat is dan een redenering in precies de verkeerde richting, nog ervan afgezien dat niet iedereen altijd met de trein kan resp. wil reizen.

Anderzijds, althans voor zover ik het begrijp, schiet MIM juist klakkeloos dóór met voorschriften. Want voor de twee als eigen gekenmerkte niveaus mikt MIM op volledige modellering van elk zgn domein. En het als vanzelfsprekend geldige atomisme reduceert semantiek in één moeite door tot syntax. Daardoor raakt (programmatuur)ontwikkeling weliswaar eenvoudiger (zoals ict-ers dat graag als logisch voorstellen), maar zijn de resultaten ermee onbruikbaar (waar gebruikers en – vaak vooral – overige belanghebbenden geheid de dupe van zijn). De proportionele subsidieriteit is zoek. Moeten tot en met de afvalbakjes in elke wagon dezelfde zijn? Waarom, eigenlijk, gelet op de aannahme van voortzetting van aparte digitale voorzieningen per domein? Ik laat hier overigens maar in het midden dat het ontbreekt aan enig criterium voor wat als een domein kan gelden. (Dat is stelselmatig redelijkerwijs ook helemaal niet te geven.)

Ja, er zijn en blijven verspreid opgezette registers. Voor interoperabiliteit ligt juist een minimalistische toevoeging voor de hand. Mijn idee ervoor is stellig niet oorspronkelijk, maar met mijn nadruk noemde ik zo'n interoperabiliteitsvoorziening aanvankelijk een schakelpaneel en vanaf 2010 een informatieronde.

Voor stelselmatige verhoudingen zijn er ruw gezegd twee sòorten, vooruit, standaarden. De ene soort mikt op uniformering, de andere juist op – zoiets als – contrastering, ofwel borging van onderscheidend vermogen. Praktisch telt het optimale mengsel. In een opstel waarnaar ik je herhaaldelijk verwezen heb, [zie [Wat is een semantische standaard en hoe kan College Standaardisatie die vraag \(anders\) beantwoorden?](#) uit 2011] illustreer ik dat met de regels van het voetbalspel.

Een wedstrijd wordt tussen twee teams gespeeld onder (bege)leiding van een scheidsrechter en grensrechters. Omdat de wedstrijd op één veld wordt gespeeld, gelden dáárvoor uniformiteitsregels. Hoe lang resp. breed is het speelveld, waar staan de doelen en wat zijn de afmetingen van een doel? Enzovoort, maar een wedstrijd lijdt eronder, wanneer nota bene onderscheid tussen beide teams onduidelijk is; voorts moet het arbitrale trio duidelijk van alle spelers zijn te onderscheiden. Daarvoor gelden dus, zeg maar even, contrastregels. Wat (B)FS maar niet lijkt te – willen? – begrijpen is de behoefte aan, herstel, de noodzaak van contrastregels, dus ter bevordering van verschillen. Zodra het om voorzieningen ter facilitering van verhoudingen gaat, wat onder de noemer van interoperabiliteit dus onvermijdelijk aan de orde is, moet de nadruk zelfs op contrastregels liggen. Met louter uniformiteitsregels, hoe aantrekkelijk een- resp. enkelvoudig ook, lukt het niet. Oh ja, zodra je van de noodzaak van met bijbehorende voorrang voor contrastregels uitgaat, en daarvoor is Metapatroon geschikt, merk je – pas – aan welke uniformiteitsregels aanvullend eventueel nog behoefte is. Dat blijken dan andere te kunnen zijn, en ook nog eens veel minder. Bedenk al hoe leidend voor de openbare weg de verkeersregel ‘rechts houden’ is, een contrastregel bij uitstek! Met nodige en voldoende borging van inhoudelijke betekenisverschillen, wat zou je je überhaupt nog om uniforme ‘techniek’ bekommeren? Dat is zelfs onverstandig (hoewel de invloed van FS niet zo ver reikt, dat digitaal-technologische ontwikkelingen er bepaald door zijn :-).

Je mag je m.i. niet troosten met de gedachte dat ook verder niemand begrijpt dat stelselmatigheid zo’n mengsel van contrast- en uniformiteitsstandaarden vergt (zoals uit de uniformerende eenzijdigheid gepaard aan betekenisloze naïviteit volgens o.a. MIM blijkt; nou ja, zoals feitelijk geldt voor alles dat op de FS-lijsten staat). Het is de opdracht aan (B)FS om interoperabiliteit te bevorderen. Dan kan je niet afwachten, maar moet je proberen voorop en dus vooruit te lopen. Wat digitalisering betreft stellen stelselmatige verhoudingen ‘ons’ voor een gewijzigde opgave. Hoe belangwekkend, maatschappelijk relevant en ga zo maar door wil je het hebben?! Wat wil jij je kinderen ooit kunnen vertellen over je bijdragen? Het mag je niet verbazen dat daarvoor een kwalitatief andere opzet enzovoort nodig is. Als (B)FS dat onder de noemer van standaardisatie – nog steeds – niet erkent, wie dan wel? Begrijp je wat ik bedoel met contrastregels, en stelselmatige voorrang ervoor?

85.12

In **Machine, Platform, Crowd: Harnessing Our Digital Future** (Norton, 2017) geven Andrew McAfee en Erik Brynjolfsson met

economics [as] the field we draw on most heavily [p. 25]

begrijpelijke verklaringen voor veranderingen als gevolg van nog alsmaar toenemende mogelijkheden door – gebruik van – digitale technologieën. In mijn woorden kan ik dat samenvatten met de titels van de eerste twee paragrafen van [Metapatroon, handboek stelselmatig informatieverkeer](#) (vanaf 2010), te weten digitale katalysator en kritieke schaalverruiming. Terwijl McAfee en Brynjolfsson gerust proberen te stellen dat

we'll also bring in engineering, computer science, psychology, history, management science, and lots of others[, p. 26]

blijft echter een politieke resp. rechtsstatelijke beoordeling m.i. vergaand achterwege, om van een filosofische maar te zwijgen. Dat blijkt dan ook weer

begrijpelijk volgens de veronderstelling dat ze op lezers mikken die “harnessing” opvatten als zakelijk-geld-blijven-verdienen-en-liefst-meer-dan-nu dankzij wat zij beschouwen als

the key to success in the economy today.[p. 16]

Toegegeven, omdat ‘het’ alom zelfs steeds meer om geld gaat, zijn hun overwegend economische verklaringen nogal treffend. McAfee en Brynjolfsson gaan uit van

three basic trends that are shaping the business world. The first trend consists of the rapidly increasing and expanding capabilities of **machines**[. ...] The second is captured by [...] **platforms**, and they are fearsome competitors. The third trend [...] is the emergence of the **crowd**, our term for the startlingly large amount of human knowledge, expertise, and enthusiasm distributed all over the world and now available, and able to be focused, online.[p. 14]

Ik wijs ruwweg meteen maar op verband. Praktisch grenzeloze digitalisering van informatieverkeer, daarvoor is het Internet exemplarisch, is de voorwaarde voor een platform, daarvoor is een zgn sociaal medium exemplarisch, dat op zijn beurt de voorwaarde is voor het organiseren van potentieel onder de noemer van de menigte. Het zijn eigenlijk allemaal variaties op het ene thema van netwerkeffect.

Voor hun analyse veronderstellen McAfee en Brynjolfsson dat

machine, platform, and crowd have counterparts. For machine intelligence, the counterpart is the human **mind**. [...] The counterparts of platforms are **products** – in other words, goods and services. [...] For the crowd, the counterpart is the **core**: the knowledge, processes, expertise, and capabilities that companies have built up internally and across their supply chains.[p. 15]

Er is evenwichtig aan de uitleg door McAfee en Brynjolfsson, dat ze niet de vervanging van het ene door het andere drietal suggereren, maar per paar wijzen op wijzigende verhouding tussen de samenstellende delen. Nogmaals, dat kan een economische insteek vaak vergaand helpen verduidelijken, maar niet volledig zoals McAfee en Brynjolfsson ruiterlijk erkennen. Dus,

[w]e’re not going to tell you that minds, products, and the core are obsolete, or headed that way. Such a claim would be absurd. [...] We **will** try to convince you that because of recent technological changes, companies need to rethink the balance[. p. 15]

Inderdaad, digitale katalysator. Maar waarom zouden alleen – medewerkers van – bedrijven er over moeten nadenken resp. ernaar handelen? Hoe dan ook loont het altijd om van een middel na te gaan, of mogelijkheden ermee verder reiken dan louter vervanging. Wellicht zijn er voordelen verbonden aan heroverweging met – veel – ruimer bereik, zoals wanneer

[a]dapters of the new technology eventually came to realize that some long-standing constraints no longer applied.[p. 19]

Wat mij overigens maar niet lukt, dat merk ik hier tussendoor nog maar eens op, is om met Metapatroon een stelselmatig bemeten informatiekundige grondslag erdoor te krijgen. Zelfs de opgave van eenduidige ordening van – dynamiek van – betekenissenvariëteit lijkt ook McAfee en Brynjolfsson nog volledig te ontgaan. Tja,

[w]hy are technology progressions that are so obvious in retrospect so hard to see accurately why they’re unfolding?[p. 21]

Het antwoord is volgens mij dat het bereik voor ruimere heroverweging, als dat al gebeurt, vaak toch nodeloos eng blijft, te weten nog steeds strikt techn(olog)isch. Dat blijft uiteraard een heroverweging van niets. (De grondslag van) Metapatroon gaat daarentegen zelfs helemaal terug tot een gewijzigde kennisleer die daarvoor geïntegreerd met zijns- en tekenleer geldt: [subjectief situationisme volgens enneade](#), zie voor optimaal bereik van heroverweging [Vernieuwing als dynamiek van theorie, techniek en toepassing](#).

Evenwichtig vind ik in elk geval het oordeel dat

[k]nowing what people want [...] usually requires a deep understanding of what it means to be a person, and what it's like to experience the world with all our senses and emotions.[pp. 120-121]

Dat dekt de enneade dus, voor situationele subjectiviteit van dien. Klopt ook,

[t]he human condition is inherently interpersonal.[p. 122]

Mede daarom meen ik dat elk teken een verzoek tot inschikkelijkheid is, zie [Semiosis & Sign Exchange, design for a subjective situationism](#). Volgens dat idee valt er met ruimere strekking m.i. ook meer over zgn informatie-asymmetrie te verklaren dan van McAfee en Brynjolfsson is te zien. Zij wijzen daarmee op het kennisvoordeel dat de verkoper in verhouding tot potentiële kopers vaak heeft mbt 'zijn' dienst of product; dat verschil kan een zgn platform in de zin van intermediaire bundeling verhelpen:

A wise intermediary, or platform owner, understands these linkages and manages the two [or more] sides accordingly.[pp. 214-215]

Dat kan gepaard gaan met zowel verlaging als herschikking van verdeling van transactiekosten, zoals McAfee en Brynjolfsson ook weer duidelijk toelichten. Maar blijkbaar ontgaat het ze of vinden ze het zakelijk van geen belang dat, ruimer beschouwd, volgens democratische verhoudingen de burgers gezamenlijk "platform owner" van – maatschappelijke – infrastructuur zijn, met 'hun' overheid als uitvoeringsorganisatie. Enfin, elders vermelden zij eveneens terecht dat de kans groot is dat er tot de zgn menigte altijd wel iemand behoort die met verbeteringen kan helpen:

When things get really complex, don't look to the experts[, p. 252]

waarmee ze bedoelen dat voor aanpassing aan sterk veranderende omstandigheden – zoals thans wederom nav nieuw beschikbaar gereedschap – mensen op gevestigd geraakte posities meestal niets anders weten te verzinnen dan waarmee zij die posities ooit verwierven (als dat, voeg ik eraan toe, al relevante deskundigheid was). Dat noemen ze echter geen informatie-asymmetrie, wat het wel is, maar dan verhoudingsgewijs omgekeerd. Intussen, ja, dit is een klacht, lijkt 'de' overheid steeds minder van deskundige(r) burgers te willen aannemen ... Nogmaals, zo politiek wordt het met McAfee en Brynjolfsson nergens. Met dat toegevoegde perspectief vind ik hun uitleg nog relevanter. Lees samenleving voor markt, en

[o]nce you understand the logic of two-sided markets, the next step is to apply it to multisided markets. Two-sided markets often become multisided markets with dozens or even thousands of distinct subgroups interacting through the platform.[p.217]

Ziedaar, de zgn pluriforme samenleving met informatieverkeer door en voor betekenisvariëteit. De passende verkeersvoorzieningen vergen de stelsellogica van Metapatroon. Zonder zich ervan bewust te zijn benadrukken McAfee en

Brynjolfsson vooral wat een samenleving, zeg maar, gezond maakt en houdt. Met verkeer dus in de algemenere zin van omgang,

[o]ne of the reasons platforms have become so powerful is these interactions.[p. 218]

Noem het daarom ook resp. daarom ook infrastructuur, omdat

effective curation of the whole ecosystem creates value not only for the platform owner, but for each of the participants.[p. 218]

Hierover merk ik allereerst op dat de aanduiding als ecosysteem ongepast is (want zo evenwichtig zijn verhoudingen 'natuurlijk' niet, integendeel). Voorts zijn de deelnemers aan maatschappelijk informatieverkeer in een democratische samenleving feitelijk tevens de eigenaren van de infrastructuur ter facilitering van hun verkeer(sbewegingen). Zij hebben slechts de zorg ervoor als het ware uitbesteed aan 'hun' overheid.

Een cruciaal argument van McAfee en Brynjolfsson luidt

that, in practice, complete contracts are not possible. The world is a complicated place, the future is largely unknowable, and we humans have limited intelligence.[p. 315]

Zij ontlenen er rechtvaardiging van eigendom(sverhoudingen) aan, want

when contracts are incomplete, [...] within certain limits of law and morality [...] owners have the residual rights of control, meaning they can do whatever they want with the asset except for what's in the contract.[p. 314]

Dus, zo vervolgen ze hun zakelijk gehouden redenering, is

[t]he company [...], in effect, a solution to this problem[, for i]t's a predefined way to determine who gets to exercise residual rights of control [and as such o]ne of the fundamental reasons that firms exist[. p. 316]

Ze willen er vooral mee zeggen, dat de kern niet in de menigte opgaat. Wat wijzigt, is de verhouding ertussen. Maar m.i. principiëler benadrukken zij met hun onvolledigheidsstelling dat subjectieve cognitie (Engels: mind) niet door de machine vervangen kan worden, terwijl het wèl zo is dat ook daartussen de verhouding wijzigt. Mijn idee is dat voor betrokken subjecten nadruk veel herkenbaarder op verantwoordelijkheid resp. aansprakelijkheid moet komen te liggen. Een machine is en blijft immers 'maar' gereedschap. Tenslotte laten McAfee en Brynjolfsson die ethische noot – pas – klinken:

Technology is a tool. [...] Tools don't decide what happened to people. We decide.[p. 330]

En dat moeten 'we' door en voor evenwichtige verhoudingen uiteraard met nota bene voorrang blijven doen.

85.13

Zoals jij je hopelijk kunt voorstellen, verkeer ik in alsmaar gespannener afwachting van jouw antwoorden op mijn vragen naar jouw opvatting(en) over zgn semantische standaardisatie. Om je de moeite van opzoeken te besparen herhaal ik onderstaand de m.i. relevante passages uit de twee emailberichten die ik je vragenderwijs eerder zond[; zie [aantekeningen 83.37](#) en [aantekeningen 84.48](#) voor afschriften]. Indien je er meteen méér over wil schrijven, uiteraard graag!

85.14

Tja, met “mijn aandacht volledig bij mijn werkconferentie” heb jij blijkbaar dienovereenkomstig, eh, volledig gemist, dat ik jou op z’n Socratisch onder meer tijdig in elk geval deels een ànder conferentieprogramma suggereerde. Je kunt aandacht voor resp. nadruk op “mijn” inderdaad ook overdrijven. :-) Want, ik herhaal het nog maar, zonder minstens een aanzet tot vergelijking van verschillende (!) grondslagen (lees o.a. ook: paradigma’s) voor betekenissenordening blijven ‘we’ onvermijdelijk hangen in wat volgens de ene klakkeloos, kortzichtig e.d. overgeleverde grondslag wordt opgezet voor telkens slechts een kleinschalig bereikje (lees ook: domein, sector). Dat schiet uiteraard niet op, integendeel, voor zgn semantische interoperabiliteit met **veranderlijke verwevenheid van betekenissen door-de-schalen-heen** op de allang, Internet en zo, noodzakelijkwijs maatschappelijke schaal van – digitale facilitering van – informatieverkeer. Ik kan opbouwend, ja, vanwege noodzaak van verandering gaat dat met enige kritiek op traditionele aanpak gepaard, echter niet meer doen dan zulk besef proberen te bevorderen en blijven wijzen op wat voor stelselmatige betekenissenvariëteit methodisch wèl geschikt is. Als dat je niets interesseert – en je kunt het mij niet kwalijk nemen dat je met alsmaar uitstel van inhoudelijke reactie die indruk alsmaar sterker wekt, hoe hoffelijk jij je verontschuldigen ervoor ook verwoordt – moet je het maar eens duidelijk zeggen. Natuurlijk, jij zou het zowel anders als beter kunnen weten dan ik. Nee, je hoeft jouw idee mij dan niet uit te leggen (hoewel ik dat zeer op prijs zou stellen). Doe dat zsm in het zgn maatschappelijk belang.

85.15

Ik begrijp dat je graag “nieuws” vermeldt, maar kan het ajb wat zinvoller, evenwichtiger? Naar verluidt is er een

nieuw BOMOS-model voor het maken van standaarden en stelsels.

Maken? Onzin! En stelsels? Ook onzin, want de crux van een stelsel is nu juist het ènkelvoud ervan. Er wordt nog steeds domweg domeinen e.d. onder verstaan en dergelijke voortgezette fragmentatie is en blijft principieel ... ònstelselmatig, punt. De opstellers geven in **BOMOS, het fundament** (Logius, 13 april 2022, par. 3.1) zèlf aan, dat

de belangrijkste toepassing van BOMOS (Beheer- en OntwikkelModel voor Open Standaarden) is als hulpmiddel voor de verdere ontwikkeling van beheerorganisaties.

De misvatting is ook daar dat beheer àlles omvat, met ontwikkeling als een aspect oid ervan. Over ontwerpen wordt zelfs met geen woord gerept; dat wordt abusievelijk blijkbaar dan weer gerekend tot ... ontwikkelen.

Over nieuw gesproken, het resultaat van een ontwerpproces is iets ... nieuws. Naar zijn aard, dwz àls iets nieuws, kan dat resultaat op voorhand – dus – onmogelijk aan standaardisatie onderhevig zijn. Maar ook met ontwerpen als proces is terughoudendheid geboden voor wat, zeg ook maar, regels voor aanpak betreft.

Wanneer ontwerpen alle(rlei) kanten op kàn gaan, is de kans immers – veel – groter dat er als iets nieuws ook iets nuttigs enzovoort uit komt.

Met bestuurders feitelijk als beheerders vinden ze – ruimte voor – ontwerpen met nieuwigheid van dien maar risicovol. BOMOS probeert, herstel, de aanhangers ervan proberen met de valse schijn van beheersbaarheid in het geveel te komen bij besturende annex beherende opdrachtgevers. Daarmee zijn die bestuurders echter niet gebaat, laat staan de burgers die het moeten blijven doen met gebrekkige,

averechtse voorzieningen. Bestuurders moeten ontwerpruimte aandurven. De geschikte houding dáárvoor is ànders dan wat beheer vergt. Uiteraard verdient ook beheer zorg, enzovoort. Maar het heeft geen zin om over beheer te beginnen zònder passend ontwerp dat inderdaad ook passend is ontwikkeld. Klopt, 'in' het ontwerp moet nadrukkelijk óók met beheer gerekend zijn. Het is echter, nogmaals, onzin om ervan uit te gaan dat volgens beheer in deugdelijk ontwerp(en) valt te voorzien.

Vergeet ajb – ook – dat BOMOS. Onder de noemer van standaardisatie kan je inderdaad gauw op beheer komen. Maar standaardisatie zo klakkeloos opgevat miskent voorwaarden. Het lijkt voor beheerders paradoxaal, maar ruimer beschouwd is het juist volstrekt logisch om met voorrang te bepalen wat niet (!) valt te standaardiseren. Ontwerpen, dus. Erken wat-daar-gebeurt dan maar als iets geheimzinnigs. Wacht op wat er-uit-komt. En markeer pas zo'n resultaat als eventueel object van standaardisatie à la beheer. Je zult zien, dat er nauwelijks wat te standaardiseren overblijft. Bijvoorbeeld BOMOS verdampt als het ware.

De overheersing van het beheerparadigma leidt tot enorme lastenverzwaring. Het wemelt van overbodige procedures enzovoort. Daarvan moeten 'we' niet alleen kennis nemen (wat mensen met enige kritische zin overigens nalaten, zodra ze begrijpen hoe contraproductief ze zijn; daar gaat je adoptie). Erger nog, beheersmatig geïndoctrineerde mensen gaan zich er ook nog aan houden, met vaak rampzalige gevolgen van dien, affaires en zo. Als variant op 'met zulke vrienden heb je geen vijanden nodig,' met zulke standaardisatie kan chaos er ook nog wel bij. Doe je nog steeds niets met mijn ongevroegde adviezen?

85.16

Wat ik telkens wèl prompt als reactie krijg is een verontschuldiging voor uitgebleven antwoord, vergezeld van de geruststellend bedoelde aankondiging van aanstaand mondeling overleg. Ik vrees dat de toe-eigening als "mijn werkconferentie" veelzeggend, haha, dat dan wel schriftelijk, over zijn onbenul resp. inhoudelijke desinteresse is.

85.17

Oh ja, als je er ook nog even **BOMOS, de verdieping** (Logius, 13 april 2022) bijhaalt, lees je in paragraaf 2.2.4:

Interoperabiliteit over sectoren heen wordt niet opgelost.

Als je het mij vraagt, nee, dat doe je niet, maar ik ervaar het als mijn burgerplicht om je mijn opvatting tòch te geven, betreft in elk geval naar de geest de opgedragen taak van (Bureau) Forum Standaardisatie nota bene "over de sectoren heen" als relevant interoperabiliteitsbereik. Als dat klopt, kan jij aan ons allemaal als belanghebbenden ajb uitleggen waarom (B)FS verwijst naar BOMOS waarover de opstellers zèlf met zoveel woorden aangeven dat (B)FS er voor zijn taak helemaal niets aan heeft?

Ja, in artikel 1.i van het thans geldige instellingsbesluit van FS is letterlijk nog sprake van "generieke open standaarden voor sectoren." Heeft nu ècht niemand beseft, vanaf BFS-medewerkers tot en met BZK-staatssecretaris, dat sectoraal strijdig is met generiek?! Dus, wie vasthoudt aan sector (lees ook: domein) als inrichtingsbeginsel voor betekenissenordening belemmert zelfs wat zgn generiek moet kunnen dienen. Daar hebben 'we' niets aan, integendeel.

85.18

[Niet verzonden.] Nee, wat iets verderop onder vermelding van Linked Data in **BOMOS, de verdieping** staat, zie paragraaf 2.2.7, biedt – dus – evenmin een oplossing voor zgn semantische interoperabiliteit “over de sectoren heen.” Want stelselmatige ordening van betekenisvariëteit met verwevenheid door-de-schalen-heen van dien vergt een kwalitatief àndere opzet dan zoiets als nevenschikking van nog altijd apart opgestelde sector- resp. domeinclassificaties.

85.19

Als èlk teken in-der-daad een verzoek tot inschikkelijkheid is, moet de verzoeker er allereerst de aandacht mee – beginnen te – krijgen van wie hij (lees natuurlijk ook: zij, enzovoort) ermee tot gedrag ter inschikking wil bewegen. Dus, indien de verzoeker vermoedt er niet zonder ‘meer’ op te kunnen rekenen, moet hij het teken, zeg maar, uitbreiden met, eh, iets dat hij voor de geadresseerde(n) – en de geadresseerde als de ànder-in-tekenverkeer kan nota bene ook resp. vooral hijzèlf zijn – nog opvallend genoeg is om die aandacht te trekken. Zo’n toevoeging valt op, doordat het iets ànders is dan de ànder verwacht. Wat telt, is dat het voor die ànder ... ànders is, zeg ook maar nieuw.

De verzoeker meet het succes van zijn teken af aan wat hij vervolgens aan gedrag door de ander(en) – en/of hemzelf – ervaart. Klopt, die ervaring verkrijgt hij op zijn beurt als een teken, enzovoort. Wie inschikkelijkheid als het ware bewezen ziet, neigt ertoe een volgende keer onder wat hij als vergelijkbare omstandigheden (lees ook: situatie) beschouwt met gedragsafstemming wil bereiken, dat opvallende tekenelement te herhalen. Omdat de verhouding tussen verzoeker en geadresseerde echter wijzigt door hun ontmoetingen van gedragsafstemming, want zij leren er wederzijds van, kan het nut snel afnemen – en zelfs averechts gaan werken – van wat ooit opviel.

De opkomst en ondergang van iets dat als onderdeel ervan een teken helpt opvallen, kenmerkt een verschijnsel als mode. Ook mode laat zich m.i. daarom semiotisch pas begrijpelijk verklaren, maar dan nota bene wel volgens semiotiek op enneadische grondslag (met aldus verruimde opvatting van een teken, enzovoort). Zo’n grondslag vind ik ontbreken in **Mode, een filosofisch essay** (Ten Have, 2007 oorspronkelijk Noors 2004). Lars Svendsen houdt er een taalopvatting op na die ik – véél – te beperkt en beperkend acht.

Zie verder **aantekening 85.36**.

85.20

Significa (Engels: signification) is een semiotiek. In Nederland bestond de Signifische Kring met L.E.J. Brouwer als deelnemer. Vanwege die associatie kocht ik meteen het exemplaar van **Droeve snaar, vriend van mij brieven** (samensteller Dirk van Dalen, De Arbeiderspers, 1984) toen ik dat onlangs ontdekte in een antiquariaat. Nee, daaruit ben ik niets wijzer geworden. Na lezing vraag ik mij af waarom de briefwisseling tussen Brouwer en C.S. Adama van Scheltema überhaupt is uitgegeven. Zij hebben elkaar als leden van een Amsterdams studentendispuut leren kennen. Blijkbaar vatten zij spoedig hun vriendschap op als één van unieke personen met bijbehorend vooral strikt verschillende interesses. Ter borging van de voortzetting ervan kwamen zij overeen, ja, dàt staat er dan ergens weer wèl, om elkaar niet (!) in hun respectievelijke belangstellingssferen te proberen te (be)trekken. Afgaande op de gepubliceerde correspondentie hebben zij zich, geeuw,

aan die afspraak gehouden. Dat levert oppervlakkige mededelinkjes over en weer op, met als enige verdieping herhaalde gezondheidsklachten. Geschreven door samensteller Van Dalen vind ik de Inleiding en als aanhangsel de korte biografie van Brouwer overigens de moeite waard.

85.21

Uit de schriftelijke nalatenschap van Hans Blumenberg (1920-1996) heeft Manfred Sommer **Die Verführbarkeit des Philosophen** (Suhrkamp, 2005, oorspronkelijk 2000) samengesteld. Het opstel **Gefälligkeiten** (pp. 18-35) gaat, zo luidt de ondertitel

über einen riskanten Aspekt des Umgangs mit Theorien.

Nee, niets menselijks (lees nog algemener: subjectiefs) is ook de wetenschap, herstel, niets subjectiefs is ook zgn wetenschappers vreemd. Blumenberg wijst op

die Pathosformel ihrer Promotionseide, nichts anderem als dem Wahrheit verpflichtet zu sein und dienstbar zu bleiben.[p. 18]

Hmm, dat blijkt weleens tegen te vallen. Blumenberg meent dat

es [damit] immer schlechter bestellt [ist].[p. 18]

Dat vindt hij o.a. een gevolg van, overigens noodzakelijke, financiering. Dat vergt

den Beifall entschließender Gremien und rotierender Bürokratien[. p. 19]

Wat zijn de risico's?

Korruption [...] setzt [...] dort ein, wo die Symptome der kaum noch anders zu nennenden >Gefälligkeitsforschung< auftreten.[p. 19] Die allgemeinste Formel für [...] >Gefälligkeit< [...] ist, den Leuten zu sagen, was sie hören wollen[. p. 20] Jede Gefälligkeit gesteht zu, mehr Behaglichkeit durch weniger Leistung zu erlangen[. p. 33]

Tja,

Gefälligkeiten erweisen aber Wissenschaftler auch sich selbst – wie sollte es wohl anders sein [...]?[p. 21]

Daar ben ik weer bij de (veronder)stelling dat èlk teken een verzoek tot inschikkelijkheid is. Inderdaad, hoe kàn het ook anders? Wetenschappers vormen met hun taal- en tekengebruik zeker (!) géén uitzondering,

wie auf allen anderen Gebieten möglichen Auszeichnung auch [nicht].[p. 21]

Over inschikkelijkheid gesproken,

[w]as sich in der Vordergrund drängt, ist der Forscher, der die Nachricht des Tages zustande bringt und damit für sich diejenige Auffälligkeit, die zu erzeugen die Beachtung berufender Gremien verschafft[. ...] Es gibt [...] die bittere Nötigung zur Aktualität [...] und dazu ist fast unvermeidlich nahezu jedes Mittel recht.[p. 21]

Wat is het verschil tussen onderzoeksvoorstel met een verkooppraatje? Wie een positie weet te bereiken om als 'klant' veel geld te kunnen of zelfs moeten besteden, is vaak niet gespeend van ijdelheid met zelfs neiging tot verwelkoming van verleidingen van dien. Dat gaat gepaard met de neiging tot bestraffing van indruk van gekwetste ijdelheid, wat het èxtra moeilijk, zo niet onmogelijk, maakt om via zo iemand iets te bereiken dat niet met voorrang haar/hem persoonlijk ... dient. Als waarborg volstaat daarom niet, althans nooit dekkend en duurzaam genoeg, een

Institution, deren offizielles Pathos es sein kann, sich den Ansprüchen auf Dienlichkeit rücksichtslos zu widersetzen[. p. 26]

Want ook instituties zijn door mensen bezet. (Dus vooral) potentiële opdrachtgevers wensen

Anlässe, sich als Retter oder wenigstens als Warner hervorzutun. Dafür zeigen sie sich [...] nicht unerkennlich.[p. 21] Es [ist ein] Zusammenspiel zwischen den Bedürfnissen, die Gefahren zu finden oder erfinden, und den anderen, aus ihnen zu retten oder vor ihnen zu bewahren.[p. 22]

Zo'n, eh, symbiose werkt uiteraard slechts duurzaam, indien de vermeende problemen nooit daadwerkelijkheid opgelost raken. De werkelijke risico's blijven intussen – alsmaar verder – veronachtzaamd (en nemen daardoor uiteraard ook toe). Blumenberg wijst op de rolverdeling voor het in stand houden van zulke exploitatie van risico's:

Es ist zweckmäßig, wenn das nicht alles aus einer Hand kommt[. p. 22]

Maar filosofie dan, vraagt Blumenberg zich vervolgens af. Dat is toch

der Inbegriff gerade derjenigen Einstellungen und Aussagen, die alle Arten von gefälliger Rücksicht ausschließen[?! p. 22]

Hij moet ons teleurstellen, wat natuurlijk geen verrassing is voor wie de semiotische enneade als verklaringskader beschouwt. Juist door ontkenning van betrekkelijkheid is ook

[d]ie Philosophie [...] konstitutiv gefährdet durch das Abgleiten in eine dubiose Art von Lebensdienlichkeit.[p. 27]

Trouwens,

[e]s gibt eben den exklusiv philosophischen Gegenstand nicht mehr.[p. 28]

En dat heeft het natuurlijk, opnieuw volgens de enneade als omvattender verklaringskader, ook nooit gedaan:

Zum Typus der Gefälligkeitsphilosophie gehört [...] der ganze Komplex von Theorien, deren Annehmlichkeit man auf den Titel >Entlastung< bringen kann.[p. 30]

Een teken dat iemand opvat als en voor haar/hem belastend verzoek, stuit vaak op weerstand. Nee, nogmaals, daar helpen geïnstitutionaliseerde verantwoordelijkheden doorgaans evenmin tegen, integendeel.

85.22

In de bundel **Die Verführbarkeit des Philosophen** (Suhrkamp, 2005, oorspronkelijk 2000) met nagelaten opstellen en aantekeningen van Hans Blumenberg is o.a. »**Ich bin nicht da**« (pp. 122-126) opgenomen. Met de ondertitel stelt hij de titel voor als

[e]in Motto für die Postmoderne oder für die, die Lust zu ihr haben.

Ik ben het meteen niet met de openingszin eens. Daarin stelt Blumenberg met zoveel woorden dat de stelling dat ik – er – niet ben tegenstrijdig is. Volgens mij redeneert hij op die manier juist nog onverminderd traditioneel logisch, dus allesbehalve ... postmodern (wat hij daarmee ook bedoelt). Het teken dat luidt "Ik ben er niet," vat ik niet op als algemeen geldige beschrijving van zoiets als de objectieve werkelijkheid. Daarentegen geldt èlk teken m.i. als een verzoek tot inschikkelijkheid. Ofwel, er is een subject dat een ander subject tot bepaald gedrag wil bewegen; voor dat doel benut het ene subject dan een teken als middel. Dus, wat

probeert iemand te bereiken als z/hij zegt “Ik ben er niet”? Dat hangt er inderdaad maar vanaf. Het teken is blijkbaar ruimer dan louter dat zinnetje. Voor eenduidige interpretatie is context als onderdeel onmisbaar. Een teken is dienovereenkomstig ruimer, maar van het contextgedeelte ervan raken verzoekend en geadresseerd subject zich vrijwel altijd niet of nauwelijks bewust. Zo kan “Ik ben er niet” door iemand opgemerkt zijn als oproep aan iemand anders om te doen alsof z/hij er niet is. Of om vaar haar/hem tegenover een derde te liegen dat z/hij er niet is. Ga zo maar door.

Kortom, en ik geef nu de gehele openingszin van Blumenberg weer, ik geloof zeker niet categorisch dat

[d]er Satz Ich bin [...] apodiktisch wahr [ist], weil seine Negation einen Widerspruch enthält.[p. 122]

Wellicht geldt dat volgens een (pre)moderne logica, maar een postmoderne logica (lees ook: stelsellogica) à la semiotische enneade is principieel anders. Dus ook als iemand beweert “Ik ben,” verwijst de enneade naar de vraag wat z/hij daarmee probeert te bereiken. Vermoedelijk zoekt iemand erkenning als individu. Ja, wanneer iemand überhaupt iets kan zeggen, is z/hij stellig ... iemand. Zulke erkenning is eenvoudig, maar als iemand “Ik ben” blijft zeggen, moet z/hij misschien toch eens een psychotherapeut consulteren.

Vooruit, als nul-identiteit volgens stelsellogica, zie ook Metapatroon, dus als zoiets als postmoderne reductie,

gibt [es] eine Stammbedeutung aller okkasionellen Ausdrücke, die ihrerseits nicht okkasionell, obwohl ihrer Anwendbarkeit nach nur okkasionell einsetzbar ist: eben dieses Ich bin.[p. 123]

Blumenberg (be)redeneert verder,

daß dem Ich bin im Vergleich zum Ich denke als der primären Selbstbewußtseinsquelle nur Beiläufigkeit zukommt.[p. 124]

De enneade wijst volgorde af. Er ligt drievoudige onlosmakelijk aan ten grondslag zoals Charles Peirce voorstelt. Zijn drie elementen heb ik gewijzigd in dimensies annex momenten met elk drie elementen, bijelkaar aldus negen, vandaar enneade. Wat Blumenberg, zo vermoed ik althans, met “Ich bin” bedoelt, vind ik voor – resulterend – gedrag kenmerkend. De beide andere dimensies/momenten betreffen – als voorbereidend gedrag – begrip (Peirce: interpretant) en – als bemiddelend gedrag(sresultaat) – teken. De toevoeging van zo’n onlosmakelijk bemiddelende factor, wat een briljant idee van Peirce, helpt de termen volgens het eerdere dualisme – pas – aan een praktisch bruikbare verhouding. Zonder die toevoeging worstelt ook Blumenberg kennelijk nog volgens dat Cartesiaanse dualisme. Dat vind ik gauw onnavolgbaar.

85.23

Volgorde telt. Onlangs, zie ook [aantekening 84.66](#), las ik de recente biografie door Sandra Langereis over Erasmus. Nòg korter geleden heb ik – pas – **Erasmus** (H.D. Tjeenk Willink, 1936, oorspronkelijk Engelstalig 1924, eerste Nederlandstalige editie eveneens 1924) van Johan Huizinga gelezen. Terwijl Langereis’ boek mij nogal wat tijd kostte, was ik vlot door dat van Huizinga heen. Kwam dat omdat Langereis met haar vaak uitvoerige uitleg van omstandigheden bereikt had dat ik als het ware terdege voorbereid was op resp. wèl meteen kon volgen wat Huizinga verklaart? Ik

kan uiteraard niet meer nagaan hoe de omgekeerde volgorde zou uitpakken. Dit merk ik daarom op als zoiets van een voorbehoud bij mijn voorkeur voor Huizinga's versie. Naar mijn indruk schrijft hij meer een ... biografie. Hij durft speculaties over Erasmus' motieven aan, maakt zijn geschiedenisverhaal daardoor persoonlijker en helpt "de[n] hedendaagsche lezer" met overwegingen over wat

uit een psychologisch oogpunt begrijpelijk [is. p. 46 P]psychologisch homogeen[, ... juist dit is hij niet. De dubbelzinnigheid gaat tot in het diepst van zijn wezen.[p. 154]

Als lezer raak ik daardoor op mijn beurt – blijkbaar – nader aangesproken (en dat dynamisch meervoud ken ik als subjectief situationisme). Langereis houdt het vooral op cultuurgeschiedenis. Dat is weliswaar in het algemener degelijk, leerzaam, maar met dat onpersoonlijke op de voorgrond verschijnt Erasmus niet erg herkenbaar. Daarin vind ik Huizinga dus beter geslaagd, althans voor mij. Als hij stelt, dat

[d]e positie van iemand, die van intellectueelen arbeid leven wilde, [...] in dien tijd verre van gemakkelijk en niet altijd waardig [was, p. 27]

valt het tijdverschil weg. Onveranderd geldt immers dat zo iemand

op aanzienlijke beschermers [moet] leven, [...] d]och [...] de beschermers waren onzeker en stelden dikwijls te leur. [...] Alles kwam er dus voor iemand in Erasmus' omstandigheden op aan, een Maecenas te winnen.[p. 27]

Dat betreft de nagenoeg onvermijdelijke verhoudingen die Hans Blumenberg duidt onder de noemer van Gefälligkeit, zie daarover **aantekening 85.21** hierboven. (Ook ik worstel er maar mee. Gaat het streven naar wat iemand in het ene opzicht "waardig" acht ten koste van waardigheid in ander(e) opzicht(en)? Huizinga verklaart Erasmus zeker niet heilig:

Kan hij zelf de schuld niet inlossen, dan redeneert hij haar weg.[p. 130]

Het lijkt mij geen toeval dat baanbrekende ideeën vaak afkomstig zijn mensen die zich met een bescheiden bemeten levensstijl materieel, eh, enigszins onafhankelijk kunnen – gaan – opstellen, erfenis, gulle gaven en zo, en opgaven dus kunnen kiezen enzovoort zonder "beschermers" die ze kennelijk moeten behagen. Het is dan ook en vooral een kwestie van kunnen volhouden. Huizinga merkt op dat

[e]en van de eigenaardigheden van Erasmus' geestesgeschiedenis is, dat zij geen hevige crisis kent.[p. 35 W]at [...] de grondtoon van Erasmus' levenswerk zou blijven: het niet kunnen verdragen, dat in de wereld de schijn zo anders is dan het wezen, dat de wereld hen eert, die zij niet eeren moest, dat een haag van verblinding, sleur en onnadenkendheid den menschen belet, de ware verhoudingen der dingen te zien.[p. 56]

Ik zie dat dan weer anders, te weten zonder tegenstellingen zoals tussen "schijn" en "wezen." Hoe dan ook leven 'we' volgens "verhoudingen." Die zijn niet zozeer waar of vals, maar zijn veeleer (on)evenwichtig in de mate waarin deelnemers eraan hun respectievelijke belangen over een weer gediend ervaren. Wie een verhouding eenzijdig wil bepalen, doet dat stellig niet onnadenkend, integendeel. Voor evenwichtige(r) verhouding moet z/hij anders denken, enzovoort. Wat verhoudingen betreft

[is] Erasmus [...] de dupe geweest van een groot misverstand, gevolg van het feit, dat hij [...] noch de diepste diepten van het geloof, noch de harde noodzakelijkheden van de menselijke samenleving begreep.[p. 142 Zulke mensen zijn] tegelijk volstrekte idealisten en door alles heen gematigden[. p. 205] Hij die zoo oprecht met iedereen vrede had gehouden, zag zich gewikkeld in een reeks van polemieken.[p. 143]

Met de Nederlandse trots op Erasmus als ... Nederlander, alsof verdraagzaamheid typisch Nederlands is, maakt Huizinga korte metten. Hij vermeldt

de vervreemding van zijn moedertaal [die] voor Erasmus reeds [was] begonnen in de dagen, toen hij lezen en schrijven leerde. De vervreemding van zijn geboorteland trad in, sedert hij het klooster [...] verlaten had.[p. 46]

Hoe Huizinga de, zeg maar, psychologie van – de mogelijkheden en gevolgen van – de boekdrukkunst beoordeelt, acht onverminderd geldig voor wat inmiddels met/door het Internet gebeurt:

Het bewustzijn, dat men met zijn woord de heele wereld terstond bereiken kan, is een prikkel, die onbewust de wijze van uiting influenceert, en een weelde, die slechts de allerhoogste geesten ongestraft kunnen dragen.[p. 70] Om Erasmus te kunnen waarderen, moet men beginnen met af te zien van de bewondering voor het extravagante, en dit kost tegenwoordig menigeen zeker effort.[p. 204]

Volgens Huizinga bood ook Erasmus zèlf onvoldoende weerstand tegen

[d]e gevaarlijke zijde van deze materiele voorwaarde [die hem] veroorloofde [...] alles wat hem voor de geest kwam, terstond tot de wereld te spreken.[pp. 69-70]

Herkenbaar? Zèlf vind ik mijn aantekeningen een gematigde poging om vóór evenwichtiger verhoudingen te pleiten, maar zelfs daarmee blijk ik potentiële “beschermers” af te schrikken, ach, voorspelbaar, en krijg ik er hoogstens met hun fopvattingen van langs.

85.24

Het lukt dus nooit om een olifant ervan àf te houden door de porseleinkast de lopen. Moet de olifant dan maar wèg? Dat zou weleens erg veel moeite kunnen kosten, àls het al lukt. Spijt voor het toelaten helpt evenmin. Ik zou zeggen, laat vooral lopen, maar gebruik die kast niet langer voor porselein. Daarop komt eventuele uitbreiding van de [Pentas politica](#) (2009) met een ritueelmacht op neer en om daartoe dan o.a. het koningshuis te rekenen.

De zgn ambtelijke opdrachtgever van [Interoperabel Nederland](#) (Forum Standaardisatie, 2011) meende overigens dat juist ik de orde dreigde te verstoren. Omdat hij met dàt voorstel niet geassocieerd wenste worden, ontbreekt de desbetreffende (slot)alinea van **Pentas Politica** daar in [bijlage 1 van een hoofdstuk](#) (waarin ik wel een – toen nog geldige – verwijzing naar het origineel opnam). Dat mijn voorstel om “het koningshuis, prins carnaval, sinterklaas e.d.” tot ritueelmacht te verheffen steekhoudend is, vind ik bevestigd door Gerard Aalders met **De prins kan mij nog meer vertellen: Prins Bernhard – feit en fictie** (Elmar, 2009). Aalders, destijds “als onderzoeker werkzaam bij het Nederlands Instituut voor Oorlogsdocumentatie,” komt uiteraard niet om vermelding van de zgn Lockheed-affaire heen. Ach, waarom zouden we ons er druk om moeten maken, zo vraag ik mij dan af, dat een lid van het koningshuis smeergeld aanneemt? Ik vind het vooral verkeerd dat iemand àls zo’n lid klakkeloos nog zelfs maar in een positie kan komen, dat z/hij blijkbaar zodanig invloed op openbaar bestuur heeft ... dat het loont dáárop onrechtmatig invloed uit te oefenen. ‘We’ gebruiken porselein, hebben een kast ervoor nodig. Maar het is dan niet zo verstandig om juist daarin een olifant los te laten.

Niemand haalt het in zijn hoofd om – iemand die speelt voor – sinterklaas te betalen voor zijn invloed op investeringen die met het zgn algemeen belang moeten stroken. Als z/hij geld krijgt, is dat dus géén smeergeld, maar betreft het gewoon inkomsten

als burger. Als z/hij zulke inkomsten als sinterklaas niet opgeeft, pleegt z/hij belastingfraude, klaar.

Wie hebben het trouwens allemaal in hun hoofd gehaald om van Nederland, nota bene allang een republiek, een koninkrijk te maken?

85.25

Het klinkt zo vanzelfsprekend. In **BOMOS, het fundament** (Logius, 13 april 2022) staat als definitie van semantische interoperabiliteit dat zij, bedoelde interoperabiliteit, dus, ertoe dient

dat samenwerkende partijen aan gegevens, die uitgewisseld worden, dezelfde betekenis toekennen.

Maar het klopt niet. Sterker nog, die aanname belemmert interoperabiliteit. Ben je bereid er eens grondig over mee te denken enzovoort, zeg ook maar filosofisch? Want grondig nadenken is natuurlijk wel zo praktisch.

Een aanknopingspunt voor principiële heroverweging laat zich m.i. aan die definitie ontlelen. Dat betreft – vermelding van – samenwerking. Er is sprake van samen, omdat er meerdere, dus verschillende deelnemers aan zijn. In een geval van samenwerking zijn zij op elkaar betrokken, kennen zij als, inderdaad, “partijen” een onderlinge verhouding. Hoe zit het qua samen dan met hun werking? Elke deelnemer levert een aandeel voor een gezamenlijk resultaat. Ontbreekt enig aandeel, dan komt dat resultaat – dus – niet tot stand.

De crux van samenwerking is dat de verschillende deelnemers eraan (als je wilt, lees ook: partijen) respectievelijk verschillende aandelen leveren. Die verschillen (!) vergen onderlinge afstemming van hun gedragingen met werkingsaandelen.

Nu moet je even extra opletten. Zouden deelnemers allemaal “dezelfde betekenis toekennen” aan een teken (lees ook: informatie, gegeven), dan kan het zelfs nooit tot samenwerking komen in de zin van afstemming tussen en aldus door deelnemers voor een gezamenlijk resultaat nota bene verschillende werk(ings)aandelen. Als je de aanduiding interoperabiliteit wat nader overweegt, kan je slechts tot een vergelijkbare opvatting komen. Want operabiliteit staat zelfs letterlijk voor werking, en inter voor passende aandelen resp. bijdragen van verschillende, vooruit, werkers. Je moet een zgn paradigmasprong maken. Zolang je er abusievelijk, klopt, doorgaans volledig onbewust en daardoor klakkeloos, nog van uitgaat dat informatie moet leiden tot dezelfde betekenis bij alle betrokkenen, ondermijn je zelfs – voorwaarden voor – samenwerking. Het belang van informatie is anders. Je moet informatie niet langer beschouwen, naïef atomistisch heet dat filosofisch, als een beschrijving waaraan iedereen dezelfde betekenis moet ontlelen. Dat werkt dus niet, althans nooit voor samenwerking of, algemener uitgedrukt, omgangs- annex verkeersverhoudingen. Daarentegen moet je uitgaan van – samenwerking als – een verhouding tussen verschillende (verkeers)deelnemers eraan die elk informatie benutten als, zeg maar, verhoudingsmiddel, dwz ter afstemming van hun respectievelijk verschillende-en-tegelijk-samenhangende gedragingen.

Ja, zo kan je bezwaar maken, de werkelijkheid is toch voor iedereen dezelfde. Nee, dus. Niet voor samenwerking. Dáárvoor volgt elke deelnemer een perspectief op de werkelijkheid en dat perspectief strookt met haar/zijn aandeel. Verschillende deelnemers, dus evenzovele verschillende perspectieven. Informatie-als-vorm kan voor verschillende deelnemers inderdaad dezelfde vorm hebben, maar dan kennen ze er als inhoud onvermijdelijk verschillende betekenissen aan toe.

Hoe dan ook moet informatie het toekennen van dienovereenkomstig verschillende betekenissen faciliteren.

Ik kan mij voorstellen dat je voor interoperabiliteit de sprong van de aanname van dezelfde betekenis naar de aanname van verschillende betekenissen, eh, moeilijk vindt. Maar je doet toch ook zelf voortdurend niets anders dan altijd en alom, uit en thuis, betrokken raken, zijn in en je dan weer onttrekken aan alsmaar wisselende verhoudingen en telkens maar weer je gedragingen daarop als aandeel afstemmen?!

Stel dat je overtuigd raakt van de interactieve opvatting van informatie, dus volstrekt praktisch met voorrang voor – ruimte voor – noodzakelijkerwijs verschillende handelingsperspectieven volgens verhoudingen. Dan is het natuurlijk de vraag of je er ook wat mee doet. Over afstemming gesproken, ik vraag het maar.

85.26

Het opstellen van definities is inderdaad kenmerkend voor het valse verlangen naar dezelfde betekenis van een teken (nogmaals, lees voor teken ook: informatie, data, gegeven). Vaak is wat een definitie heet overigens zelfs die aanduiding niet waard, zoals in **BOMOS, het fundament** (Logius, 13 april 2022) de vermelding van

semantische standaarden [als] afspraken over de betekenis van gegevens.

Met standaard als afspraak resp. semantiek als betekenissenleer verduidelijkt louter vervanging van termen uiteraard niets. In **BOMOS, de verdieping** (Logius, 13 april 2022) staat dan in paragraaf 2.2.2:

Semantische standaarden kennen een ongekeerde complexiteit.

Nota bene, het is maar welke opvatting van informatie geldt. Ook de betekenis van ... betekenis kan variëren, dat is althans consequent gedacht. Voor wie standaardisatie in de zin van uniformiteit van informatie verwacht, te weten dat iedereen er dezelfde betekenis aan moet (!) gaan ontlelen, is “ongekende complexiteit” nog zachtjes uitgedrukt. Want de opgave van interoperabiliteit is voor verhoudingen met nu eenmaal heterogene deelnemers en hun dienovereenkomstig onderling verschillende gedragsaandelen zelfs principieel (!) onoplosbaar volgens zo’n uniformiteitsillusie, punt. Heb je wel eens van o.a. sociale psychologie gehoord? Volgens de interactieve opvatting met bijbehorend verschillende betekenispectieven kan het echter juist niet eenvoudiger. Om de naïef-atomistische valkuil van een definitie te vermijden, vraag niet zozeer wat informatie is, maar waartoe zij zoal dient. Geef relevante gedrags- en daarmee verbonden betekenisverschillen juist de ruimte! Erken daarmee de nota bene verschillende bijdragen – er zijn immers verschillende deelnemers – aan samenwerking (algemener: verhoudingen). Dat inzicht moet ook aan digitalisering vooraf gaan ipv dat filosofisch ongeïnteresseerde ict-ers weggelaten met het opleggen van een feitelijk syntactische beperking (lees ook verderop) omdat zij dat voor hun programmering wel zo gemakkelijk vinden (of, kan ook, domweg niet beter weten). De moeilijkheid, en toegegeven, die is aanzienlijk, betreft de wijziging van de principiële aanname (lees ook: paradigma). Zgn vooraanstaande leden van de samenleving moeten daarvoor om. Laten nu net zulke mensen van zichzelf echter vaak menen de wijsheid in pacht te hebben. Dat oordeel hebben ze weliswaar ieder voor zich, tja, over verschillen gesproken, maar zij zijn als het ware vanzelfsprekend verenigd in hun weerstand tegen betekenisbetrekkelijkheid. Eens grondig

nadenken? Ach, wat niet weet, wat niet deert. Daarom gaat het voor hùn welbevinden op z'n BOMOS' e.d. voor maatschappelijke verhoudingen nog steeds maar averechts, ònevenwichtig door, waar op hun beurt zgn ict-ers dan weer garen bij spinnen (voor de nieuwe kleren van de keizer). Voor nog eens extra belemmeringen zorgt een populaire opvatting onder de noemer van semantiek die neerkomt op syntax. Het gaat dus helemaal niet om betekenissen, maar om een uitdrukkingsofzet ervoor (die, indien afgeleid van atomisme, voor stelselmatige verhoudingen te beperkt is en waarmee dus ook met digitalisering geen passende voorzieningen, ja, dat moeten wèl dezelfde zijn, voor de verschillende deelnemers aan informatieverkeer getroffen kunnen worden). Oh ja, ipv als vernauwd tot syntax moet semantiek met voorrang juist tot pragmatiek verruimd gelden, ofwel met informatie differentieel gedragsmatig gericht. Dan schiet het met interoperabiliteit pas op. Het heeft pas zin om zgn technische voorzieningen te treffen, prima, zoveel mogelijk gestandaardiseerd in de zin van uniform (maar blijf open staan voor technische verbeteringen), wanneer de pragmatiek met – verhouding van – betekenisverschillen is geregeld. Volgens stelselmatig geregelde pragmatiek zijn eventuele technische verschillen trouwens nagenoeg irrelevant. De drukte erom staat buiten elke ... verhouding. Nogmaals, ict-ers laten die aspecten tellen en hun 'vooraanstaande' opdrachtgevers weten niet beter, willen dat kennelijk vaak ook niet weten. Maar als computers èrgens bruikbaar voor zijn, is het immers louter formele omzetting van tekens (mits de respectievelijke syntaxen stroken met die – als zoiets als een metastandaard – voor de wel algemeen geldige pragmatiek). 'We' moeten standaardisatie niet overdrijven. Met in pragmatisch opzicht een metastandaard voor ordening van stelselmatige betekenisvariëteit, een grenzeloos geschikte modelleermethode, dus, is de voornaamste voorwaarde voor interoperabiliteit verzekerd. Die verschaft meteen het richtsnoer voor eventueel nog nuttige overige standaarden. Dergelijke samenhang is thans helaas nog vèr te zoeken. Uiteraard besef ik dat jij je beledigd kunt voelen. Als ik voor veranderingen weinig tot niets verwacht van mensen op maatschappelijk-vooraanstaande posities, zou je aan deze oproep de conclusie kunnen verbinden dat ik jou 'maar' ondergeschikt acht. :-) Nee, ik vestig mijn hoop op jou als uitzondering.

85.27

Ik neem op mijn beurt uiteraard ook de tijd :-) voor herhaalde studie ervan. Jij kunt je dan wel "niet de grootste fan [...] van grote epistels schrijven" noemen, maar naar mijn idee dwingt allereerst de schrijver zichzelf daarmee tot nadere overwegingen die vervolgens voor de lezers des te waardevoller beschikbaar zijn voor hùn overwegingen, enzovoort. Ik ga in elk geval graag grondig met je tekst aan de slag, dus nogmaals mijn hartelijke dank ervoor, en kom stellig met nadere reactie(s). Wordt vervolgd.

85.28

Nogmaals bedankt voor algemeen je toelichting en voor meer in het bijzonder je antwoorden op mijn vragen. Als mijn reactie dáárop weer weid ik onderstaand vooral uit over wat ik als allerlei aanleidingen meen te herkennen voor principiële(re) en als zodanig m.i. juist door-en-door pràktische overwegingen, aanbevelingen enzovoort. Aan een dood paard trekken heeft geen zin, en nòg minder als je zelfs de verkeerde kant op trekt. Ik wijs daarom nadrukkelijk op de noodzaak van politieke insteek. Je zou het ook – maatschappelijke verantwoordelijkheid voor – bestuurlijke

òngehoorzaamheid kunnen noemen.

Afschrift stuur ik ditmaal ook aan de twee leden van de proefgroep die jij volgens mij nog niet kent; verderop stel ik ze je graag voor. Wat jouw bericht betreft waarop ik hierbij reageer, moeten ze het overigens maar doen met mijn citaten daaruit. Ik hoop dat je daarmee geen moeite hebt. Verder moet [hoofd BFS] aan een afschrift geloven, zoals ik jou eerder afschrift stuurde van emailberichten aan hem waarin ik principiële overwegingen over semantiek uiteen zet.

Voor de lengte van wat volgt, maak ik geen verontschuldiging. Evenmin ervoor dat ik stellig in herhalingen verval. Ik vind juist documentatie over overwegingen pijnlijk ontbreken. En zo kan ik in elk geval zèlf nagaan wat ik ooit ergens van vond.:-) Het dilemma van verandering kan zijn dat ontwerp(en) meteen als aanzet veel te serieus in termen van resultaat genomen wordt. Als dat met de dreiging van afwijzing gebeurt, is prompt de ruimte voor willekeurige verkenningen beperkt, dus de kans sterk verkleind, zo niet volledig verknald, op ònvoorzien gunstig, evenwichtig(er) e.d. resultaat.

Daarentegen optimaal kan ontwerp(en) verlopen met dienovereenkomstig passend veranderresultaat als vooral de opdrachtgever ervoor open staat ideeën te vervolgen – en met dat voorbeeld overige belanghebbenden ertoe aanspoort eraan mee te doen – die leiden tot overwegingen buiten verhoudingen zoals z/hij ze acht overgeleverd te gelden (en ze kennelijk zo graag houdt). Je weet maar nooit ...

Met ontwerpen is een veranderingsproces natuurlijk al begonnen. Maar naarmate het bereik van – eventueel – relevante verhoudingen ruimer gelaten is, verdient het aanbeveling om zoiets als de ontwerpfase afwijkend van de verdere veranderingen te beschouwen, vooral van zoiets als de zgn implementatiefase. Dat maakt het immers eenvoudiger om overwegingen die veranderkundig evident lijken voor implementatie (lees ook: adoptie e.d.) desondanks voor ontwerp(en) vooralsnog als het ware irrelevant te verklaren. Daarmee is de ontwerp kwaliteit sterk gediend. En, als het goed is, hèlpt dat de verdere veranderingen inclusief implementatie.

Ik stel dat onderscheid voor, omdat ik allereerst graag suggesties doe voor verruiming voor en door ontwerp(en). Opening van ontwerporiëntatie herken ik, diplomatiek uitgedrukt, wat minder in jouw opmerkingen. Begrijpelijk, want jij bent geen ontwerper en doet ook niet alsof. Voor hier nader als adoptie resp. implementatie bedoeld meen ik in jouw tekst wèl allerlei, en ook m.i. terechte, overwegingen aan te treffen. Ik stel dus voor om er explicieter onder die veranderkundige noemer van gedachten over te wisselen, met ontwerpmatige verkenningen dus als uitgesproken andere noemer (hoe onmogelijk ook de grens ertussen scherp valt te trekken).

Ontwerp(en) alsòf er geen beperkingen gelden, noemt Russell L. Ackoff “idealized design” in **The Art of Problem Solving**. Er bestaan uiteraard wel degelijk beperkingen (of anders worden ze wel gemaakt). Met allereerst een, zeg maar, zo ideaaltypisch mogelijk ontwerp, moet daarom vervolgens pas met beperkingen worden gerekend. De vraag is, of ze volgens dat ontwerp überhaupt nog tellen. Ackoff wijst er op, dat nogal wat (implementatie)beperkingen door verruiming verdwijnen. Nee, zeker niet allemaal. Het ontwerp moet aan – overblijvende – beperkingen worden aangepast. Het resultaat wordt daardoor weliswaar niet ideaal, dat kan in werkelijkheid ook niet, maar wel optimaal.

Wat is de opgave? De gangbaar geraakte aanduiding is: interoperabiliteit. Tja, wie telt daarvoor wèl als deelnemer aan informatieverkeer (en wie dus niet)? Wèlke, eh,

onderwerpen betreft de uit te wisselen informatie wèl (en welke dus niet)?

Die vragen resp. antwoorden erop doen er voor de verkeersvoorzieningen principieel niet toe. Integendeel, voorzieningen zijn zo eenvoudig mogelijk als met dergelijke grenzen géén rekening gehouden hoeft te worden. Zo is de openbare weg aangelegd voor ... iedereen. Nee, niet iedereen mag er, bijvoorbeeld, als chauffeur met een auto daadwerkelijk gebruik van maken. Dat vergt een geldig rijbewijs. Voor de openbare weg heeft die, zeg maar, autorisatievoorziening echter géén gevolgen. Voor interoperabiliteit wat digitale facilitering van informatieverkeer betreft verdient het daarom zeker in eerste aanleg de voorkeur om daarvoor te denken aan willekeurige deelnemers die met informatie over willekeurige onderwerpen hun gedragingen op elkaar afstemmen.

Nee, zo luidt de taak van Forum Standaardisatie inderdaad niet volgens het thans geldige instellingsbesluit met als aanhef van artikel 1:

Het Forum heeft tot taak om te adviseren over interoperabiliteit en veilige en betrouwbare elektronische uitwisseling en (her)gebruik van gegevens tussen overheidsorganisaties en bedrijven, tussen overheidsorganisaties en burgers en tussen overheidsorganisaties onderling.

Deelnemers zijn dus in zoverre beperkt opgevat, dat voor elk geval van informatieverkeer altijd minstens één deelnemer een – medewerker van een – overheidsorganisatie moet zijn. Voor de opzet van verkeersvoorzieningen zit zo'n vóóropgezette beperking van deelnemers echter alleen maar in de ... weg. Kortom, voor stelselmatig verantwoord ontwerp(en) moeten we ons er zeker voorlopig niets van aantrekken.

Voor onderwerpen waar informatie 'over' zou mogen gaan, blijven er alom nodeloze beperkingen opgeworpen onder noemers zoals domein en sector. Het is enigszins begrijpelijk dat het gebeurt. De meeste mensen, en dat geldt vermoedelijk zelfs versterkt voor zgn opdrachtgevers, hebben met voorzieningen slechts ervaring als gebruiker. Zij zien daardoor, en dat hoeven zij ook niet, het verschil niet tussen een voorziening met potentieel voor willekeurig gebruik en zoiets als toelatingsbeleid (lees ook: autorisatie) voor, voilà, beperking van daadwerkelijk gebruik. Zo kan het voor implementatie nuttig zijn om te blijven doen alsof er van elkaar te onderscheiden sectoren e.d. zijn. Maar voor zoiets als de voorziening zelf is het navolgen en aldus zelfs versterken van zulk onderscheid schadelijk. Het is opnieuw een kwestie van ontwerpethiek om de aanzet stelselmatig in de zin van open te krijgen en dan ook te houden.

Ja, stelselmatigheid "vraagt om een domein-, sector- etc-overstijgende aanpak."

Maar het is dus pertinent niet zo, zoals helaas alom nog tevergeefs wordt geprobeerd, dat de overgeleverde aanpak pèr domein zou kunnen slagen waarna een voorziening ter verbinding van de aparte domeinvoorzieningen kan worden toegevoegd. Dat gaat meteen al mis 'binnen' wat immers abusievelijk als domein geldt. De verwevenheid van (gedrags)verhoudingen en daarom van afstemmingsrelevante informatie verloopt, zoals het heet, door-de-schalen-heen. Voor wat slechts de schijn van een apart domein heeft, is allang een stelselmatische opzet geboden. Nogmaals, er is dus niet allereerst het ene als apart, met vervolgens dan het andere als dat aparte overstijgend. Er is 'gewoon' één stelsel waarvoor – de mogelijkheden van – verbindingen door-de-schalen-heen kenmerkend zijn met betrekkelijkheid als beginsel ipv als hopeloos lapmiddel tegen kortzichtige apartheidjes volgens domeinen e.d.

Ja, ook digitale verkeersvoorzieningen moeten bijdragen aan “samenhang in beleid, wet- en regelgeving, alsmede de uitvoering daarvan.” Dat lukt beter, naarmate die voorzieningen inderdaad geschikter zijn voor willekeurige gevallen van uitwisseling van willekeurige informatie door willekeurige deelnemers. Maar waartussen “samenhang” wordt verlangd, vind ik nog steeds verdacht veel naar overheersend overheidsperspectief klinken. Ik begrijp dat het voor een opdrachtgever die zich voor een bepaald onderwerp verantwoordelijk acht, contra-intuïtief is om dat los te laten. Dat leidt tot weerstand tegen pogingen voor ruimere, evenwichtigere opzet. Maar een ontwerper die de beperkende verkramping van een opdrachtgever gehoorzaamt, helpt natuurlijk niet om per saldo passender beheersing te verkrijgen. Wie “het centraal stellen van mensen cq bedrijven” oppert, zou daarmee onbewust weleens een voor voorzieningen zelf wederom nodeloos onderscheid kunnen doorzetten. Het is voor, vooruit, generieke voorzieningen niet een kwestie van of overheden of burgers. Dat doet er niets toe. Wat pas werkt, stelselmatig pas kan werken, zijn voorzieningen voor ... willekeurige verkeersdeelnemers in willekeurige situationele hoedanigheden (met dergelijke hoedanighedenverbijzondering als aanknopingspunt voor gebruiksregeling: autorisatie).

Het is met “dit dossier” anders gelopen. Destijds heeft (Bureau) Forum Standaardisatie niet gekozen voor het vervolg dat ik adviseerde. Dat was, nu in jouw woorden, “stapsgewijze educatie.” Tja, geschiedenis herhaalt zich niet, zodat onmogelijk valt te zeggen wat-er-volgens-dat-opleidingen-idee-gebeurd-zou-zijn. Laten we maar zeggen, beter laat dan nooit. Ook uit wat jij verder schrijft, maak ik op dat mijn toenmalige voorstel nog zo gek niet is. :-) Zo ben ik mij sterk ervan bewust dat stelselmatigheid belemmerd wordt door enger bemeten belangenbehartiging. Het is hoe dan ook naïef om te verwachten dat anders dan als noodtoestand verandering samenlevingsbreed succesvol kan worden uitgerold, lees **Diffusion of Innovations** van Everett M. Rogers er maar op na. Het zit al ongelofelijk mee, als ergens een mogelijkheid wordt geboden volgens een principieel inderdaad nogal, eh, andere veronderstelling aan de slag te gaan. Doe daarom, zo stelt Rogers, vooral moeite om een, en al is het er maar één, zgn veranderkampioen te vinden; in een vroeg stadium véél mensen geïnteresseerd proberen te krijgen is domweg verspilling van tijd enzovoort. Hoera, zo’n proefplekje is er alweer sinds enkele jaren (maar je moet [X] en [Y] niet vragen hoeveel tegenwerking ze daarvoor – nog steeds – moeten overwinnen). Ja, eerder trad (B)FS als zo’n kampioen op, blijkbaar echter zonder benul van realistische verspreidingsaanpak voor zo’n vernieuwing.

Dus, ja, wanneer jij je wel richt op “het vinden van actuele en behapbare praktijkcases en de rol van semantiek daarin,” lijkt mij dat in dit stadium de enig juiste verandertactiek. Jij bedoelt er kennelijk gevallen mee waaruit “opgedane inzichten [die gepresenteerd zijn] op [de] werkconferentie” die jij onlangs organiseerde. Ik ben benieuwd. Over weerstand gesproken, :-) zonder nadere inlichtingen twijfel ik op mijn beurt of die “praktijkcases” daadwerkelijk stelselmatig – het potentieel bieden om – in “semantiek” helpen voorzien. Jouw herhaalde associatie met “domein” doet mij vrezen van niet, maar ik vergis me uiteraard zeer graag. Is er documentatie over die jij kunt delen? Dat geldt dan ook voor wat “in kaart brengen van de levensgebeurtenis rond werkeloosheid” opleverde. Haha, dat zijn nog meer vragen ...

Ook grondig mee eens, “semantiek [is] niet iets [...] van de eigen organisaties, sector of domein, maar groter dan dat.” Zo’n werkconferentie kan ertoe dienen om

“bestuurders en organisaties” op het spoor te komen die de opgave “voldoende hebben opgepikt.” Als jij mij toestaat een criterium te suggereren voor wat als “voldoende” geldt, vind ik dat zo iemand dus om – eens anders, te weten principieel stelselmatig, nee we kunnen niet “blijven doen wat we deden” – te beginnen ontwèrpruimte moet toestaan voor een voorziening voor willekeurig informatieverkeer. Want dàt biedt de beste waarborg dat informatieverkeer ‘van’ de zgn eigen organisatie, voor facilitering waarvan z/hij als bestuurder inderdaad verantwoordelijk is, optimaal ... meeloopt zònder extra voorzieningen. Op weg naar de brand beschikt de brandweer ook niet over een ‘eigen’ wegennet, maar zet de sirene aan opdat iedereen uit de weg gaat. Daarentegen elke beperking wat deelnemers en/of informatie-onderwerpen betreft, maakt stelselmatige opzet praktisch onhaalbaar. Vooralsnog vraag ik mij dus af, en ik hoop dat je herkent dat ik opbouwend kritiek wil leveren, of het programma van de werkconferentie dáárvor “voldoende” selectief was. Hmm, wat jijzelf bekent als jouw “eerste indruk” klinkt niet hoopgevend. Ik kan mij voorstellen dat de bestuurlijke insteek een onoverkomelijke belemmering is, aangezien een bestuurder – blijkbaar – geneigd is voorrang te geven aan wat z/hij als haar/zijn domeinbelang beschouwt. Als het zo is, dat zij zelfs onmogelijk “de wijze van werken met semantiek los [...] kunnen zien van de inhoud en de grenzen van het eigen domein,” schieten we met “een bestuurlijk voordeel leveren” uiteraard niets op; nogmaals, de bestuursbeperking tot domein – terwijl domeinen, sectoren e.d. zich helemaal niet laten afbakenen – staat stelselmatigheid in de weg. Omdat stelselmatige semantiek in het algemeen belang is, vergt aandacht enzovoort voor dito maatschappelijke verkeersvoorzieningen allereerst politieke overwegingen en besluitvorming. Ik vind dat jij dat met zoveel woorden ook zelf zo stelt. Dat maakt bestuurders dan ook daarvoor tot uitvoerders.

Onlangs las ik **Groter denken, kleiner doen: een oproep** van H. Tjeenk Willink. Hij benadrukt daarin het verschil tussen o.a. politiek en bestuur. Wat politiek blijft ontbreken, valt bestuurlijk nooit te redden.

Zolang de wereld kwalitatief niet verandert en tevredenheid heerst over bestuur, lijkt politiek overbodig en valt de reductie van politiek tot bestuur niet eens op. Maar de wereld verandert wèl en zeker niet iedereen prijst ‘onze’ bestuurders. Omdat inmiddels ook de politici blijkbaar veronderstellen dat zij vooral bestuurders – willen – zijn, moet het ook volgens hen, volgens die tot bestuurlijke braafheid afgerichte politici, dus, van een nieuwe bestuurscultuur komen. Nieuw! Altijd goed, nietwaar? Waarom is dat de zoveelste [fopvatting](#)? Opzettelijk of niet, zo houden de ‘echte’ bestuurders de politici gegijzeld in onpolitieke verhoudingen ter bestendiging van, ik houd me in, deels allang averechtse bestuurlijke verhoudingen. Wat met voorrang moet veranderen is de politieke cultuur. Dat is en blijft dus echter kansloos onder feitelijke regie van de onveranderd oude bestuurscultuur. Wat niet helpt, over semantiek gesproken, is dat het woord cultuur is gaan dienen om vaag over ideeën te blijven (wat dan uiteraard weer wèl helpt als je géén idee hebt anders dan orde domweg opvatten als handhaving van overgeleverde verhoudingen).

Ik vrees dat thans ook het woord semantiek dient ter verhulling van vernauwing door digitalisering. Zo hebben ict-ers het graag en daarmee komen ze als geroepen voor bestuurders met hun streven naar afbakening volgens domeinen e.d. Dáárom vraag ik om uitleg, telkens als ik op een bewering onder de noemer tref. Meestal komt die uitleg er niet, of blijkt het om zoiets als syntax ipv semantiek te gaan. Uiteraard, stelselmatig is syntax eveneens aan de orde, maar daarmee is semantiek

stelselmatig nog niet geregeld.

Ook met wat jij mbt “opdracht” als “bandbreedte” vermeldt, moeten ‘we’ voor de opzet van de verkeersvoorziening zelfs “opgerekt, dat wel,” géén rekening houden. Wèl doen we passend aan politieke beleidsvoorbereiding. Maar wat je als voorstel toont aan een opdrachtgever die bestuurlijk helaas nog verwacht dat jij je gehoorzaam aan de gestelde beperkingen houdt, beperk je voorlopig dan zèlf tot een voorstelling van gebruik “binnen de bandbreedte.” Denk ajb maar weer aan de openbare weg als algemeenste voorziening met verkeersregels als – verdere – voorziening voor differentieel gebruik ervan. Dus, ook verder overdrachtelijk gesproken, maak de band juist breed, verdeel de talloze specifieke frequenties (waarvoor dan ook alle ruimte is), maar laat de opdrachtgever volgens haar/zijn bestuurlijke insteek aanvankelijk slechts muziek van haar/zijn favoriete zender horen. Als “iets [...] moeilijk landt,” maak de nodige tussenlandingen. Zo kan je vervolgens – pas – laten horen dat er nog veel meer muziek in zit waarmee praktisch (!) “een politieke wens” kan worden vervuld. Mag ik eraan toevoegen dat die politieke noodzaak allang bestaat?!

Wie vertrekt van een – vaak zelfs een verkeerd idee van – specifiek gebruik en dat vereenzelvigt met de voorziening annex weg, verdwaalt geheid. Jij stelt “tussenstapjes” voor, ja, ook mee eens, maar dat moet tussen in de gewenste richting zijn. Dat vergt zo ruim mogelijk bemeten ontwerp, hoewel ik daarvoor de aanduiding met “totaaloplossing” niet zou gebruiken. Maar zonder zoiets als richtlijn gebeurt er telkens maar wat en wordt het alsmaar moeilijker zo’n lijn – die er daarom wèl moet zijn – op te pakken.

Stelselmatig opgevat heeft onderscheid tussen “voorkant” en “achterkant” m.i. geen zin. Er bestaat wèl onderscheid tussen verkeersvoorzieningen (ook wel genoemd: verkeersstelsel) en verkeersdeelnemers (lees ook: stelselgebruikers). De deelnemers/gebruikers hebben inderdaad ook eigen voorzieningen nodig, denk maar aan je fiets waarmee je je over de openbare weg verplaatst, maar dankzij de beschikbare, zeg ook maar, infrastructuur kunnen dat er veel minder – en eenvoudiger – zijn. Belangrijker nog, dankzij verkeersvoorzieningen kunnen zelfs willekeurige gebruikers ‘elkaar bereiken:’ interoperabiliteit. Als jij je fiets een geval van “voorkant” wil noemen, met de openbare weg als “achterkant,” ook goed. Nee, “Jip en Janneke [...] taal” is helemaal niet zo eenvoudig als spreekwoordelijk aangenomen is geworden. Dat is immers ook ... taal, dus met nadere structuur van elk teken, klopt, precies zoals stelselmatig expliciet noodzakelijk is, context en zo, kortom, zie [Betekenissen van Jip en Janneke: semantiek en pragmatiek voor informatieverkeer in de netwerkmaatschappij](#). Van W. Ross Ashby kan je de Wet van passende variëteit (Engels: Law of Requisite Variety) leren. Met een sterk versimpelde weergave van de wèrkelijke variëteit wek je wellicht enige aandacht, maar zodra je dat als ontwerp voor voorzieningen opvat kan je het met zgn passende variëteit ervan vergeten. Wees ajb voorzichtig met “kijken of dat helpt.” Je indruk dat “semantiek [...] snel te ingewikkeld wordt gevonden” is verklaarbaar volgens het nu eenmaal vernauwde resp. vernauwende bestuurlijke perspectief. Volgens politiek van/voor algemeen belang is de noodzaak van stelselmatigheid uiteraard evident. Rara, hoe zijn bestuurders met een politiek besluit aanspreekbaar? Tja, dan moet zo’n besluit ... politiek genomen zijn. Dan zijn we weer bij de onmogelijkheid dat “voldoende” mensen, maar nu dan politici, ineens die noodzaak beseffen. Dan helpt inderdaad een voorbeeld. De bedoeling ermee moet

niet zijn dat iedereen het plotseling wèl begrijpt. Er is en blijft politiek een zgn (verander)kampioen nodig die duidelijk haar/zijn vertrouwen uitspreekt dat 'het' werkt. Rara, wie is zo'n kampioen en hoe krijg je haar/hem "voldoende" overtuigd (zònder dat z/hij 'het' moet begrijpen)?

Mag ik ook nog opmerken dat politici zich vaak overtuigd uitspreken over illusies? Als zij daar een zelfs exclusieve voorkeur voor hebben, blijft het met aantoonbaar noodzakelijke en realiseerbare verandering moeilijk ...

Als toelichting op de – stand van de – "praktijkcase [bij] de Rechtspraak[organisatie]" herinner ik je allereerst aan achtereenvolgende emailberichten die ik je ca. een half jaar geleden stuurde en waarin ik met Metapatroon een modellenreeks schetste[; voor afschriften zie [aflevering 82 van mijn aantekeningen en daar onder de nummers 24, 25, 29, 30, 33, 34, 35 en 39](#)]. Ik weigerde :-)

"levensgebeurtenis" als zoiets als een vaststaand begrip te aanvaarden om dat dan te definiëren. Als het ware omgekeerd probeerde ik allerlei andere begrippen in hun onderlinge verwevenheid te duiden, waaruit dan o.a. zgn levensgebeurtenis als een deelconfiguratie blijkt.

Over "bandbreedte" gesproken, zo'n opzet is véél breder bruikbaar en flexibel.

Vergelijkbaar omgekeerd hebben we met een modellenreeks – het begrip – autorisatie, eh, verstelselmatigd[; voor afschriften zie [aantekeningen 84.58, 84.60, 84.61, 84.63, 84.64, 84.65 en 84.72](#) en [aantekeningen 85.1, 85.3, 85.4 en 85.6](#)].

Herstel, dat [verstelselmatigen] is nog gaande. Dat gebeurt in samenwerking met [Y] en twee andere medewerkers. De ene, [A], heeft voor één rechtbank een digitaal informatiesysteem in beheer – ook door hem pakweg tien jaar geleden vernieuwd – om voor een medewerker te bepalen tot welke digitale voorzieningen z/hij toegang heeft voor gebruik. Klopt, autorisatie. De andere, [B], is niet afkomstig van de rechtbank in kwestie, kende die zgn wizard daarom helemaal niet, maar was er meteen enthousiast over voor ... algemener gebruik. Voltreffer.

Toen dàt bleek, hebben we de koers met de modellenreeks aangepast om er een proefopstelling mee te ontwerpen – en met KnitbITs te ontwikkelen – voor een vèrder vernieuwde wizard. Beide medewerkers voor autorisatiebeheer moeten aan die proef dan kunnen zien in hoeverre kwaliteit van hun werkzaamheden met een (beheer)voorziening volgens zo'n opzet alweer beter gediend is. Zij wensen de nadruk op intern autorisatiebeheer te leggen, ofwel het regelen van gebruikstoegang voor wie voor de Rechtspraakorganisatie werken. De autorisatie-opgave is echter ... breder, zeg ook maar stelselmatig. Want de Rechtspraakorganisatie wil zgn digitale toegankelijkheid bevorderen, dwz met tevens gebruikstoegang voor rechtzoekenden en procesvertegenwoordigers. Hoewel de belangstelling van beide medewerkers voor autorisatie dáár nog niet zozeer naar uitgaat, is de opzet van de proefopstelling erop berekend om ook daarmee te experimenteren. En de opzet is ... opzettelijk niet beperkt tot digitaliseringsautorisatie mbt rechtsprakelijk informatieverkeer. De proefopstelling is bruikbaar voor verkenning van willekeurige autorisatie. En verbijzondering tot situationele hoedanigheden is zelfs noodzakelijk voor nodig en voldoende differentiatie van willekeurige gedragsafstemmingen ... We kunnen er even mee vooruit.

Vergeleken met de modellen die ik eerder jou schetste, kent de proefopstelling wat situationele hoedanigheden betreft overigens nog een beperking. Dergelijke hoedanigheden kunnen onderling een voorwaardelijke samenhang hebben. Daarvan wemelt het in het maatschappelijk verkeer, van talloze normen tot en met formele wet- en regelgeving. Bijvoorbeeld, àls kind mag – nou ja, mocht – je niet voor je

beurt spreken; aan de status van gesprekdeelnemer zijn blijkbaar voorwaarden verbonden in termen van àndere ... status. Zo kan een rechter slechts op een zaak gezet zijn, indien z/hij een aanstelling als rechter bij de Rechtspraakorganisatie heeft. Enzovoort. Om een lang verhaal – eindelijk – kort te maken, de mogelijkheid van voorwaardelijkheidsstelling ontbreekt nog in de bedoelde proefopstelling. In elk geval mijn verwachting is, klopt “tussenstapjes,” dat mèt die mogelijkheid de eerste verkenning zou kunnen vastlopen. Klopt, ooit moet autorisatiebeheer tevens die voorwaardelijkheid van situationele hoedanigheden omvatten (en dat werkt overigens in een andere proefopstelling wèl). Nogmaals, de beperking van de wizard-proefopstelling gebeurt weloverwogen en de richting van stelselmatig verdere veranderingen is reeds duidelijk.

Ik kom – eveneens eindelijk – op jouw antwoorden op de vragen die ik je stelde. Je nieuwsgierigheid acht ik terecht gewekt, indien “de Belastingdienst [...] openlijk aandacht besteed aan de analyse van wetgeving in relatie tot ICT.” Tja, dan ben ik nieuwsgierig genoeg om vooral óók te willen weten hoe die “analyse” precies verloopt. Want dat inzicht is uiteraard onmisbaar om te beslissen of verdere aandacht enzovoort ervoor zinvol is. Jij kan mij kennelijk niet wijzer maken. Zoals ik eerder tussen de regels van mijn (na)vragen al aangaf, heb ik mede dankzij jouw vermelding van ALEF elders nog geen aanwijzingen kunnen vinden ter bevestiging ervan dat de Belastingdienst op een stelselmatig passend spoor zit, integendeel. Zo stel ik jou nu dus eigenlijk de vraag, waarom je er verder nog aandacht aan zou besteden.

Ik kan mij niet aan de indruk onttrekken dat die “wetsanalyse” een bedrijfsmatig overheersend doel dient. Zo beschouwd gaat het met wet- en regelgeving om uitvoeringsregels (lees op z’n Engels ook: business rules) voor een uitvoeringsorganisatie. Zo ja, dan is dat véél te beperkt. Weliswaar ben ik geen rechtsfilosoof, maar het lijkt mij duidelijk dat o.a. wet- en regelgeving dient als verkeersregels voor maatschappelijk verkeer. Zgn uitvoering is slechts één van allerlei soorten verhoudingen. Een verhouding als tussen dienstverlener en klant als algemene veronderstelling klopt bestuurlijk al niet, laat staan politiek.

Met je toelichting op Slimmer met regelgeving neem je mijn indruk nog niet weg, dat het prijzenswaardige streven eveneens wat mank gaat aan de politieke verwarring als gevolg van New Public Management (en waar o.a. Tjeenk Willink m.i. terecht geen goed woord voor over heeft). Okee, als een wet al doelgroepen heeft, dan zijn dat niet doelgroepen van de aangewezen uitvoeringsorganisatie, maar behoort die organisatie tot de doelgroepen, dwz is er één van. Alleen op die manier kan ook – en nota bene vooral – de uitvoeringsorganisatie in passende situationele hoedanigheid expliciet als deelnemer aan een verhouding in maatschappelijk verkeer zijn aangemerkt, worden aangesproken, enzovoort. Als knuppeltje gooi ik er in het hoenderhok maar achteraan, dat daarmee bestuursrecht ook ‘gewoon’ civiel recht is, wel zo duidelijk. Althans, dat vind ik dan weer “voor elke sterveling te begrijpen.”

Nee, dat zal er wel niet van komen ...

Hier heb ik geen **Wettenbundel** bij de hand, zodat ik niet even kan nagaan of er een index op onderwerpen toe behoort. Zo ja, dan is dat afkomstig van Sdu uiteraard nog geen, vooruit, standaard voor een – aanzet voor een – thesaurus. Als mijn ... analyse echter steek houdt, dat hoe dan ook voor beheersing van semantiek onveranderd niet verder dan gewoon op een thesaurus wordt gemikt, heb jij gelijk dat het “overigens misschien interessant [is] om ons eens af te vragen [...], waarom

dit eigenlijk nog niet bestaat voor de Nederlandse wetgeving.” Mag ik voorstellen dat je “misschien” schrapt en zelf achter antwoord op die vraag aan gaat? Je zou daarvoor [X] en/of [Y] die vraag kunnen stellen die op hun beurt een stafmedewerker van de Raad voor de rechtspraak kunnen raadplegen. Als die het niet weet! Mocht GegevensSprak een “taal [zijn] om gegevens en relaties daartussen uit te drukken,” dan is juist dat relevant voor semantiek. Dat – soort van – uitdrukken heet ook wel modelleren, en een methode volgens een bepaald ordeningsbeginsel dus ook wel een modelleermethode. Zo beschouwd wordt met een model dienovereenkomstige semantiek bepaald. Neem Jansen als informatie(waarde). Als die informatie onder de noemer van persoon geldt, is daarmee de betekenis ervan aangegeven nota bene voor het bereik van gedragsafstemming dat met het model c.q. de daarop gebaseerde voorziening gedekt voorgesteld is. Wat ik noemer ... noem, noemen ict-ers veeleer type, klasse en/of metadata. Er is géén verschil in betekenis. :-) Dus, een model telt dergelijke noemers en – op hun beurt eveneens genoemde – relaties die tussen informatiewaarden onder verschillende noemers kunnen gelden. Neem ook Rotterdam als informatiewaarde, maar dan onder de noemer van gemeente. Wanneer volgens het model de noemers persoon en gemeente onder de relatienoemer woonplaats samenhangen, kan aanvullend blijkbaar als relatiewaarde worden toegevoegd dat persoon Jansen in gemeente Rotterdam woont.

Zulke enkelvoudige noemers moet je al als context opvatten. Jansen? Oh, als persoon! Maar enkelvoudige noemers zijn slechts geschikt voor minimaal bereik (omdat als het ware voorafgaand reeds is voorzien nodige en voldoende context; wie de BPR gebruikt, weet ‘op voorhand’ dat de geregistreerde personen daar hun hoedanigheid als burger gelden). Zonder tegenbericht handhaaf ik mijn vermoeden dat ook GegevensSprak ‘slechts’ enkelvoudige contextualisering omvat als typering.

Met stelselmatig (verkeers)bereik ontbreekt het aan de vergaand impliciete contextualisering die telkens een aparte voorziening biedt. In voorwaarden voor eenduidige betekenis – altijd voor gedragsafstemming – moet daarom expliciet als integraal en integrerend onderdeel van informatie zijn voorzien. Herlees ajb de twee voorgaande zinnen, totdat je ze redelijk denkt te begrijpen. Laat mij anders weten, dat ik me volgens jou onbegrijpelijk uitdruk.

Om ter illustratie bij een persoon te blijven, in welke situationele hoedanigheid geldt Jansen? Het maakt nogal een verschil of nadere informatie haar/hem in de ene of in een andere hoedanigheid betreft. En een informatiestelsel moet alle relevante hoedanigheden faciliteren, nota bene eveneens om selectief verschillen ertussen in samenhang te beoordelen (zoals gebeurt met de aangifte inkomstenbelasting, het is maar weer een gebruiksvoorbeeld). De onvermijdelijk noodzakelijke, pff, opeenstapeling van contextuele aanduidingen laat zich methodisch met Metapatroon modelleren.

Het gehele (!) model betreft semantiek. Dat ik de voorkeur aan de aanduiding als pragmatiek geef, doet er hier minder toe. Wat ik begrijpelijk probeer te maken, is dat zoiets als een woordenlijst, thesaurus e.d. altijd ook maar een onderdeel van een betekenissenmodel is. Daarmee kan semantiek nooit dekkend genoeg geregeld zijn. Ik herhaal, dat lukt pas door het volledige model tot semantiek te rekenen. En voor een passend model met stelselmatig bereik volstaan gangbaar geraakte modelleermethoden met hun enkelvoudige benoeming van informatiewaarden en

verband ertussen domweg niet.

Als onderdeel van juist een model voor stelselmatig bereik zijn – vaak meerdere – classificaties onmisbaar. Ik ben daarom vóór thesaurus, ja, “heel nuttig,” maar daarmee zijn ‘we’ er zeker voor stelselmatig beheersbare semantiek dus nog lang niet. Overigens heb ik in **Wendbaar wetgeven** een verderstreckende bedoeling van Mariette Lokin gelezen en wel de – wat mij betreft valse illusie van – wet- en regelgeving als ontwerp dat met enige op hun beurt gedigitaliseerde vertaal- en ontwikkelslagen – het digitale informatiesysteem van – de desbetreffende uitvoeringsorganisatie oplevert. Ja, wetgevingsjuristen zijn zeker geholpen met een passende thesaurus. Ik ben benieuwd of die inderdaad nog niet bestaat. Zou merkwaardig zijn, maar beter laat dan nooit en als Lokin met haar oproep eraan bijdraagt, hoera, prima.

Zodra je beseft dat het volledige model semantiek is, moet je herkennen dat er twee, zeg maar, soorten standaarden kunnen zijn. De ene mikt op het model als feitelijke betekenissenordening. De andere op de modelleermethode (en zou dan een metastandaard kunnen heten). Met allebei moeten ‘we’ oppassen.

Kijk, er blijven aparte digitale voorzieningen getroffen worden. We moeten dan niet doorschieten met de eis dat het semantische ontwerp ervoor overal met de zelfde modelleermethode opgesteld wordt, en al helemaal niet dat informatiewaarden overal overeenkomstige noemers hebben. Vergeet het. Dat is niet alleen onhaalbaar, maar een onderschatting van reële variëteit waartegen terecht weerstand bestaat. Wat dan wèl?

Met een methode als Metapatroon laat zich onbegrensd een stelselmatig betekenissenmodel opstellen. Dat is dan niet (!) bedoeld om er één voorziening mee te ontwikkelen. Zo’n stelselmodel dient om de variëteit van voorzieningen op te projecteren. (Pas) dankzij zo’n overzicht kan het praktisch lukken om interoperabiliteit gericht te verbeteren, inderdaad, met alsmaar “tussenstapjes” waarvan er nogal wat met een zgn informatieronde gezet blijken te kunnen worden. Dat neemt niet weg dat er aspecten van digitaal informatieverkeer zijn, waarvoor bundeling van voorzieningen tot een – ach, waarom niet? – standaard raadzaam lijkt. Autorisatie komt daarvoor bij uitstek in aanmerking, en dat verklaart het algemene belang van de proef tegelijk met verbetering van een ‘bijzondere’ autorisatiewizard.

Per omgaande zal je wel niet reageren. :-)

85.29

Jan Peter Burger is er met **Coornhert, Licht in Europa** (Rozekruis Pers, 2016) op uit om te verklaren, zoals de ondertitel luidt,

hoe Amsterdams filosoof de grondslagen legde voor de moderne wereld.

Ik wil er geen ruzie over maken, maar die stelling over Dirck Volckertszoon Coornhert (1522-1590) acht ik toch wat overtrokken. Daarop wijst overigens Burger zelf die

Coornhert [...] zijn oergnostische wijsbegeerte [met bijbehorend] herstel van het oorspronkelijke christendom [p. 175]

toeschrijft. Dat neemt niet weg dat Burger een, vooruit, vaderlandse godsdienst-politieke geschiedenis schetst waarvan ik e.e.a. opgestoken heb en die mij verder te denken geeft. Ik geef toe, dat komt stellig doordat ik op school niet zo goed heb opgelet.

Wat “grondslagen” betreft houd ik het op z’n subjectief-situationeels ‘natuurlijk’ op z’n minst op wisselwerking. Want wat Burger als “de moderne wereld” veronderstelt, was destijds in allerlei opzichten reeds, zeg maar gaande en legde daarom omgekeerd “de grondslagen voor Coornhert als “filosoof.” Voorts gaat Coornherts zgn gnosis, zo geeft Burger duidelijk aan, veel verder terug, te weten op vroegstchristelijke bronnen. En zoveel, eh, moderner dan – bijvoorbeeld? – Nicolaas van Cusa (lees ook: Cusanus, 1401-1464), waar ik ook min of meer toevallig eerder wat over en van gelezen heb, lijkt Coornhert mij evenmin.

Aanvankelijk mikken enkele gewesten met hun opstand die in 1568 begint niet op republiekvorming, maar zoeken een andere soeverein dan de Spaanse vorst. Na enkele mislukte pogingen komt het in 1588 tot de Republiek der Zeven Verenigde Nederlanden. Zonder overgeleverd gezag krijgen burgerlijke verhoudingen de ruimte. Sterker nog, gemis van dat gezag noodzaakt tot burgerlijke verhoudingen inclusief verdraagzaamheid die bekend staan als “de moderne wereld.” Wie problemen zèlf ‘mag’ oplossen, beseft baat bij kennisverwerving te hebben. Daarmee strookt, èn dat wordt bevorderd door, gnosis als religiositeit volgens paradoxale kennisopdracht, met bijbehorend dus afwezige ontvankelijkheid voor tot zelfs aanwezig verzet tegen kerkelijk gezag resp. welk absolutisme dan ook:

Coornhert [...] geeft met zijn filosofie een religieuze rechtvaardiging voor het beoefenen van de natuurwetenschap [p. 365 en zo] l[i]g[t] de weg [daarvoor wederom] open[. p. 129] Numeriek stelden de Hollanders tegenover hun opponenten [...] niet veel voor. Maar zij bezaten de geesteskracht van een vrij en onbelemmerd denken die hen tot bijzondere prestaties leidde.[p. 279] Men slaagde erin de natuurwetenschappelijke inzichten te vertalen in handzame technische toepassingen.[p. 366] De maatschappelijke druk in het begin van de zeventiende eeuw om deze gnostische natuurwetenschap te seculariseren was bijzonder groot.[p.368]

Dat vind ik dan weer niet “vrij” van patriotisme, maar Burger, zo luidt zijn achternaam nu eenmaal, overtuigt met zijn redenering dat wat voor calvinisme moest doorgaan, dergelijke door hem modern genoemde verhoudingen niet bevordert. Integendeel, daarmee is ipv reformatie zoiets als revisionisme gediend, maw herstel van hiërarchischer maatschappelijke (gezags)verhoudingen; stadhouder prins Maurits kan de doorslag geven in een nota bene opgedrongen politieke – Johan van Oldenbarnevelt wordt in 1619 onthoofd – godsdienststrijd. Als

repressieve theologie [...] was het calvinisme sterk gepolitiseerd.[p. 160]

Coornhert beleeft dat verval van verhoudingen dus niet meer en

de propagandistische calvinistische geschiedschrijvers in de negentiende eeuw [hebben] hem uit het Nederlandse geschiedbeeld [...] verwijderd.[p. 286]

Dan is er de uiteraard verwante taalopvatting annex ontologie van Coornhert. Volgens Burger

wenste [Coornhert] een transparante Nederlandse taal waarbij de betekenis van het woord zo veel mogelijk met het object diende samen te vallen[. p. 24 dwz met] het **wezen** [er]van[. p. 52] Het kleinste taalteken, het woord, behoorde het wezen van het object te beschrijven.[p. 131] De geheimen van de natuur zouden zich dan presenteren als een open boek.[p. 280]

Hoe dan ook verschilt mijn opvatting. Naar mijn idee is èlk teken een verzoek tot inschikkelijkheid. Daartoe omvat een teken niet slechts een woord, àls het dat al doet. Op z’n semiotisch-enneadisch telt een teken behalve een signatuur eveneens

een context en een intext. Voor – de mogelijkheid van – eenduidige betekenis moet de configuratie van signatuur en context zorgen. Zo mist Burger de strekking van wat hijzelf onmiddellijk aanvullend vermeldt:

Met zijn opvattingen inspireerde hij Simon Stevin die op de mogelijkheden wees van het samengestelde woord, dat de betekenis van het object beter weergaf.[pp. 24-25]

Wat in het Nederlandse, maar tevens in o.a. het Duitse, schrijfgebruik door samenstelling inderdaad ook weer – in tegenstelling tot bijvoorbeeld in het Engelse – één woord oplevert, komt immers neer op explicitering van althans een gedeelte van relevante context (met het ‘oorspronkelijk’ enkele woord als signatuur). Is Stevin overigens niet minstens zo invloedrijk als Coornhert? Voor een door-en-door pragmatische teken- resp. taalopvatting is het destijds kennelijk nog te vroeg. Nee, een signatuur (be)tekent m.i. zeker niet “het wezen” van ... iets. Wat een teken in de zin werkelijkheidsbeschrijving biedt betreft niet zoiets als een object, maar een objectgedraging. Van gedragingen kan een object er allerlei hebben, met elke gedraging dan resulterend uit samenloop met een situatie. Object in andere situatie? Andere gedraging, enzovoort. Gedrag van een object bestaat domweg niet zonder situationele samenloop. Daarom heeft een object géén wezen in de zin van absoluut (lees ook: altijd en alom) geldige eigenschappen. Tja, als dat ontbreekt, kan er ook geen woord zijn om dat immers onbestaande wezen weer te geven. Burger geeft door dat

[d]e taalpuristen [...] worstelden met dit probleem[, te weten dat] het een illusie [was] te veronderstellen het woord naar zijn wezen te kunnen omschrijven. Het was een onmogelijke taak om de gehele samenhangende context van het object in één woord te vervatten.[p. 135]

Voor het woord “context” in die ... context geef ik de voorkeur aan: situatie. Een object verkeert niet in één situatie, maar in verschillende situaties. Tja, als een enkele “samenhangende [situatie]” ontbreekt, kan er uiteraard ook geen “samenhangende context” ter beschrijving ervan zijn. Ik veronderstel daarentegen per object een, vooruit, anti-wezen. Dat is ‘zijn’ nul-identiteit, opzettelijk situatieloos en daarmee gedragsloos gedacht voor samenhang tussen de verschillende (!) situationele objectgedragingen (om ze ieder ‘voor zich’ te kunnen beschrijven met nodige en voldoende contextuele verbijzondering). Waarom leg ik dat voor de zoveelste keer uit? De aanname van nul-identiteit vestigt zoiets als een stelsellogica:

[I]n feite is alles één. We zien menigvuldige dingen om ons heen en toch vormen ze een ondeelbare eenheid.[p. 59]

Ik voeg er als noodzakelijke aanname voor zo’n logica aan toe, dat ipv “dingen[, ...] we [...] menigvuldige [ge]d[rag]ingen om ons heen [...] zien,” nota bene zoals we onszelf onlosmakelijk “zien” inbegrepen. En dat differentiële “zien” dient differentieel gedrag. Daarbij dient tekenverkeer afstemming van gedragingen door verkeersdeelnemers. Het is dus niet zo, dat

de taal [...] voor iedereen eenduidig [zou] moeten zijn[. p. 131]

De maat van betekenis is niet zoiets als de taal, maar het verkeersgeval, ofwel de concrete – al dan niet (!) opzettelijke poging tot – uitwisseling van een teken. Voor de deelnemer die met het teken in kwestie verzoekt om inschikkelijkheid telt de betekenis volgens zijn (lees ook: haar) beoordeling van de onderlinge verhouding

met de respectievelijke gedragsaandelen. Daarvan verschilt dus de betekenis die de geadresseerde ‘opdoet,’ want hij (lees ook: zij) beoordeelt die verhouding enzovoort nu eenmaal anders. Tja, omdat algemeen geldige betekenissen ontbreken, kan er ook geen taal zijn om ze als het ware te verzelfstandigen. Wie zo’n taal volgens gestandaardiseerde betekenissen bepleit voor evenwichtiger verhoudingen, mist kennelijk dat verhoudingen bestaan bij de ... gratie van verschillen.

85.30

In **James Joyce, Een introductie** (Athenaeum – Polak & Van Gennep, 2002, oorspronkelijk 1994) schetst Geert Lernout werk en persoon. Volgens hem kan Joyce’s werk slechts grondig worden gelezen door wie ervoor betaald wordt. Dat zijn dus mensen met een academische aanstelling. En Joyce was blijkbaar nogal asociaal. Hij liet zich de waardering als genie aanleunen, met materiële verzorging van dien.

Ik ben het met Lernouts opmerking eens dat

[s]lechts wanneer we alle vormen van taal[gebruik], ook literaire teksten, als uitingen van personen gaan zien[,] we in staat [zijn] te beslissen of een interpretatie relevant is of niet.[p. 230 Dus,] waarom gebeurt dit en wat betekent het voor de personen die erbij betrokken zijn?[p. 162]

Kortom, wil Joyce zijn sponsors wijs maken, over verzoek tot inschikkelijkheid gesproken, dat ze blij mogen zijn dat hij ze als zijn verzorgers inschakelt? Zoiets als een leeswijzer verschaft Lernout niet, of het moet zijn dat de, eh, gewone lezer vooral niet ... moet willen duiden wat er staat. Het zal wel. Of ik heb er niets van begrepen (en dat zal dan ook wel).

85.31

Ik heb in wat op mijn beurt zoiets als een oproep is, zie **aantekening 85.28** voor afschrift, al verwezen naar **Groter denken, kleiner doen: een oproep** (Prometheus, 2021, oorspronkelijk 2018) door Herman Tjeenk Willink. Dat doe ik daar vrijwel zeker tevergeefs, zoals ook Tjeenk Willinks oproep dat m.i. helaas is. Hij schrijft beslist van alles en nog wat zeer verstandigs over de noodzaak van evenwichtiger maatschappelijke verhoudingen. Maar hij wil het graag beschaafd houden. Daarom roept hij – herhaaldelijk – tot debat erover op, verder gaat hij niet.

Dat kenmerkt mijn oproep ook, dat hoop ik althans, en daarom precies waarom het niet werkt. Tja, iets anders werkt al helemaal niet, of zelfs nòg averechter, vandaar. Waaraan de oproep tot debat, zeg ook maar gesprek, mank gaat, is dat het gesprek moet gaan over verhoudingen die, tja, als voorwaarde reeds aanwezig moeten zijn om ... erop uit te komen. Maar daarin laat zich met zoiets als normatieve aanwijzingen dus niet voorzien. Dat is ook waarom, bijvoorbeeld, Jürgen Habermas onder de noemer van communicatief handelen geen communicatietheorie schetst, maar normatief zulke aanwijzingen verschaft, dwz voorwaarden bepaalt die volgens hem nodig zijn voor evenwichtige erkenning van belangen van deelnemers aan een gesprek enzovoort. Vergelijkbaar normatieve vooringenomenheid kenmerkt wat Paul Grice als gesprekvoorwaarden voorstelt.

Wat ik dan in elk geval nog probeer, is het doen van een voorstel voor een uitgangspunt dat – voor zover ik kan nagaan – nog zo min mogelijk vergaand bepaald is door de gewenste uitkomst (lees dus ook: norm). Als communicatietheorie opper ik semiotiek volgens een enneade. De semiotische hoofdstelling luidt dan dat elk teken een verzoek tot inschikkelijkheid is. Dat laat dus

nog ‘open’ op wèlke verhouding inclusief hun respectievelijke (gedrags)bijdragen eraan de betrokken tekenuitwisselaars (lees ook: taalgebruikers) over en weer mikken en maakt ze daarvoor helemaal zèlf verantwoordelijk. Ja, ik heb altijd zo mijn voorkeur, maar wie heeft dat niet? Een normatief vooringenomen referentiekader raakt daarentegen prompt misbruikt (en een voorstel ervoor vind ik navenant naïef). Waarover ik het grondig met Tjeenk Willink eens ben, is – dus – zijn

nadruk [...] op verbindingen, hun [...] belang en hun grote kwetsbaarheid.[p. 12]

Inderdaad,

[v]oor die verbindingen is ieder verantwoordelijk en daardoor is niemand specifiek aanspreekbaar. Dat is riskant.[p. 12]

Maar ieder alternatief voor verduidelijking enzovoort van de verantwoordelijkheid àls deelnemer aan maatschappelijk verkeer inclusief de, zeg maar, verbindingsvoorzieningen (lees ook: infrastructuur) ervoor is natuurlijk nòg riskanter. Die verantwoordelijkheid is politiek van aard. Dat volgt uit het meervoud van deelnemers met hun verschillende belangen die onderling afgewogen moet worden waar bijbehorende gedragingen strijdig dreigen te raken, of strijdig geraakt zijn doordat de noodzaak van afweging niet tijdig is herkend. Aan Tjeenk Willinks oordeel dat

politiek met besturen en besturen met regelen wordt gelijkgesteld [p. 20]

voeg ik als mijn stellige indruk toe dat onder regelen vervolgens uniformeren wordt verstaan:

Bestuurders kost het moeite om met diversiteit om te gaan.[p. 93]

Zo ondermijnen ze zelfs maatschappelijk verkeer met – dynamiek van – variëteit van dien. Terwijl

[d]e maatschappelijke differentiatie is [...] toegenomen[p. 58] is de sociaal-culturele verscheidenheid verwaarloosd.[p. 46 W]at de overheid bedenkt [...] past [niet] op de werkelijkheid die burgers ervaren.[p. 58] Het is een politieke crisis[p. 22]

Die is aangejaagd door privatisering, want

[m]arkten houden nu eenmaal niet van verscheidenheid.[p. 47]

Maar, zo waarschuwt Tjeenk Willink,

[h]et [bestuurlijke] marktdenken staat haaks op het politieke[p.111]

Hij richt zijn oproep tot

[b]urgers[; zij] zijn immers geen objecten van de overheid maar subjecten met een eigen publieke verantwoordelijkheid[p. 112 Zij] zullen, gezamenlijk, publiekelijk aandacht moeten vragen[p. 113]

Wij, dus. Klinkt volwassen. Maar hoe verder?

85.32

Daarover zijn we het dan meteen eens, althans, indien jij met het “plezier” dat je had aan het lezen van Tjeenk Willinks boek(je) **Groter denken, kleiner doen: een oproep** op z’n minst vergaande instemming bedoelt met zijn kritiek op (bez)openbaar bestuur. Haha, dat [parodisme](#) kan ik hier niet laten (en als je de verwijzing opvolgt, tref je o.a. bijdragen van Mariëtte Lokin aan :-).

Waartoe hij herhaaldelijk oproept, ik ben weer bij Tjeenk Willink, is “debat.” Dat vind

ik niet alleen nogal plichtmatig, maar vooral geeft hij daarmee m.i. blijk van gebrek aan veranderkundig benul. Dàt maakt het dan weer interessant! (Want) als ik hem in opbouwende zin tenminste redelijk begrijp, moet dat debat leiden tot “verbindingen” vanwege “verscheidenheid.” Ja, daar ben ook ik grondig vóór. Sterker nog, dat is precies waarvoor Metapatroon bedoeld is als het om bijbehorende dynamiek van betekenissenvariëteit gaat. Maar hoe stelt Tjeenk Willink zich – en dan ook ons – het noodzakelijkerwijs ... redelijke debat voor om ertoe te komen, terwijl voor het welslagen via zo’n debat die “verbindingen” juist een onmisbare ... voorwaarde vormen? Tja, baron von Münchhausen kon zich aan zijn eigen haren uit een moeras trekken. Nee, dat is niet redelijk en dergelijke wonderen zijn ook allang de wereld uit. De enige manier om kwalitatieve verandering op maatschappelijke schaal – waarvoor nota bene verwevenheid kenmerkend is met wirwar van afhankelijkheden, belangen enzovoort van dien – in gang te krijgen, is dat èrgens iemand op voldoende invloedrijke maatschappelijke positie zo gek, herstel, zo verstandig raakt om in een idee ervoor te geloven. Maar ja, dan moet dat idee voor zo iemand duidelijk genoeg zijn, in èlk geval geldt dat voor het belang dat z/hij erbij heeft. Dat, zeg maar, particuliere belang moet dan stroken met het zgn algemeen belang, want anders kent de verandering zelfs een valse start. Tja, laat nu net Tjeenk Willink gezaghebbend aangeven dat het menig bestuurder tegenwoordig blijkbaar ontbreekt aan voorrang geven aan algemeen boven nauwer bestuursdomeinbelang. Terug bij àf? Nogmaals, een zgn brede maatschappelijke discussie kàn zo’n aanzet hoe dan ook niet zijn; die is hoogstens zinvol als een bevestigingsritueel, dus nadat verandering in kwestie feitelijk ... voldongen feit is. Er is dus nog genoeg te doen. Oh ja, mijn uitgebreide emailbericht van enkele dagen geleden moet je uiteraard opvatten als een oproep tot debat, dat dan weer wèl. :-)

85.33

Ik kreeg zoiets als een ontvangstbevestiging, prima. Maar enthousiasme over wat Tjeenk Willink beweert, mag niet in leesplezier blijven hangen. Er moet ook iets gebeuren.

85.34

Maak ik mijzelf maar wat wijs? Vaker denk ik, dat wist ik toch allang, ook nog eens algemener. Of, als vermoedelijk retorische vraag, kies ik lectuur er zelfs op uit, zie verderop over opzettelijke invloed, ter bevestiging van vooringenomenheid? En hoe zorgvuldig moet ik met de zoveelste aanleiding dan de grondslag van mijn – vermeende? – voorkeur aangeven om vervolgens nog zo redelijk mogelijk een vergelijking te trekken? Waartoe kunnen die talloze – aantekeningen met – vergelijkingen eigenlijk leiden? Nee, die grondslag kan ik kennelijk niet bekend veronderstellen. Vergroot ik met nòg maar eens een poging tot kenschets ervan de kans erop, of verklein ik die kans juist ermee? Zoiets als vermoeidheid is ondanks hoop uiteraard niet bevorderlijk voor – handhaving of, nog beter, verhoging van – kwaliteit. Druk ik me alsmaar warriger uit? Er sluipt – of valt die ook allang ervan àf te scheppen – stellig narrigheid in. Wat zal ik mij verder druk maken, als niemand geïnteresseerd is?

Ditmaal tòch vooruit maar weer, ik vind gedrag zoiets als de differentiële factor. Dan bedoel ik een specifieke, unieke gedraging. Die resulteert, zoals ik dat opvat, dus, uit de samenloop van enerzijds een object, anderzijds een situatie. Een object dat ipv,

zeg maar, passief à actief aandeel neemt in zo'n samenloop en bijgevolg het gedragsresultaat ervan noem ik een subject. Maar zowel ob- resp. subject – ik beperk mij hier verder tot vermelding van subject – als situatie hebben niet alleen een – vooruit, oorzakelijk – aandeel in hun samenloop. Zij veranderen daardoor allebei als vèrder gevolg. Inclusief gedragsgeschiedenissen 'bewijst' dat uniciteit van elke vòlgende samenloop, enzovoort.

Het resultaat van een samenloop blijft aldus niet tot aanpassing door het subject zèlf van zichzelf beperkt. Het subject in kwestie heeft tevens een aandeel in de verandering van de situatie. Dat kan het subject opzettelijk doen, maar bewust hoeft dat niet te gebeuren; ach, wat is trouwens bewustzijn? Het idee van (lees ook: motief voor) zo'n poging tot wijziging van situatie moet dan wel zijn – in de zin van, kan ik mij niet anders voorstellen dan – om voor het desbetreffende subject een gunstiger, zeg maar, uitgangssituatie voor (een) vòlgende samenlo(o)p(en) te scheppen. Voor zulke opzettelijke aanpassing van omstandigheden (lees dus ook: situatie) vind ik de aanduiding architectuur passend. Zo beschouwd betreft architectuur de activiteit van het subject. Voor het resultaat is overigens dezelfde aanduiding gangbaar.

Het subject kan natuurlijk ook zichzelf willen veranderen, opdat het een passender uitgangssubject wordt voor (een) vòlgende samenlo(o)p(en). Is dat volgens mij dan géén architectuur? Ik zie eigenlijk geen redenen om dergelijke aanpassingen niet tot dat veronderstelde verschijnsel te rekenen, in elk geval niet voor zover een subject zichzelf eveneens àls situatie, eh, ontmoet.

Maar volgt daar uit, dat àlles – ook – architectuur kan worden genoemd? Ja, daar lijkt het sterk op. Wat Ton Verstegen beweert in **Gebaren: Atmosferische waarneming en architectuur** (ArtEZ Press – d'jonge Hond, 2009) komt er m.i. ook op neer. Hij wijst op

een kentering in het denken over architectuur. [Wat eigenschappen heten, zijn] geen eigenschappen [...] die gebouwen hebben, maar [betreft] de indruk die ze maken, wat ze bij de beschouwer teweeg brengen. We zouden dus [...] moeten spreken van [...] een potentieel aan indrukken, werking [...] verwijzen[d] naar een energetische relatie tussen waarnemer en omgeving: het vermogen elkaar over en weer te raken.[p. 7]

Door van-alles-en-nog-wat onder "gebouw" te verstaan en door te veronderstellen dat beschouwen resp. waarnemen geen doel op zichzelf is, maar middel voor gedragsbepaling, kan ik ook weer dat tekstgedeelte van Verstegen lezen als een verklaring van subjectief situationisme. Een bijbehorend algeme(e)n(er) bruikbaar verklaringskader zoals de semiotische enneade ontbreekt bij hem echter nog. Daardoor veronderstelt Verstegen m.i. irrelevante verschillen in "denken" over ... denken, terwijl naar mijn idee de enneade via willekeurige tekens willekeurig "denken" èxplicit en structureel in samenhang met willekeurig gedragen – en omgekeerd – dekt. Waar Verstegen "waarnemer" schrijft, geef ik daarom voorkeur aan subject als omvattender verschijnsel. Intussen ontgaat hem het gedragseffect niet, zoals blijkt uit zijn opmerkingen dat

[w]aarnemer en omgeving [...] dus verstrikt [zijn] in een veelheid van mogelijkheden, suggesties en uitnodigingen tot bewegen c.q. handelen.[p. 8] Pas in de handeling ontstaat duidelijkheid over de relatie van mensen en hun omgeving.[p. 125]

Lees voor mensen dus algemener objecten inclusief subjecten. In navolging van C.S. Peirce geldt volgens de enneade een teken als bemiddelingsverschijnsel. Een

subject komt tot een – motivationeel – begrip van iets, omdat het door een teken een “indruk” van iets zowel deels verkrijgt als – ook weer samenloop – deels zichzelf verschaft. Er is motivationeel aan, dat een subject daardoor zichzelf “teweeg [kan] breng[en,]” maar tegelijk

moet accepteren dat er een macht aan het werk is die buiten zijn vermogen ligt.[p. 125 Het subject is] deelnemer met het vermogen te sturen en te worden gestuurd.[p. 126]

Inderdaad,

[z]o gezien is de ruimte van waarnemer en omgeving [...] een dynamisch geheel van bewegings- en handelingsmogelijkheden.[p. 8]

Die “ruimte” noemt Verstegen o.a.

de atmosferische of stemmingsruimte,[p. 8]

vandaar de ondertitel van zijn boek. Als factoren van samenloop stem ik in met karakterisering als

krachten ‘in uitvoering’, ook wel performatieve kwaliteiten genoemd.[p. 9]

Verstegen voegt eraan toe:

De vraag is niet langer wat iets betekent, maar wat het bewerkt en in beweging brengt.[p. 9]

Daaruit maak ik op dat hij de “performatieve” resp. pragmatische strekking van enkele van zijn veronderstellingen nog onvoldoende consequent beseft. Ik meen in elk geval dat “wat iets betekent,” is nu net, precies enzovoort “wat het bewerkt en in beweging brengt.” Ofwel, met de relatie tussen “waarnemer en omgeving” als principiële veronderstelling moet het teken niet uit het verklaringskader worden verwijderd, maar er juist onderdeel van zijn. Nogmaals, dat heeft Peirce wat mij betreft als theoretische doorbraak voor praktijk ooit ... begrepen met zijn zgn semiotische triade. Dat bemiddelingsbeginsel onder de noemer van (het) teken heb ik met de enneade gehandhaafd, zie hoofdstukken 2 en 4 in [Semiosis & Sign Exchange, design for a subjective situationism](#).

Omdat Verstegen geen omvattend(der) model van “denken” bezigt, bereidt hij zijn antwoord op zijn vraag

Waar bevindt zich de architectuur?[p. 9]

voor met het veronderstellen van

onderscheid [tussen] de verstrooide en de aandachtige waarneming[. p. 10]

Volgens hem

verlengt [bij de ene] wat we zien zich direct in een handeling[, terwijl] bij de [andere] de handeling opgeschort [is ... om] mogelijke bewegingssuggesties [...] af [te] we[...]g[en. ...; [e]r is dus sprake van uitstel van handelen.[p. 10]

Ik zie dat verschil niet. Afwegen is immers óók gedrag, dwz “een handeling.” Ik vind het er dus niet duidelijker op worden, integendeel, dat

zich [met dat onderscheid] ook de positie van de architectuur [laat] bepalen, [te weten] ergens tussen het alledaagse en de kunst.[p. 10]

Het hangt er maar van af, hoe vlot dan wel langzaam een subject met gevolgen voor, eh, externe “omgeving” handelt. Terecht stelt Verstegen,

alles is mogelijk[. p. 10]

Een onderscheidend criterium suggereert hij daarom niet met zijn bewering, dat waarneming, maar kan dit verschil ook weer overbruggen en productief maken in het dagelijks leven.[p. 10]

Wat is het nu? Volgens de enneade telt elk motivationeel begrip een focus. Dat dient aandacht van “waarneming.” Er bestaat volgens de enneade géén ongefocust begrip, zoals er ook géén onaanachtige waarneming bestaat. Het is veeleer de vraag hoe bewust iemand van – zijn – aandacht enzovoort is, zeg ook maar de vraag in hoeverre iemand aandacht aan zijn ... aandacht kan schenken. Het is dus m.i. niet zo dat het “vermogen van de architectuur” ‘m principieel zit in verschil in aandachtscategorieën, maar wèl in situationele differentiatie en daardoor, met situatie immers als samenloopfactor, in aandeel in gedragsdifferentiatie. Ik kan moeiteloos relevante tekstpassages van hem blijven aanhalen met weglating van zijn – aanname van – verschillende soorten waarneming. Bijvoorbeeld, zo

[zijn] vorm en ruimte [...] niet langer statische eindproducten van [een] ontwerpproces, maar effecten van een beweging die nieuwe beweging kunnen uitlokken.[p.10] Omgeving, inclusief architectuur, [...] legt beperkingen op [en] kan [...] ook een verte laten verschijnen en deze productief maken[. p. 11]

Dat vind ik kenmerkend voor de dynamiek van de dia-enneadische cyclus, zie [Enneadic Semiotics, axiomatic models](#) voor een schematische illustratie. Verstegen doet echter nodeloos moeilijk, waarvoor hij een rijtje als postmodern bekend staande filosofen afloopt. Dat vind ik dan weer niet ter verduidelijking helpen. Vergeleken met o.a. zijn aanpak bepleit ik met de enneade een uitgebreidere grondslag. Om die te willen overwegen is voor wie het liever op een enkelvoudig uitgangspunt houdt, waarvoor abusievelijk overigens vaak de wens van een enkelvoudige uitkomst dient, inderdaad zelfs principieel ... moeilijk. Zo’n enneadische grondslag die, nogmaals ... grondig toegegeven, moeilijk is om erop over te gaan, maakt het echter véél eenvoudiger en zelfs pas mogelijk om willekeurig verschillende verschijnselen tenminste nog enigszins samenhangend te beoordelen en – dus – om er dienovereenkomstig redelijkerwijs samenhangend-gericht naar te handelen. Ik ben kennelijk terug bij mijn verzuchtingen van het begin van deze aantekening.

noot: Voor laatstvoorafgaande tekst in mijn reeks vergelijkend ontwerponderzoek op basis van literatuur over zgn gebouwde omgeving, zie [aantekening 84.59](#).

85.35

Zo leer ik nog eens iets. Ik heb al eerder enthousiast opgemerkt dat in kringloopwinkels willekeurige boeken wederom voor aanschaf beschikbaar komen, en dan tegen sterk verlaagde prijs. Ik breng er veel tijd door. Het daar nogal toevallig tot stand gekomen aanbod maakt het spannend. Want mij voorheen volledig onbekend kàn er iets tussen staan dat strookt met mijn belangstelling of, helemaal raak, verdere belangstelling wekt. Doorgaans verandert dat aanbod ook nog eens in hoog tempo, zodat het met herhaalde bezoeken spannend blijft. En àls een boek mij interessant lijkt, is het adagium: meteen kopen! Een ander exemplaar ervan is vanwege willekeurige bevoorrading immers zeer waarschijnlijk zo gauw niet gevonden. Nee, aan de prijs kan het dus niet liggen. Zou ik dat ene exemplaar niet prompt kopen, dan is het bij mijn volgende winkelbezoek ook zeer waarschijnlijk en terecht wèg, kans verkeken.

Alweer ruim dertig jaar geleden heb ik eens wat praktisch onzin is, theoretisch

serieus genomen. De toenmalige uitgeefdirecteur van het tijdschrift **Voetbal International**, Cees van Nijnatten, dacht aan uitbreiding van het abonnement met toegang tot een, zeg maar, database. Nota bene, toen stond het Internet nog enkele jaren vóór explosieve toename van gebruik(ers). Over welke onderwerpen hij informatie relevant achtte, vroeg ik in de veronderstelling dat hij daarvoor dan ook wel een idee had. Zijn onmiddellijke antwoord: alles. Einde gesprek.

Dat is uiteraard niet te doen. Er is praktisch oneindig veel informatie. Er komt ook praktisch oneindig veel informatie bij, enzovoort. Er zijn dus praktisch oneindig veel mensen nodig om die informatie bij te houden. Dat loont nooit.

Dat neemt niet weg, dacht ik geprikkeld op mijn beurt, dat er wellicht een methode valt te bedenken die in theorie wèl erop berekend is om zo niet alle, maar dan toch willekeurige informatie te ordenen. Over kans gesproken, dat leek mij wel degelijk extra praktisch. Ja, beperkingen zijn onvermijdelijk. Maar met zo'n methode maakt het niet langer uit welke aangenomen worden, en de opzet kan zelfs van beperkingen wisselen. De schaal van samenhang is er principieel open mee, enzovoort, vooruit, talloze voordelen.

Ik trok me van overgeleverde beperkingen even zo weinig mogelijk aan en ontwierp zowat per omgaande een modelleermethode volgens een beginsel dat ik contextuele verbijzondering noemde. Nee, voor bedoeld abonnement of anderszins was de directeur destijds niet geïnteresseerd toen ik erop terugkwam. Hij had die gedachte ook maar terloops geopperd en mijn vraag erover klakkeloos beantwoord. Maar graag erken ik dat ik aan hem inspiratie dank.

Ongeveer tien jaar later stelde ik voor bedoelde modelleermethode in formele(re) zin een grondslag op, die op zijn beurt een veel ruimer bereik biedt, zeg ook maar interdisciplinair werkt. Met de semiotische enneade is de betekenis die ik principieel o.a. aan context toeken nauwkeurig(er) zowel afgebakend als samenhangend bepaald. Dat is vooral gebeurd door onderscheid ervan met situatie resp. motief. Hoe dan ook raak ik nieuwsgierig door vermelding van – het woord – context. Ik wil dan weten, of in welk betekenissenverband iemand dat voorstelt. En verhoudt dat verband zich tot de enneadische grondslag?

Hopelijk heb ik met het voorgaande enigszins verklaard dat, een omslagtekst lezend, vermelding van “contextueel pastoraat” mij moest opvallen. Ik kocht dat exemplaar van **Meer dan voldoende te eten en een vrolijk hart: Aat van Rhijn, dominee en therapeut in het spoor van Nagy en Levinas** (Skandalon, 2010) ook meteen, een biografie van Aat van Rhijn (1930-2002) geschreven door Greteke de Vries.

Na lezing zou ik zeggen dat zulk “pastoraat” zoiets als een houding voor verhoudingen is die altijd en alom van iederéén gewenst is. Dat wist ik al, en ook dat ik mijzelf er slechts ten dele aan houd (en dan schets ik stellig nog een te gunstig beeld van mijzelf). Vooruit, zeker wie zich een pastor laat noemen, mag worden geacht het voorbeeld te geven.

Op z'n pastoraats betekent context, als ik de uitleg door De Vries tenminste voldoende begrijp, de verzameling verhoudingen waarin een mens ... betrokken leeft. Daarvoor tellen voor een mens ook – en naar verluidt volgens Iván Böszörményi-Nagy (1920-2007) vooral – verhoudingen door-de-familiegeneraties-heen. Op z'n enneadisch vallen dergelijke als, zeg maar, feiten veronderstelde betrekkingen onder situationele noemer resp. hoe een subject (lees hier ook: mens) ze opvat onder cognitieve noemen, terwijl tekens ‘nodig’ zijn om van feiten tot begrip te komen en omgekeerd; context geldt daarbij als onderdeel van teken,

corresponderend enerzijds met situatie als onderdeel van feitelijke gedraging, anderzijds met motief als onderdeel van cognitie. Vaak worden context en situatie echter door elkaar als synoniemen voor feitelijke (lees hier ook: werkelijkheid) benut, zoals in de opmerking dat

[d]e contextuele benadering [...] veel aandacht [besteedt] aan feiten die van invloed zijn op iemands levenssituatie[. p. 76]

Wat mij betreft biedt de enneade nodige en alweer verdergaand voldoende verduidelijking door verschil-in-samenhang. Verderop kom ik op meervoud van situaties, en bijgevolg corresponderend meervoud van contexten enzovoort. De drie enneadische momenten (andere zienswijze: dimensies) komen overeen met wat C.S. Peirce als elementen van zijn semiotische triade aangeeft: object en interpretant, bemiddeld door teken. Ik heb die drie elementen uitgebreid tot momenten met elk drie elementen. De drieledige (hoofd)indeling noemt De Vries slechts terloops, en wel waar zij vermeldt dat Van Rhijns

benaderingswijze [...] een **fenomenologische** [was]. Dat wil zeggen, dat het fundament van alle kennis de werkelijkheid is zoals die zich aan het bewustzijn voordoet. Die werkelijkheid is altijd relationeel: er is een betrekking van het kennend subject (van mij) tot datgene wat ik aan de weet gekomen ben (het gekende object). De werkelijkheid leren we benoemen met taal-daden, in verhalen.[p. 128]

Laat ik zeggen, het is een begin. Maar bijvoorbeeld “relationeel” is in deze tekstpassage voorzien van een andere, ik zou dus enneadisch zeggen, context en leidt daarom inclusief die context tot een andere interpretatie dan “relationeel” in de zin van verwevenheid van, eh, objectief veronderstelde werkelijkheid. Het is die verwevenheid die door-de-enneadische-momenten heen corresponderend gedacht is, maw op een andere manier “relationeel.” Nog ervan afgezien dat het mij niet duidelijk is in welke zin “werkelijkheid” met de tweede vermelding ervan bedoeld is, merk ik voorts op dat “taal-daden” niet dienen om de “werkelijkheid [te] benoemen,” maar dienen ze subjecten ter afstemming van gedragingen. Zo luidt mijn semiotische hoofdstelling: elk teken is een verzoek tot inschikkelijkheid. Als dat klopt, laat zich ook contextueel pastoraat weer anders duiden. Zo kan ik op z’n enneadisch meer commentaar nav die ene tekstpassage leveren ...

In samenwerking met Hanneke Meulink-Korf bepleit Van Rhijn, zo laat De Vries weten, contextueel pastoraat dat de aanpak van Nagy aanvult met de houding waarvan hij de typering ontleend aan het werk van Emmanuel Levinas (1906-2005). Die betreft, althans, zo begrijp ik dat stellig nogal gebrekkig, vooral de joodse grondslag van het christelijke geloof. Ik probeer een samenvatting. De ene god, en die heet dan God, heeft een verbond bepaald. Dat geldt niet alleen voor de mensen met, eh, hèm, maar tevens voor de mensen onderling. Dat onderlinge aspect legt aan de mensen dienovereenkomstig principiële verantwoordelijkheid, zorg e.d. voor elkaar op. Voor zover er vrijheid aan de orde is, moet zij daarom nota bene ondergeschikt aan wederzijdse verantwoordelijkheid gewaardeerd zijn en blijven. Zoiets als ongebonden vrijheid is uitgesloten door het ... verbond, punt. Nu is een grondslag m.i. onvermijdelijk een kwestie van geloof. Zonder een beroep te doen op bijbelse teksten zijn er volgens mij ruwweg twee principiële voorstellen denkbaar van, vooruit, de werkelijkheid.

Volgens de ene ‘bestaan’ er als het ware nevengeschiedt en ieder voor zich zelfstandig resp. onafhankelijk verschillende ... dingen. En, ja, er ‘bestaan’ eventueel ook relaties ertussen, maar die laten de autonomie (klopt, lees ook: absolute vrijheid)

per ding onverlet.

Dan de andere principiële voorstelling. Alles is één. Daarvan valt hoogstens een voorstelling als verwevenheid te maken, dus 'bestaan' er principieel zowel relaties als dingen. De veronderstelling van een relatie zònder dingen (met andere relaties) is net zo'n onzin als de veronderstelling van een ding zònder relaties (met andere dingen).

Deze andere, relationele voorstelling verdient m.i. een nog fijnmaziger grondslag. De – voorstelling van – verwevenheid geldt immers dynamisch. Vanuit een ding bekeken verkeert het in wisselende relaties (lees ook: omstandigheden) waardoor zowel het ding 'zèlf' verandert als de relaties veranderen, enzovoort. Ik beschouw de op enig moment relevante relaties met andere dingen die op hùn beurt ... enzovoort ... vanuit het perspectief van één zo'n ding als – zijn ervaring van – een situatie. Het resultaat van samenloop van een ding en een situatie is een gedraging. Dat is dan door samenloop net zo goed gedrag van het ding in kwestie als gedrag van de situatie in kwestie (met die situatie desgewenst resp. noodzakelijkerwijs nader te beschouwen als ...).

Zoals iemand nooit twee keer in dezelfde rivier kan stappen, kan het dus ook nooit hetzelfde ding (lees hier: subject) zijn dat op verschillende momenten in de rivier stapt of (lees voor ding dan: object) wordt gegooid. Op de verfijning tot ob- resp. subjectief-situationele gedrags- annex teken- annex begripsdifferentiatie is de enneade als grondslag bemeten.

Kortom, een subject kan volgens de relationele voorstelling niet om de situatie inclusief – relaties met eventuele – andere subjecten en objecten heen. Ik herhaal, die voorstelling is naar de aard van een zgn grondslag een onherleidbare kwestie van ... geloof. Voor sommige mensen blijkt dat met bijbelse verhalen geloofwaardig, andere mensen denken erbij aan diepe ecologie en wéér andere mensen ... Ik vind ook de natuurkundige complementariteitstheorie in principe hetzelfde. Omdat elke samenloop gevolgen heeft voor zowel het betrokken subject als de betrokken situatie, gaat met het aandeel door het subject onlosmakelijk 'zijn' verantwoordelijkheid gepaard. Zo zit het. Gaat het om een object ipv een subject, dan achten 'we' toeschrijving van verantwoordelijkheid niet aan de orde (tenzij een subject geacht is verantwoordelijk voor dat object te zijn). Maar van een in samenloop betrokken subject blijft de verantwoordelijkheid dus nota bene niet beperkt tot veranderingen van het subject in kwestie zèlf, maar strekt zich uit tot de veranderende situatie inclusief eventuele àndere subjecten resp. objecten die ertoe behoren. Volgens De Vries legt Van Rhijn de nadruk er op, dat

[w]ie de maatschappij wilde veranderen, moest het zoeken bij de vraag hoe je zelf in je eigen leven met anderen leeft.[p. 119]

Ook volgens wat contextueel pastoraat heet, is het kennelijk de opgave om dergelijk besef van verantwoordelijkheid te laten dagen, opdat mensen die verantwoordelijkheid-volgens-betrekkingen daadwerkelijk – alweer wat meer kunnen – gaan nemen. Ja, ik ben vóór. Zelf heb ik overigens nog weinig, zeg ook maar niets, bereikt door het tot mijn verantwoordelijkheidsaandeel te rekenen, ja, de aanduiding

meerzijdige partijdigheid [p. 200]

ervoor vind ik toepasselijk, nee, niets bereikt door met mijn (teken)gedrag anderen daadwerkelijk te proberen te bewegen tot gedragingen volgens wat ik verhoudingsgewijs als hun verantwoordelijkheidsaandelen, ook mee eens,

ethisch-relatieel[, p. 203]

veronderstel. Wat ik wel niet denk?! Omdat ik er wèl in ... geloof, probeer ik het af en toe nog steeds maar eens voor informatiekundig m.i. zelfs onvermijdelijke veranderingen; daaraan meen ik deskundige bijdragen te kunnen en daarom volgens mijn verantwoordelijkheid ook te moeten leveren. Tja, afwijzing kan eraan liggen dat wie ik, toegegeven, stellig ongemakkelijk en vol tekortkomingen, ermee resp. -op aanspreek, daarentegen – vaak ook nog eens onbewust – de zelfstandigheidsveronderstelling aanhangen (maar intussen anderen juist daardoor van hen afhankelijk – of op voor hen veilige afstand – willen krijgen resp. houden). Ik heb daarvoor dan ook, afgezien van vergeefse pogingen zgn wetenschappers te interesseren, met zgn bestuurders te maken, met wie er allemaal voor willen doorgaan èn met wie voorkeur geeft aan voordelen van bestuurlijke dienstverlening, zeg maar telkens een hofhoudinkje. Zij zijn blijkbaar niet te porren voor aandacht voor stelselmatige verhoudingen, terwijl – omdat? – zij de verhoudingen zoals zij ze bestuurlijk inclusief de daaraan gehoorzame zakelijkheid verwarren met maatschappelijke orde stevig in de greep houden.

85.36

Dit is het vervolg van **aantekening 85.19**. Svendsen begrijpt mode niet als taal(gebruik), maar stelt ze – blijkbaar – voor als verschillende verschijnselen met een bepaald verband ertussen. Terwijl zijn voorstelling van mode beperkt blijft tot kleding(gebruik) toont hij zich niet

overtuigt[t door] poging[en] om kleren als taal op te vatten [p. 67 resp. van] de analogie [van kleding] met taal[. ...] De meeste kleren communiceren [...] minimaal[, p. 68]

stelt Svendsen daarentegen. Als hij bedoelt dat de meeste mensen het vaakst, zo niet altijd, kleding dragen die strookt met heersende verhoudingen, ja, dan heeft hij gelijk. Maar al dan niet opzettelijk blijf geven van meegaandheid is natuurlijk óók “communiceren.” Nee, dat is inderdaad niet modieus, integendeel Met ‘passende’ kleding verzoekt iemand anderen – en zichzelf – om te aanvaarden dat z/hij er-volgens-bestaande-verhoudingen-bij-hoort en haar/hem als zodanig te behandelen zoals z/hij er haar/zijn bereidheid mee aangeeft met die anderen volgens die verhoudingen om te blijven gaan. Maar Svendsen meent dus, vooruit,

[h]et is duidelijk dat kleren iets communiceren, maar wat?[p. 69]

Hoe hij dat vindt rijmen met het besef

dat de tekenwaarde steeds centraler is komen te staan en geleidelijk alle andere waarde is gaan overschaduwen[, p. 134]

veronachtzaamt hij. Sterker nog, hij vindt het

niet vanzelfsprekend dat [kleren] een **boodschap** uitdrukken.[p. 69]

In zoverre heeft hij gelijk, dat kleren géén subject zijn, dus zoiets als zèlf niets – kunnen – willen en “communiceren” om hun doel – dat ze immers zèlf niet hebben – te bereiken. Maar wèl worden kleren door een sùbject gebruikt als – onderdelen van – tekens, dwz als middelen voor haar/zijn doelen. Een subject kan inderdaad

ook andere bedoelingen hebben met kledinggebruik zoals ‘natuurlijk’ bescherming tegen allerlei omstandigheden; daaraan ontleen anderen – en het subject in kwestie zelf – echter altijd ook een teken, enzovoort.

Naar mijn idee blijft Svendsen de verkeerde vraag stellen:

Wat ‘betekent’ een kledingstuk?[p. 72]

Hij heeft van overgeleverde semiologie annex semiotiek in elk geval zoveel begrepen, dat hij verwijst naar

onderscheid [... tussen] de betekenaar [...] en het betekende[, met] de link tussen beide [...] **willekeurig**. [pp. 70-72]

Die tweedeling abstraheert echter nog steeds van een daadwerkelijk geval van tekengebruik. Een teken(exemplaar) kan wat betekenis ervan betreft niet, zeg maar, op zichzelf worden beoordeeld. Er is tevens een subject dat een teken voortbrengt en dat richt tot (een) ander(e) subject(en) – en meestal tot zichzelf – ter onderlinge afstemming van gedragingen. Kortom, elk teken is een verzoek tot inschikkelijkheid met dienovereenkomstig verschillende (!) betekenissen. De verzoeker ‘bedoelt’ ermee waartoe z/hij de geadresseerde(n) wil bewegen zoals z/hij die andere gedraging(en) vindt stroken met het hare/zijne. En elke geadresseerde geeft er een betekenis aan die haar/hem op haar/zijn beurt past voor – verandering van – de situatie in kwestie. Weliswaar, en lees in het volgende citaat op z’n enneadisch situatie voor context, beseft Svendsen dat

kleren van context tot context van betekenis wisselen[, p. 72]

maar waarom dat zo blijft hem ontgaan bij gebrek aan omvattender verklaringskader zoals subjectief situationisme volgens de semiotische ... enneade. Zo wijst hij overhaast tevens het

alternatief [af] dat de betekenis te vinden is in het bewustzijn van de persoon die het kledingstuk draagt.[p. 72]

Nee, dat ‘werkt’ zo eenzijdig gedacht niet. Wat “de persoon” voor de kledingkeuze overweegt, is nota bene de verhouding tot andere subjecten – en, ik blijf maar herhalen, tot zichzelf – die z/hij aldus gekleed verwacht te treffen, enzovoort. Klopt,

kleren [kunnen] betekenissen hebben die degene die ze draagt ontgaan[, p. 73]

nou ja, het zijn dus niet de kleren zelf die betekenissen ‘hebben,’ maar het is de kledingdrager annex -gebruiker die er bij (de) andere(n) inclusief zichzelf betekenissen mee wil oproepen als middel voor gedragingenafstemming. Naarmate de verzoeker minder weet van hoe de geadresseerde situatie(s) ervaart en vervolgens van haar/zijn gedragsvoorkeur, kan de verzoeker door – de reactie van – de geadresseerde worden verrast. Omdat Svendsen uitgaat van enkelvoudige betekenis per teken beweert hij m.i. abusievelijk dat

[d]e interpretatie van omstanders [van de persoon] dus evenmin de betekenis van kleding [kan] gaan bepalen.[p. 73]

Ook hij heeft, kortom, niet door dat zijn veronderstellingen te simplistisch zijn door hem vergeefs naar enkelvoudige duiding te laten zoeken. Dankzij een veronderstelling die berekend is op wisselende gedragsverhoudingen met verschillen-in-samenhang van betekenissen, zijn redelijkerwijs dekkende verklaringen – pas – mogelijk. Ook Svendsen komt er dus niet uit. Als uitweg doet hij alsof er geen probleem is en daarom evenmin behoefte aan een oplossing:

Strikt genomen zijn kleren **geen** taal.[p. 74]

Waarom niet? Ach, we moeten niet zo moeilijk doen, want

niet alles wat gecommuniceerd wordt [mag] een taal worden genoemd.[p. 74]

Daar ben ik het dan grondig mee oneens. Het bezwaar van Svendsen luidt dat

[k]leren [weliswaar] beschouwd [kunnen] worden als semantisch gecodeerd, maar het is een code met een zeer subtiële en labiele semantiek, zonder echt duidelijke regels.[p. 74]

Waarom wijdt Svendsen zijn “filosofisch essay” ook alweer? Oh ja, mode. Ik zou zeggen dat het juist daarvoor de opgave moet zijn “regels” alweer wat begrijpelijker te duiden, zeg ook volgens betekenisvolle oriëntatie. Als Svendsen die opgave bij nader inzien te moeilijk vindt, heeft hij mode als zijn thema m.i. verzaakt. Hij noemt

[k]leren [...] semantisch onstabiel, omdat de betekenis direct gerelateerd is aan de context.[p. 74]

Ook Svendsen overweegt zelfs niet de veronderstelling dat betekenis onlosmakelijk “gerelateerd is aan,” herstel, dat betekenissen in meervoud telkens de situationele (!) gedragingenafstemming betreffen overeenkomstig de verschillende deelnemers. Dat vergt aanwijzingen over de als relevant opgevatte situatie. Die moeten dan onderdeel van het teken zijn. Daartoe dient, zo toont althans de enneade, context. Ofwel, een teken zonder context bestaat niet. Dat – ook – Svendsen zich beklaagt over

semantische instabiliteit [p. 75]

volgt zijn misvatting dat betekenissen ruimer gelden dan per geval van gedragingenafstemming (en daarom met voorrang als het ware contextloos moeten kunnen gelden). Ipv “semantische instabiliteit” bestaat echter pragmatische variëteit. Die vereist, nogmaals, een fijnmaziger verklaringsschema en wel bemeten op – variëteit van – gevallen van gedragingenafstemming. Dat schema is inderdaad wat uitgebreider, maar de verklaringen ermee zijn eenduidig. Svendsen houdt hardnekkig vast aan taal volgens – enkele – woorden en blijft (kleding)mode resp. (mode)kleding vergelijken met een stabiele(re) woordentaal. Omdat hij mode betekenissen vluchtiger vindt ‘dragen,’ besluit hij dat mode geen taal kan zijn. Omgekeerd wijs ik er op, dat de nadruk op veranderlijkheid van betekenissen onder de noemer van mode bevestigt dat een andere taal- resp. tekenopvatting passender is, een opvatting op de maat van de voortdurend (!) verschillende gevallen van gedragingenafstemming. Als Svendsen opmerkt dat

mode ook een constant gevecht [is] om betekenis in te vullen die met toenemende snelheid aan het afslijten is[, p. 75]

mist hij kennelijk dat elk teken gedragsmatig ‘naar omstandigheden’ zowel enerzijds voortgebracht als anderzijds gewaardeerd is. Wie, zoals eigenlijk iedereen in zgn dagelijkse omgang, daarbij niet bewust raakt van context als onlosmakelijk onderdeel van een teken, hoort en ziet taal ten onrechte beperkt tot woorden. Het is door de combinatie met wisselende context dat ‘taal’ als woordenverzameling verhoudingsgewijs inderdaad weinig veranderingen behoeft te ondergaan; hetzelfde woord voorzien van een andere context kan, en zal doorgaans, prompt leiden tot een andere betekenis, enzovoort. De mogelijkheden middels context zijn praktisch oneindig ...

En, eh, over een teken als verzoek tot inschikkelijkheid gesproken, Svendsen besluit zijn hoofdstuk **Mode en taal** met zijn oordeel dat

[v]oor zover mode iets zegt, is het zoiets als: 'Kijk naar mij!' [p. 77]

Hmm, mode zegt dat natuurlijk niet, maar degene die gebruik maakt van wat volgens haar/hem nog een modeverschijnsel is. Overigens wil iedereen met een teken op zich opmerkzaam maken in de zin van een poging doen de ander tot passend gedrag te bewegen. Wie meent daarvoor zelf te moeten opvallen, kan daarvoor een modeverschijnsel benutten. Vaak helpt dat overigens juist niet om iets van een ander gedaan te krijgen en biedt vertoon van onopvallendheid vergeleken met de geadresseerde meer – of überhaupt – kans op inschikkelijkheid. Vleierij, en zo. Elders in **Mode, een filosofisch essay** blijkt eveneens dat Svendsen weinig tot niets over mode verduidelijkt. Als het zo is, dat

[e]r [...] pas sprake [is] van een mode wanneer deze verandering omwille van zichzelf wordt nagestreefd en betrekkelijk veel voorkomt[, pp. 22-23]

klinkt dat misschien ... modieus, maar werkt begripsmatig verlamdend. Dat blijkt uit de voor de hand liggende vraag waarom iets "omwille van zichzelf wordt nagestreefd." Daarop kan logischerwijs slechts antwoord volgen dat binnen "zichzelf" ligt, terwijl de waarom-vraag pas zinvol is volgens de veronderstelling van een zgn grond erbuiten. Zo'n duiding van mode helpt daarom niets verder, integendeel. Svendsen blijft echter herhalen

dat het voldoende is **dat** iets nieuw is. Het nieuwe wordt zijn eigen rechtvaardiging[...]. Een modeobject heeft **in principe** geen behoefte aan specifieke eigenschappen behalve aan die van nieuwheid.[p. 29]

Ik onderscheid object van subject. Een subject heeft het vermogen tot gedragsbepaling volgens motivationele begrippen, vooruit, volgens "behoeften." Als zodanig heeft een object 'natuurlijk' géén behoeften. Een subject kan dus wel behoefte hebben aan een object met bepaalde eigenschappen. Het is maar wat het subject in kwestie ... wil, nota bene altijd situationeel. Intussen beweert Svendsen dat

[m]ode [...] irrationeel [is] in de zin dat er naar verandering omwille van verandering wordt gezocht[. p. 29]

Op het moment van haar/zijn situationele gedraging kan een subject zelfs niet "irrationeel" zijn. Z/hij kan eerder gedrag later wel betreuren, omdat het haar/hem niet opleverde wat hij ervan verwachtte. Teleurstelling kan haar/hem tot een volgende poging bewegen, maar dan anders omdat het op de eerdere manier kennelijk niet werkte. Dat kenmerkt mode, herstel, een mode, ingewikkelder is het niet. Die krijgt extra cyclische dynamiek met een markt voor dergelijke objecten. Op hun beurt gaan leveranciers van pogingsobjecten behoeftige subjecten immers tot – verder – marktconform gedrag bewegen, enzovoort, vandaar dat het voor opeenvolgende objecten cynisch – onder het mom van ironisch – vooral

een kwestie [geworden is] van afwijkende samenstellingen van elementen uit vroegere modes, of van meer extreme versies van specifieke stijlen.[p. 33]

Wat volstaat voor de herkenbaarheid als anders? Wat is genoeg voor zakelijk succes? Svendsen wijst er op, dat

[h]et [...] in de aard van de mode [ligt] om effectieve tekens te maken die kort daarna niet-effectieve tekens worden.[p. 138]

Maar doeltreffend voor wie? Na enig aanvankelijk succes ermee moet de gebruiker vervolgens teleurgesteld genoeg raken om iets anders te proberen, enzovoort. De per saldo overheersende ondoeltreffendheid voor de gebruiker van het object-als-teken is de voorwaarde voor commercieel optimale doeltreffendheid van de objectleverancier. En het is dus niet zo, dat

[h]et [...] in de aard van mode [ligt] om voorbijgaand te zijn [p. 32 en] dat de mode – door zijn potentie ten volle te realiseren – zijn eigen logica heeft afgeschaft.[p. 34]

Nou ja, Svendsen moet gedacht hebben, dat er nog een postmodern accent ontbrak aan zijn – gebrek aan – analyse. Voorbijgaand is en blijft telkens een bepaalde mode volgens mode als allang gevestigd marktbeginnel. Die zgn logica acht ik onveranderd onmiskenbaar.

Tenslotte wil ik het ook hier toch even kwijt, zo volgen modes elkaar ook voor digitalisering op waarmee ‘we’ voorspelbaar echter niets opschieten zolang zelfs maar aandacht voor een pragmatisch principieel stelselmatige theorie – mede daardoor – verdrongen blijft.

85.37

Waar toe dient een paradigmasprong? Neem Metapatroon, een modelleermethode. Om haar te leren gebruiken, moet je haar eigenlijk al kunnen gebruiken. Wat als resultaat pas kan volgen, geldt als voorwaarde. Kortom, een onoplosbaar probleem. Zeg niet meteen dat Metapatroon inderdaad niet deugt. Dat probleem rijst onvermijdelijk voor elke methode met afwijkende veronderstellingen.

Welke veronderstellingen iemand – vaak onbewust – koestert, vormen een belemmering om andere veronderstellingen zelfs maar te overwegen. Want omdat ze anders zijn, passen ze niet (en zouden ze passen, dan zijn ze niet anders). Wat niet past, heeft geen zin. Toch?

De aanduiding met sprong geeft aan dat een wanhoopspoging gevraagd is. De enige manier om zinvol iets met andere veronderstellingen te beginnen is om vertrouwde veronderstellingen radicaal te verlaten. Dat is vaak echter veel te veel gevraagd, en verandert er nog steeds niets.

Hoe iemand tot nogal onwrikbare veronderstellingen komt? Blijkbaar ‘werkt’ leren tijdens iemands jeugd zowel verkennender als wisselender. In termen van voorwaarden en resultaten, dankzij zoiets als aangeboren voorwaarden komt iemand tot enige resultaten met gevolgen voor verdere voorwaarden, enzovoort, totdat voor iemand die moeite van voorwaardenwerk kennelijk niet meer loont. Tja, zet vervolgens die dynamiek opnieuw in werking. Dat blijkt moeilijk, zo niet onmogelijk. Er zijn overigens ook mensen die er nooit mee ophouden.

Is Socrates zo iemand? Ik kom op deze vraag door – uiteraard, lezing van – de bundel **De socratische methode** (Boom, 1994) die Jos Kessels samenstelde met vier door hem uit het Duits vertaalde opstellen door Leonard Nelson (1882-1927). Kessels voegde er een **Inleiding** (pp. 7-44) over “de socratische methode bij Plato en Nelson” aan toe.

Volgens Kessels

[heeft d]e methode van Socrates, om door systematisch vragen te stellen onderzoek en reflectie teweeg te brengen, [...] door de eeuwen heen diepe indruk gemaakt maar nauwelijks praktische navolging gevonden.[p. 7]

De uitblijvende “navolging” is helaas eenvoudig verklaarbaar. De zgn socratische methode is anders dan de overheersende methode die gericht is op eenzijdige ... overheersing (met dienovereenkomstig eenzijdige volgzaamheid). Daarmee, nog zachtjes uitgedrukt, stroken de veronderstellingen van Socrates niet. Hij spreekt individueel aan,

voert gesprekken [p. 10 volgens de veronderstelling dat het,] om een nieuw inzicht te verwerven[,] noodzakelijk [is] zelf een kwestie te onderzoeken, zelf na te denken. Inzicht kan niet zonder persoonlijke inspanning tot stand komen.[p. 11]

En, zo vergt de socratische methode,

[d]aarom mag een gesprekspartner alleen zeggen wat hij werkelijk zelf vindt.[p. 11]

Daar is dus zo’n methodische knoop. Het vermogen tot dergelijke eerlijkheid is vooral een doel, maar moet meteen als middel beschikbaar zijn. Dat is nog ervan afgezien, dat Socrates – zoals Plato hem schetst – niet wars is van pedagogische manipulatie. Vooruit, zijn

pedagogische doel [is] iemand tot zelf denken te brengen[. p. 19]

Hoe dan ook leiden “persoonlijke inspanning[en]” geheid tot verschillende “inzicht[en],” zodat Socrates feitelijk een pluriforme samenleving bepleit. In elk geval mijn inzicht dat de samenleving pluriform is en dñs dat tegenwoordig tevens op zulke – dynamiek van – variëteit bemeten digitale voorzieningen voor informatieverkeer beschikbaar moeten zijn, heb ik laten leiden tot de methodische veronderstellingen van/voor Metapatroon als stelselmatig passende informatiekundige modelleermethode. Kansloos?

Wat Kessels nog voor de socratische methode lijkt te veronderstellen, is dat

het streven naar duidelijkheid, explicietheid, volledigheid en consistentie[, p. 13 inclusief] onderzoek van [...]psychologische kwaliteiten [met] toetsing van karaktertrekken als oprechtheid, zelfkritiek, vasthoudendheid, tolerantie, en dergelijke[, p. 20]

tot algemeen geldig inzicht moet leiden:

Socrates zoekt een constitutieve definitie, een beschrijving van datgene wat iets maakt tot wat het is. Hij wil formuleren wat de essentie ervan vormt[. p. 17]

Ik heb al aangegeven dat de persoonlijke oriëntatie, wat mij betreft vèrder gedifferentieerd volgens wisselende situaties waarin verschillende personen in kwestie allemaal komen te verkeren, een dynamisch veelvoud aan inzichten oplevert, enzovoort. Voor samenhang ertussen dient de veronderstelling dat iets gedragsmatig géén wezen (lees ook: essentie) heeft; ik veronderstel daarvoor een nul-identiteit.

Als een inzicht dat ik dan verkregen heb, meen ik te weten dat zgn bestuurders dergelijk veelvoud – hoe zal ik het zeggen? – niet bepaald bevorderen. In de borg van samenhang middels zgn nul-identiteiten heb ik al helemaal nog nooit iemand interesse zien tonen.

En daar komt dan Socrates met zijn, eh, gesprekstechniek

vooral gericht op [...] het aan het licht brengen van inconsistenties en tegenspraken, omdat daarmee iemand in feite zichzelf weerlegt en zichzelf beschaamd maakt. Wat [iemand] aanvankelijk dacht te weten, blijkt hij niet te kunnen formuleren, en dus in feite niet te weten.[p. 13]

Ik wil mensen niet tekort doen, maar laat ik zeggen dat niet èlke bestuurder

dat [al]s de sterkste drijfveer [ervaart] om dieper te onderzoeken hoe het dan wel zit met een bepaalde kwestie.[p. 13]

Metapatroon kan dat onderzoek inderdaad helpen, omdat verschillen-in-samenhang er onbegrensd mee kunnen worden uitgedrukt voor in- en overzicht. Wie is echter bereid onwetendheid toe te geven ipv te verhullen? De Atheense bestuurders die Socrates ter dood veroordeelden kennelijk niet. Zij zaten niet te wachten op een methode met een aanzet die

primair negatief en destructief van vorm [is], bedoeld om iemand pretentie van kennis te vernietigen.[p. 13]

Het kan wel zijn dat

menen dat je iets al weet [...] het voornaamste obstakel [is] voor het verwerven van nieuwe kennis[, p. 13]

maar voor eenzijdige machtsuitoefening komt volgehouden onbenul juist uitstekend van pas. Ik laat het bedenken van evidente voorbeelden aan de lezer over. Mee eens,

[o]m iets te kunnen leren dient iemand ervan overtuigd te zijn dat er voor hem ook daadwerkelijk iets te leren valt, anders heeft het geen zin aan een leer- of onderzoekproces te beginnen.[p. 13]

De netzo eenzijdige veronderstelling is echter, noem dat maar de naïviteit van Socrates, dat het met leren om kennis over, en ermee voor, evenwichtige verhoudingen te doen is. Wie eenzijdige(r) macht verkiest, leert – wat – anders. Kessels heeft gelijk dat hij volhoudt:

De socratische methode maakt systematische en gemeenschappelijke reflectie op complexe, principiële thema's mogelijk.[p. 34]

Ik voeg er aan toe er daarvoor nog veronderstellingen voor eenduidig fijnmaziger differentiatie ontbreken: subjectief situationisme volgens semiotische enneade. En ik wijs er op dat het resultaat ten onrechte feitelijk als voorwaarde moet dienen. Voor dat manco van elke methode heb ik uiteraard ook geen oplossing. Inderdaad,

[w]ie weet dat hij iets niet weet, is immers gemotiveerd om naar kennis te zoeken.[pp. 13-14]

Maar wat telt, is het motief voor het gebruik van die kennis. Wie zich strikt tot individuele personen richt, veronachtzaamt – opzettelijk? – voor ordening van verhoudingen onvermijdelijke maatschappijkritiek. Het dilemma van kwalitatief noodzakelijk geachte veranderingen is dat een opbouwend voorstel ervoor nu eenmaal kritiek inhoudt op de tot dusver gevolgde aanpak. Het nalaten van openlijke kritiek doet er niets aan af. Want anders is ... niet hetzelfde, en alleen al daaruit kan een bestuurder louter afkeuring proeven (terwijl de bedoeling toch vooral is om te helpen). Doe dan maar eens

destructief met een therapeutisch doel[. p. 14]

Ik zeg het ... eerlijk, nee, dat beheers ik niet.

85.38

[Dit is een vervolg op **aantekening 85.6.**] Gisteren sprak ik [Y] telefonisch. Hij vertelde me dat jullie het gebruik van de autorisatiewizard aan het uitbreiden zijn,

vooralsnog tot LDCR. Hoera!

[A], jij hebt het met de wizard dan toch maar mooi volgehouden om zo'n vliegende start elders mogelijk te maken! Ik vrees dat 'ze' bij de Rechtspraakorganisatie niet in de rij staan jou daarvoor te bedanken. Als ik me daarin vergis, hoor ik het uiteraard graag ...

Dan komt er binnenkort een proefopstelling. Ik herhaal dat die nadrukkelijk 'slechts' bedoeld is als aanzet voor een eventuele volgende wizardversie. Er ligt geen ontwerp mee vast. Als aanzet gaat het om een oproep ideeën, nota bene vooral ook jullie ideeën, over – de toekomst van – autorisatiebeheer te verkennen.

Hoe ruimer verspreid de huidige wizardversie daadwerkelijk wordt gebruikt, en wie weet staan 'ze' daarvoor spoedig wel in de rij, :-) des te gevarieerder zijn de ervaringen die jullie ermee opdoen. Dat helpt óók de kwaliteit van de verkenning voor een eventuele vervolversie. Nergens op wachten, dus, integendeel.

85.39

In wat doorgaat voor de logica, geldt o.a. de Wet van identiteit, ook wel uitgedrukt als $a = a$. In elk geval die uitdrukking is echter onlogisch volgens wat ik hier maar even pragmatische logica (ook: stelsellogica) noem. Daarbij gaat het dus om gedrag.

Een geval van gedrag, zeg ook maar een bepaalde gedraging, beschouw ik als – voortkomend uit – samenloop van een, eh, ding en een situatie.

In de uitdrukking $a = a$ 'staat' de letter a 'voor' een ding, nota bene niet voor een gedraging ervan. Wat daarvoor ontbreekt, nota bene voor verbijzondering tot gedrag, is – telkens met een context – aanduiding van de situatie in kwestie.

Aldus nader beschouwd blijkt de uitdrukking $a = a$ twee situaties voor a te dekken.

Dat zijn voor a de situatie links van het is-gelijk teken en voor a de situatie rechts van het is-gelijk teken. Die situaties kunnen met dienovereenkomstige contexten aangegeven zijn, bijvoorbeeld L en R.

In termen van gedrag moet de uitdrukking $a = a$ dus uitgebreid worden tot $a.L = a.R$. Maar door het verschil tussen L en R zijn ook de samenlopen $a.L$ en $a.R$ verschillend.

Daarom geldt volgens pragmatische logica daarentegen $a \neq a$.

Het helpt ook niet door te eisen dat $L = R$. Want ook al staat er $a.L = a.L$, dan blijft er verschil tussen situatie links en situatie rechts met ter verduidelijking de uitbreiding tot $(a.L).L = (a.L).R$.

Enzovoort.

Er heerst situationeel verbijzonderd tot gedragingen juist ongelijkheid.

Die aanvullende eis van $L = R$ is volgens pragmatische logica overigens meteen al onzin. Inderdaad, het is stelselwetmatig dan immers zelfs prompt $L \neq R$.

Voor een bereik waarop gedragsmatig $a \neq a$ als logische wet geldt, en dat is kenmerkend voor een zgn stelsel, hoeft het niet te verbazen dat pogingen volgens de slechts dingmatige veronderstelling van $a = a$ falen.

(Pas) volgens $a \neq a$ lukt het daar wel.

Ik wijs er nog maar eens op. Tja, wat kan ik verder eraan doen?

85.40

Wie in de reeks **De kortste introductie** een deel aan een onderwerp wijdt, komt uiteraard niet om extra beperkingen heen. Ik heb de indruk dat Andrew Ballantyne voor het deel **Architectuur** (Het Spectrum, 2004, oorspronkelijk engelstalig 2002) in alle beknoptheid vooral een semiotische insteek kiest:

Wat ik hier probeer te doen is u een idee te geven [van de] invloed [...] als we naar een gebouw kijken.[p. 21]

Sterker nog, hij veronderstelt, zij het ruwweg waardoor hem nadere verklaringen ontgaan, wat ik onder subjectief situationisme versta. Want, zo stelt hij,

[g]ebouwen zijn op een ingewikkelde manier verweven met een onbegrensd aantal culturele en technische zaken, en dus kunnen ze in diverse opzichten diverse betekenisniveaus krijgen.[p. 21]

Nadere verklaring vergt fijnmaziger – begrippen voor – duiding. Vervang in het volgende citaat “cultuur” door – unieke – situatie, en lees voor “gebaar” algemener teken. Dus,

[e]lk gebaar dat we maken betekent iets, maar de signaalfunctie [...] ervan hangt af van de cultuur waarin het wordt begrepen.[p. 32]

In mijn woorden: èlk teken is een verzoek tot inschikkelijkheid. Inderdaad, ook wat Ballantyne rekent tot

[a]rchitectuur is een gebaar dat met gebouwen wordt gemaakt.[p. 32]

Verderop geeft Ballantyne overigens zèlf de toespitsing van cultuur tot situatie aan met zijn bewering dat

we in diverse periodes van ons bestaan, wanneer we omgaan met uiteenlopende groepen mensen, betrokken [zijn] bij diverse culturen. We zijn er door onze ervaring aan gewend om ons in andere situaties anders te gedragen, zonder er echt over na te denken.[p. 32]

Zoals ik al zei, subjectief situationisme. Het is daarom nog te grof bemeten om te stellen dat

‘architectuur’ [...] het culturele aspect is van elk gebouw[. p. 43]

Mee eens,

[a]rchitectuur is geen eigenschap van een gebouw op zich[. p. 44]

Ballantyne maakt die zin echter als volgt af, en wel dat architectuur

gaat over hoe een gebouw binnen een cultuur ervaren wordt – en wanneer we het in ons opnemen, projecteren we allemaal onze cultuur op een gebouw.[p. 44]

Op z’n enneadisch opgevat kan een gebouw onderdeel uitmaken van – de subjectieve ervaring van – een situatie. En in die samenloop van subject met situatie, inderdaad, ontstaat de subjectieve ervaring als resulterend motivationeel begrip ervan volgens een eraan voorafgaand motivationeel begrip; noem dat maar “projecteren.” De cyclisch-enneadische dynamiek leidt tot variëteit van ervaringen annex betekenissen. Ballantyne zit weliswaar op het goede spoor, maar is dus nog minder onderscheidend met zijn inzicht dat

het duidelijk [is] dat betekenis [van een gebouw] veranderlijk is en niet slechts afhangt van de stenen, maar ook van de cultuur die er een interpretatie aan geeft.[p. 52]

Wat cultuur ook is, cultuur is in elk geval géén subject en kan bijgevolg niets interpreteren. Hoogstens kan een subject volgens een cultuur interpreteren. Dat schiet voor differentiële gedragsverklaringen met nodige en voldoende nauwkeurigheid echter tekort. Wat daarvoor preciezer telt, is de samenloopdynamiek van – mede daardoor – veranderlijk subject en situatie. Ballantyne lijkt met “wellicht” een voorbehoud te maken:

De vorm van gebouwen mag dan min of meer hetzelfde blijven, maar we zien ze als architectuur die van eeuw tot eeuw verschilt, van cultuur tot cultuur en wellicht ook van persoon tot persoon, afhankelijk van onze ervaringen en van onze kennis.[p. 99]

Betekenis(geving) draait juist onlosmakelijk om en in persoonlijke ervaringen. Hoe dan ook terecht wijst Ballantyne er op dat de vraag naar

de ware betekenis [van een] bouwwerk [pp. 63-64]

meteen zinloos is:

Als een samenleving pluralistischer en multicultureler wordt, dan wordt het ook steeds moeilijker om van tevoren in te schatten wat een gebouw zal betekenen voor de mensen die er gebruik van maken.[p. 64]

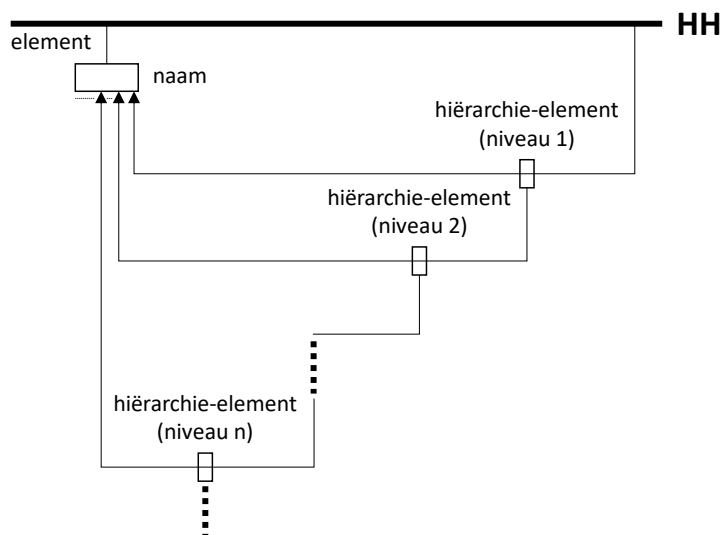
Dat komt, nogmaals, omdat een gebouw als onderdeel van een situatie ervaren wordt en in samenloop 'stuit' op een subject met telkens een momentaan motief, enzovoort. De cyclische dynamiek verandert niet. Die geldt evolutionair-psychologisch allang. Zowel de bandbreedte als tempo van samenlopen kan toenemen en dat gevolg kan oorzaak van verdere toename zijn, enzovoort ...

noot: Voor laatstvoorafgaande tekst in mijn reeks vergelijkend ontwerponderzoek op basis van literatuur over zgn gebouwde omgeving, zie **aantekening 85.34**.

85.41

[Dit is een vervolg op **aantekening 85.38**.] Als zoiets als een halffabricaat is een homogene hiërarchie verondersteld. Die laat zich in een Metapatroon-model met een enkel symbool samengevat aangeven.

Het idee, nee, ik hoef jou dat uiteraard niet uit te leggen, maar houd documentatie graag redelijk overzichtelijk, nogmaals, het idee omvat het aanleggen van een verzameling, zeg maar, losse elementen. Hiërarchieën kunnen dan met beschikbare elementen worden samengesteld, zoals alles bijelkaar gestileerd geschetst in figuur 20 (ik nummer de figuren in de reeks proefteksten dóór).

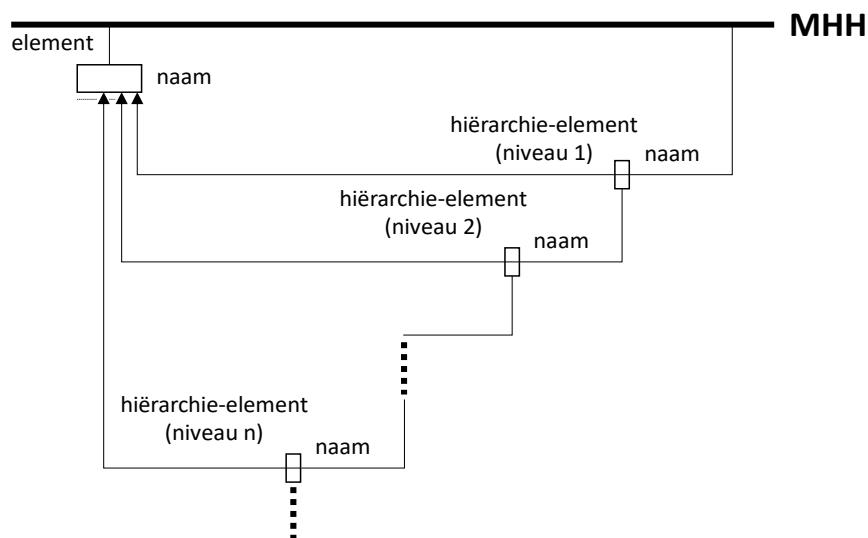
figuur 20

Volgens deze opzet kan hetzelfde element meervoudig in één hiërarchie en/of in verschillende hiërarchieën opgenomen zijn. Het is daarbij het element dat een naam heeft. En dus verschijnt die naam telkens waar het element in kwestie als

samenstellend deel van een hiërarchie geldt.

Ja, de elementnaam laat zich wijzigen, maar dan verschijnt die andere naam – afhankelijk van peildatum – overall, maw door-de-hiërarchieën-heen waar dat element maar ‘geplaatst’ is.

Voor allerlei doeleinden verdient die dekking van elementnaam stellig de voorkeur. Er kan echter ook behoefte zijn aan naamgeving van een hiërarchisch onderdeel al naar gelang plaatsing van een element ervoor. Iemand maakte tijdens het overleg van vanochtend een opmerking, excuus, ik weet niet meer wie, waaraan ik die strekking ontleende. Zo bedoeld of niet, op mijn beurt hoorde ik dat als bevestiging dat eveneens (lees ook: aanvullend) een dergelijk halffabricaat verondersteld moet kunnen zijn. Het blijft dan zo dat elk ‘los’ element van een naam is voorzien. Maar voor die variant van hiërachievorming komt er per hiërarchische plaatsing een dáárop afgestemde naam bij, zie figuur 21.

figuur 21

Dit is dan géén homogene hiërarchie zoals we die al kennen, maar een, ach waarom niet, metahomogene hiërarchie. En omdat de hiërarchisch passende naam ... pas resp. per geval van plaatsing van een element geldt, kan op haar beurt de verzameling losse elementen anders, en wel algemener worden benut, bijvoorbeeld om situaties op hoofdlijn te classificeren waarbij organisatieonderdeel dan één van de beschikbare elementen is. Dat zou meteen weleens praktisch kunnen zijn voor de proefopstelling voor autorisatiebeheer, zeker als de verkenning ermee wordt uitgebreid tot buiten de Rechtspraakorganisatie.

Met figuur 18 is er voor situatie (organisatie) een homogene hiërarchie (HH) voorgesteld. Het is toch een proef. Zullen het daarvoor eens, wellicht als er een aanpassing van de proefopstelling komt, met een metahomogene hiërarchie (MHH) proberen? Dat zou dan ook voor hoedanigheid (functie) overweging verdienen, terwijl – ik heb het nog steeds over figuur 18 – voorziening m.i. een, eh, gewone homogene hiërarchie moet zijn en blijven.

De proef dient om allerlei keuzes te overwegen ...

85.42

Dank je wel voor je commentaar dat je

normaal [al] gebruik [maakt] van 2 soorten hiërarchieën. Een simpele waarbij de eerste tekst direct aan de horizon hangt en de volgende laag tekst aan de eerste tekst etc. Dat registreert lekker snel, maar dan muteert een tekst enkel in 1 laag. Bij de tweede hangen de teksten allemaal aan de horizon en bestaat de hiërarchie uit verwijzingen naar teksten.

Begrijp ik je goed dat wat jij je een simpele soort hiërarchie noemt als aanzet kan gelden voor wat ik een metahomogene hiërarchie noem, nog ervan afgezien of we zo'n derde (?) soort wel willen? En wat jij aangeeft als je tweede soort is dan wat ik gewoonlijk opvat als homogene hiërarchie. Of?

Ja, wat die pijlen betreft vermoedde ik al dat jij ze in omgekeerde richting opvat. Sterker nog, eerst 'stonden' ze anders, maar ik wijzigde de richting. :-) Ik heb ze teruggezetzet.

85.43

Daar gaat het inderdaad om. Jij wil het verschil weten, ik probeer hier in mijn woorden de formulering van jouw vraag recht te doen, tussen de modelleermethode zoals benut voor de huidige autorisatiewizard en Metapatroon als modelleermethode voor de proefopstelling ter verkenning van een eventuele vervolgvorm van de wizard. Ik probeerde een kort antwoord: opschaalbaar. Maar het gaat uiteraard om méér.

Laat ik daarover met een vergelijking beginnen. Jij bent filmmaker. Als gereedschap heb je minstens een camera nodig. Wat telt is de combinatie. Want geen camera, geen film. Maar de kunde van de filmmaker weegt stellig het zwaarst voor kwaliteit van resultaat.

In mijn onwetendheid over het maken van films stel ik mij voor dat er verschillende soorten camera's zijn. Voor deze poging tot filmische vergelijking veronderstel ik twee typen. Een camera van het ene type zet je voor de eerste opname neer; daarna laat hij zich niet verplaatsen. Er zit ook maar één lens op en die laat zich niet vervangen. Voor sommige films is zo'n camera beslist geschikt.

Er zijn echter films die je daarmee nooit kan maken. Daarvoor, zo veronderstel ik ter vergelijking, heb je een verplaatsbare camera nodig, met over ruim bereik instelbare lenzen. Ja, nogmaals, ik weet dat ik er niets van afweet. Als de vergelijking jou maar helpt aan een degelijker inzicht in en wie weet antwoord op jouw verschilvraag. Vooruit, dan heb je een camera van het tweede type. Nee, een kluns kan er nog steeds niets mee.

Vraag je nu iemand die zowel slechts vertrouwd is met het ene cameratype als – daarmee uiteraard verwant – géén idee heeft dat films ook anders kunnen zijn, naar het verschil van wat z/hij als de camera beschouwt met een andere camera, dan kan z/hij jou onmogelijk wijzer maken. Je moet het daarentegen vragen aan iemand met een visie op andere films, iemand die dus terdege beseft dat voor dat andere doel als middel o.a. een ander type camera nodig is. Maar op jouw beurt kan jij zulke uitleg resp. het nut van een ander middel pas grondig begrijpen, als jij overtuigd raakt van die andere filmvisie.

Laat maar eens zo'n film zien, stel je voor. Dan snap ik het wel, kondig je aan. Je laat meteen je voorkeur weten. Maak de demofilm begrijpelijk, houd het dus overzichtelijk, dus liefst beperkt tot een enkele scene.

Tja, jij bent filmmaker en je beseft meteen dat met zulke voorwaarden die demo niets

oplevert, althans géén wijziging van inzicht in mogelijkheden met verschillende camera's. Die ene scene kan immers prima met een camera van het ene type worden opgenomen. Ook al gebruik je daarvoor een camera van het andere type, aan het resultaat ermee valt het verschil niet àf te zien.

Het is terecht dat mensen iets begrijpelijks willen zien. Dat moet de demofilm dus hoe dan ook bieden. Maar de demofilm (lees ook: proefopstelling) moet vervolgens mensen helpen om iets kwalitatief ànders te gáán begrijpen. Doen ze dàt, pas dàn zijn ze in staat redelijkerwijs te erkennen dat zo'n inderdaad àndere film nooit met een vàste camera gemaakt had kunnen worden. En je moet er tegen kunnen dat ze het aandeel van de filmmaker veronachtzamen. Vooruit, resultaat telt.

Er zijn verdere belemmeringen. Zo zijn er, zeg maar, camera-technici. Zij weten hoe een camera van het ene soort in elkaar zit. Is nodig. Zulke technici zijn echter als filmmaker aan de slag gegaan. Dat levert – gedwongen door een camera van het ene type – zelfs beperkt tot een enkele scene belabberde films op. In de 'techniek' van het andere cameratype zijn ze niet geïnteresseerd. Het dringt niet eens door dat er allang iets anders bestaat, omdat zij abusievelijk menen dat hùn cameratype hèt cameratype is. Zolang filmproducenten niet beter – willen – weten en dergelijke eenkennige technici als filmmaker engageren, verandert er niets.

Nu de proefopstelling. Die moet allereerst herkenbaar zijn als de allang bestaande autorisatiewizard. Dat stelt alvast gerust, wekt vertrouwen om te kunnen blijven doen wat er volgens de heersende taakopvatting moet gebeuren. Vervolgens moet de proefopstelling èxtra mogelijkheden laten verkennen. Zo van, hé, dat is best handig. Klopt, optimaal gebruik vergt dan weer verruiming van taakopvattingen, enzovoort. Het doet er voor een toeschouwer natuurlijk helemaal niet toe met welke camera's een film gemaakt is. Er bemoeien zich vooral mensen mee die hun belangen bedreigd kunnen zien door veranderingen. Vergelijk een domein met een scene. Indien voor hen een film vooral tot een enkele scene beperkt moet blijven, zien zij hun resp. belangen zelfs bevorderd door gebruik van een camera van het ene type met bijbehorende inschakeling van àls filmmakers onbekwame (mede)werkers. Maatschappelijk samenhangend is natuurlijk ànders.

85.44

Over context gesproken, kan het zijn dat mijn, zeg maar, gebruiksgerichte opvatting van relationele richting leidt tot plaatsing van pijlen omgekeerd aan hoe ze volgens jouw opvatting moeten staan, een opvatting die naar ik vermoed – en hoop :-) – bepaald is door zoiets als daarvoor feitelijk benodigde wèrking? Zo vind ik het voor een gebruiker aannemelijk, zoals ik bijvoorbeeld in figuur 18 bedoel aan te geven, dat z/hij begint met een venster met situaties, dan een venster met hoedanigheden er bij haalt om vervolgens op haar/zijn scherm een – verwijzing naar een – hoedanigheidsexemplaar 'naar' een – verwijzing naar een – situatie-exemplaar te 'brengen' met als resultaat dus een – exemplaar van een – situationele hoedanigheid. Klopt het dat jij de wèrking zo maakt? Zo ja, waarom veronderstel jij de relationele richting dan omgekeerd?

85.45

Ik kon als kind wat opvangen van een gesprek. De zoon van kennissen van mijn ouders was voor advies naar mijn vader gekomen. Is het een goed idee, zo herinner ik me de vraag, om het aanbod te accepteren voor een baan bij bedrijf zus-en-zo? Nee, de naam ervan weet ik niet. Van mijn vaders antwoord is me bijgebleven dat hij

het zelf niet zou doen. Zijn toelichting kwam er op neer, hmm, dat is een Amerikaans bedrijf, daar gaat het volgens hiërarchische verhoudingen nogal anders aan toe, zeg ook maar als regel knalhard, en nog afgezien daarvan maak je er als vreemdeling voor een loopbaan toch geen kans.

Of dat zo is, weet ik niet uit eigen werkervaring. Maar dat lijkt in elk geval de titel van een boek te bevestigen. David F. D'Alessandro scheef met, of heeft het boek door haar laten schrijven, Michele Owens **Career Warfare** (McGraw-Hill, 2004). De ondertitel vat samen waarop lezers mogen hopen:

10 rules for building a successful personal brand and fighting to keep it.

Die regels zijn inderdaad allemaal nogal strikt individueel, eh, loopbaangericht. Omdat de Verenigde Staten zowel een grotere zakelijke markt bestrijken als – daarvoor – verhoudingen kapitalistischer opleggen, dat begrijp ik ook wel, is de pot-met-goud voor zakelijk succes heeft navenant – veel – voller. Kortom, er valt meer te halen. Wie vooral daarin geïnteresseerd is, wat omgekeerd uiteraard door opvoeding en -leiding volgens zulke verhoudingen wordt bevorderd, heeft er stellig meer voor over om zelf verder te komen o.a. – vooral - door anderen zulke voortgang te belemmeren. Zo sta ik er toch even van te kijken dat D'Alessandro, destijds laat ik het op z'n Nederlands zeggen hoofddirecteur van een grote verzekeringsmaatschappij – waar ik nog nooit van gehoord had, maar dat zegt dus niets – in enig jaar 'recht' had op een zgn inkomenspakket van bijna achttien miljoen dollar. Hij vermeldt dat om te illustreren

[how] to handle a negative news story[. p. 181]

Wat ik verwachtte, was uitleg dat het beter is om zulke grove uitbuiting meteen te erkennen, de overmaat aan goede doelen te schenken, enzovoort. Nee. Ja,

[f]orthrightness is disarming[, p. 181]

maar volgens D'Alessandro was er niets meer aan de hand dan dat

I was beaten up in large part because of a misunderstanding of the various components of the package and the rationale behind them.[p. 182]

Dus, zo vervolgt hij, volstond alsnog

a fuller explanation of this very complicated subject[. p. 182]

Waarom moet je overigens tijd en vooral geld aan zgn goede doelen besteden? Tja, het kan je met je "personal brand" weleens tegen zitten. Dat merk (lees ook: je reputatie) kan dan beter tegen zo'n stootje. Of zo'n doel de moeite maatschappelijk al dan niet waard is, doet er voor D'Alessandro blijkbaar, laat ik het vriendelijk zeggen, minder toe.

Dat neemt niet weg dat D'Alessandro en volgens mij niet te vergeten Owens ook voor 'onze' verhoudingen veel leerzaams bieden. Het, vooruit, culturele verschil acht ik immers niet principieel, maar gradueel (wat, toegegeven, sterk kan oplopen). En dan vind ik hun boek belangwekkend, niet voor strebers, maar voor wie ondanks strebers wel en juist zo vreedzaam mogelijk aan evenwichtiger verhoudingen wil bijdragen. Heb ik dat van mijn vader?

85.46

Elk knooppunt kent op z'n Metapatroons een tweeledige oorsprong resp. herleiding; daartoe dienen relaties van dat knooppunt met dienovereenkomstig twee

knooppunten (figuur a).

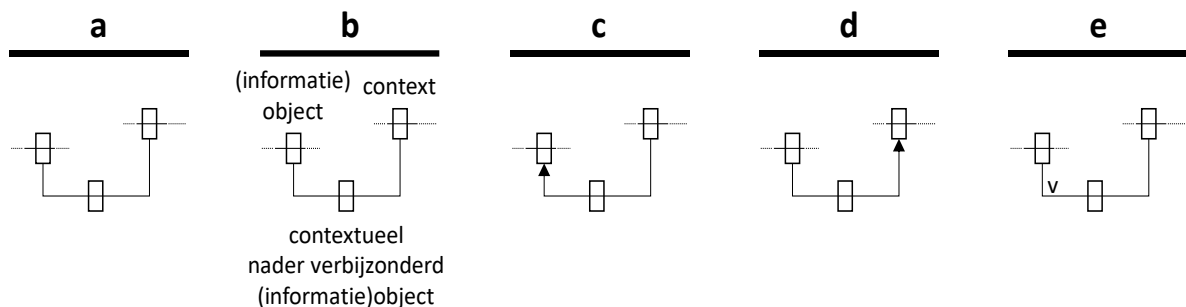
Van de beide oorsprongsknooppunten dient het ene als – aanknopingspunt van – context, het andere als – aanknopingspunt van – (informatie)object. De relaties ermee constitueren een knooppunt als contextueel nog weer nader verbijzonderd (informatie)object (figuur b).

Vanuit het resulterende knooppunt bekeken kan één van beide relatielijnen van een pijl worden voorzien ter verduidelijking van de gezamenlijke verhoudingen. Er zijn daarvoor twee mogelijkheden.

Voor het ontstane knooppunt kan de nadruk liggen op het knooppunt waarvan het een nader verbijzonderd object is. In dat geval wijst de pijl naar dat knooppunt (figuur c).

De informatieve verhoudingen kunnen echter veeleer ontleend zijn aan veronderstellingen over de zgn externe werkelijkheid (ipv aan zoiets als interne informatiehuishouding). Als een relevant onderdeel geldt dan een situatie waarin een object komt te verkeren. De suggestie dat een object naar een situatie toekomt verkrijgt informatieve neerslag door de pijl naar de context te laten wijzen.

Verwarring door pijl(richting)en valt gemakkelijker te vermijden met een letteraanduiding. Daarvan volstaat er ook één, nou ja, mits afgesproken, bijvoorbeeld de v van verbijzondering ter markering van de relatie met het (informatie)object waarvan het resulterende knooppunt een contextueel nader verbijzonderd (informatie)object is (figuur e).

Ik meen nu ook beter te begrijpen waarom ik – tot dusver? :-) – een voorkeur voor de pijlrichting volgens figuur d heb (en afgezien van mijn slordigheden). Ik probeer me met Metapatroon een voorstelling van de zgn werkelijkheid te maken juist zònder me overmatig om digitalisering te bekommeren. Daar vind ik verwijzing van object náár situatie bij passen, nota bene in de wetenschap dat Martijn Houtman met KnitbITs het platform gemaakt heeft waarmee àlles valt te ... maken waarvoor het ontwerpmodel volgens het methodisch beginsel van Metapatroon opgesteld is (afgezien van zijn verbeteringen van een ontwerpmodel :-).

Maar KnitbITs, zo meen ik dankzij Martijns toelichtingen nu alweer wat beter te begrijpen, werkt met verwijzingen voor relaties à la figuur c, dus volgens pijlrichtingen precies òmgekeerd. Of?

Als wij dat van elkaar weten, is het natuurlijk ook duidelijk. :-)

En het is eigenlijk niet zo vreemd, zo'n omkering van oriëntatie voor de overgang van doel- naar middelperspectief.

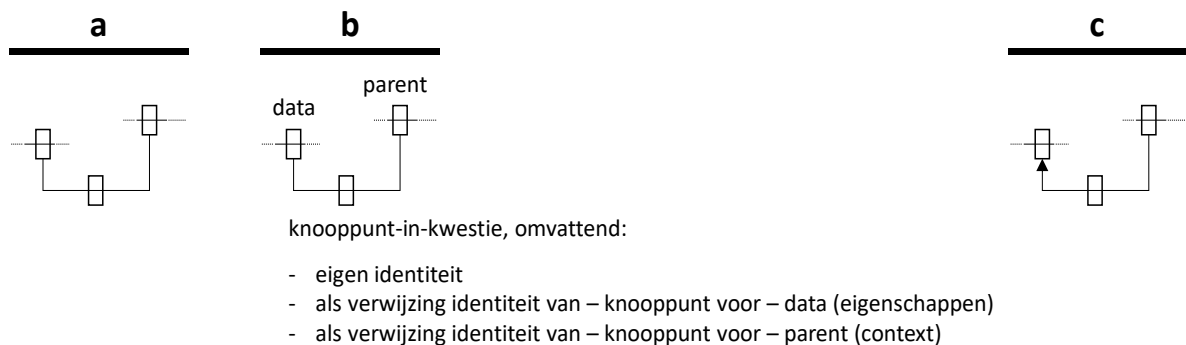
85.47

Ik blijf pogingen wagen om jouw begrippenverband volgens jouw termen te ... begrijpen volgens mijn modelfragmenten.

Een knooppunt (hier verder: het knooppunt-in-kwestie) heeft een unieke identiteit. Als verdere eigenschappen omvat dat knooppunt precies, niet meer en niet minder dan, twee andere identiteiten. Daarmee is enerzijds als 'zijn' context verwezen naar de parent, anderzijds als 'zijn' data naar – verdere – eigenschap(pen). Neem nu een modelfragment zoals ik dat schets, zie daarvoor figuur a. Ik heb opzettelijk een pijl weggelaten. Volgens mij hebben 'we' het dan over een knooppunt zoals dat in de figuur onderaan 'tussenin' hangt, nogmaals, het knooppunt-in-kwestie.

Voor figuur b heb ik jouw termen benut zoals ik ze thans in het verband van zo'n modelfragment begrijp. Wat ik het knooppunt-in-kwestie noem, bevat géén andere data/eigenschappen dan 'zijn' eigen identiteit plus twee verwijzingen naar waar het op die manier dus als het ware 'tussenin' hangt. De parent bevat als context de ... data volgens welke, eh, verdere data relevant is. Die verdere data zijn beschikbaar in het andere knooppunt – of pas via doorverwijzing aldaar, enzovoort – waar het knooppunt-in-kwestie 'tussenin' hangt.

En omdat de opzet van KnitbITs data- resp. eigenschapsgericht is in de zin van wat ik hier aangeef als verdere data, staat de pijl in figuur c in de dienovereenkomstig passende richting.

Ook het knooppunt-in-kwestie zèlf en de parent bevatten data, maar ik meen nu te begrijpen dat jij met "data" die ... data nadrukkelijk niet bedoelt.

Het beschikbaar zijn en daarvoor dus kunnen ophalen van – verdere – data volgens een parent herken ik zo, als wat er nodig is voor het tonen van een beeld van een contextuele verbijzondering. In elk geval laat jij KnitbITs allang op die manier werken, dus wat doen we moeilijk? :-)

Klopt er ook maar iets van mijn verklaring?

85.48

Langzaam, maar zeker ... hoewel, dank je wel dat je er een opmerking over "dataelement" aan toevoegt. (Want) wat dat betreft schiet mijn begrip stellig nog steeds tekort.

Ja, omdat een dataelement – met uiteraard altijd een eigen id – o.a. een parent-id bevat, verwijst dat element ernaar. Maar voor een dataelement lijkt mij met parent niet context bedoeld. Uit jouw toelichting, te weten dat "je data elementen overal aan [kan] hangen zonder dat je een extra verwijzing nodig hebt," maak ik voorsnag op dat de parent in kwestie een willekeurig knooppunt kan zijn, dus tot en met de root. Of heb ik het nog mis?

En wat een verwijzing betreft, de ene verwijzing kan toch, zeg maar even voor data, naar een andere verwijzing ... verwijzen, enzovoort, tòtdat er eindelijk een data-id

opduikt?

Opnieuw alvast bedankt voor je geduld met uitleg.

85.49

Dus jij bent filmmaker, zeg ook maar regisseur. Je benadert daarom filmproducenten. (Want) jij bent ervan overtuigd dat zij als zodanig, als producenten, dus, het soort films 'nodig' hebben waarvoor jij over de filmkundige visie enzovoort beschikt.

Jij wéét dat voor hùn opgaven, nee, niet van àlle producenten, maar voor zover je redelijkerwijs (lees ook: maatschappelijk verantwoord) mag veronderstellen wèl van met wie je contact zoekt, verschillende scenes relevant zijn waartussen uiteraard samenhang aangebracht moet zijn als-onderdelen-van-een-geheel. Sterker nog, jij weet ook allang dat films gemaakt in naam van verschillende – van zùlke! – producenten met elkaar verband moeten houden. Zelfs primair heeft het publiek dat immers 'nodig.'

Als filmkùndige heb jij vooral zo'n, vooruit, noem het maar architectonische, opvatting van het resultaat. Maar óók beschik je over de dienovereenkomstig variabel bruikbare middelen inclusief kennis om ze daarvoor optimaal te – laten – benutten. Je kunt per film wisselend verweven verhoudingen verbeelden – anders is een film niet interessant, nietwaar? – èn die verwevenheid navolgbaar laten doorlopen van film tot film.

Wat blijkt? De producenten hebben geen interesse.

Integendeel, ze gedragen zich volgens wat jij voor redelijk publiekperspectief houdt zelfs nog, eh merkwaardiger. Elke producent beweert allang druk bezig te zijn met films (lees: donder op) en daarvoor ook nog eens de allerbeste regisseurs aan het werk te hebben.

Hmm.

Jij herkent onmiddellijk dat op wie zij als regisseurs vertrouwen dat in elk geval niet zijn voor het soort films dat jij van belang acht. Jij ziet overal slechts technici in de weer. Aan hun ijver ligt het niet. Maar zij zijn gefixeerd op een middel, zelfs exclusief op het middel dat zij – helaas vaak ook nog eens overmoedig menen te - kennen. Daaraan ontleen zij dienovereenkomstig beperkt en beperkend wat als doel ermee geldt, wat een omkering is met inderdaad voor leden van het publiek vaak rampzalige gevolgen. De valse illusie van kunstmatige (film)intelligentie werkt zo mogelijk verder averechts.

Dat komt natuurlijk nooit goed zolang producenten tevreden zijn, nota bene, kùnnen en mógen zijn, met, zeg maar, ènkelscenige filmpjes waarmee ze het publiek verjagen resp. benadelen.

Nogmaals, van films regisseren weet ik niets.

85.50

Ik moet je verdere opmerkingen nog even laten sudderen voordat ik vèrder wat – hopelijk steekhoudends – weet te vragen ... :-)

85.51

Gedrag is de maat van variëteit. Specifiek gedrag, dwz een gedraging, telt twee, niet meer en niet minder, (f)actoren: object en situatie. Zeg ook maar dat gedrag niet exclusief aan een object toegeschreven moet zijn, overigens evenmin exclusief aan een situatie, maar principieel aan een situationeel object.

Kortom, een situationeel object – met bijbehorende gedraging – is uniek bepaald

door beide constituerende (f)actoren. Beide (f)actoren kunnen op hun beurt gelden als situationele objecten: recursiviteit, enzovoort tot een opgelegde enkele (f)actor (horizon).

Informatie over beide (f)actoren maakt onderdeel uit van de informatie over – de gedraging van – een situationeel object. In de zin van eigenschappen worden tevens 'zijn' beide constituerende (f)actoren gerekend tot de gedraging van het situationele object in kwestie. Sterker nog, nodige en voldoende normalisatie beperkt zoiets als de constitutieve gedraging van het situationele object tot verwijzingen naar beide (f)actoren.

Wat beschrijvend past voor situatie heet context. Voor object is dat nul-identiteit (recursief geduid). Daarmee laat zich de constitutieve gedraging van een situationeel object per informatiestelsel met de volgende eigenschappen aangeven:

eigen unieke identiteitstelling

- constitutieve eigenschap: unieke identiteitstelling van een situationeel object in de contextlijn,
- constitutieve eigenschap: unieke identiteitstelling van een situationeel object in de nul-identiteitlijn.

Andere gedragingen dan de constitutieve gedraging kennen een opzet voor beschrijving ervan die, zeg maar, dóórgenormaliseerd is. Wat identiteitstelling betreft staan beschrijvingen op zichzelf. Om ze als het ware eenduidig te plaatsen moet uiteraard de identiteitstelling zijn toegevoegd van het situationele object waarvàn – verdere – eigenschappen ermee beschreven staan. Dus, als opzet voor beschrijving van zoiets als een effectieve gedraging geldt:

eigen unieke identiteitstelling

- toeschrijvingseigenschap: unieke identiteitstelling van een willekeurige gedragingsbeschrijving (constitutief of effectief),
- effectieve eigenschap (n).

Een constitutieve gedraging van een situationeel object betreft een samenloop van object met situatie. In de terminologie van KnitITs heet dat een verwijzing. Zodra dat als verwijzing echter uniek gevestigd raakt, moet zij op haar beurt, eh, verwijzingen omvatten naar haar constitutieve (f)actoren. Er zijn verschillende contexten aan de orde, vandaar.

Verder heeft – exemplaar van – een situationeel object doorgaans geen eigen naam, maar wordt die ontleend aan wat er constitutief via de unieke identiteitstelling van een situationeel object in de nul-identiteitlijn beschikbaar is. In die lijn moet dan ergens aan een situationeel object een effectieve eigenschap als naam oid zijn toegeschreven.

In een Metapatroon-model hebben de knooppunten als typen een naam. Die moet stroken, benadrukt Martijn Houtman terecht, met de respectievelijke aandelen in samenloop van de constitutieve (f)actoren, maw zo duidelijk mogelijk herkenbaar als situationeel object.

85.52

Waarvoor gebruiken we registers? Oh ja, als een register digitaal wordt bijgehouden heet het ook wel een database.

Een register dient om beschrijvingen van feiten beschikbaar te hebben. Aan de vraag wie de beschikbare feitbeschrijvingen mogen of zelfs moeten raadplegen – en daarmee verder gebruiken – resp. wie niet, ga ik hier voorbij. Dat betreft autorisatie. En waaròm we over zulke beschrijvingen willen kunnen – blijven – beschikken, laat

ik hier eveneens in het midden.

Een feit betreft de toestand van een werkelijkheidsdeel gedurende een tijdvak. De bepaling van het relevante deel inclusief duur gebeurt ‘natuurlijk’ telkens subjectief (met subject in de betekenis van individu dat zich wisselend gedraagt naar immers wisselende omstandigheden: subjectief situationisme). Vooralsnog volg ik hier echter de illusie van objectiviteit: objectief situationisme.

Een verwante illusie die ik voorlopig maar volg, is dat taal het middel voor objectieve feitbeschrijvingen is. En dat de natuurlijke vorm van zo’n beschrijving een enkele (woorden)zin is. Ja, allemaal ònzin, maar anders blijft onbegrijpelijk wat zgn redekundige ontleding is.

Ik merk alvast op, want anders vergeet ik het wellicht, dat samenstelling zoiets als de keerzijde van ontleding is. Wie een zin naar behoren kan ontleden, wordt kennelijk geacht een zin fatsoenlijk te kunnen samenstellen (lees ook: voortbrengen). Dat staat met zoveel woorden bevestigd in **Van Dale** (2002), waar **redekunde** verwijst naar **retorica** en dat lemma vermeldt dat het daarbij gaat om de

leer van de openbare welsprekendheid (de kunst om in de meest gepaste vorm in prozastijl in het openbaar het woord te voeren), syn[oniem] redekunst.

In elk geval voor zover registers zgn openbaar bedoeld zijn is het daarom niet eens zo’n gek idee om voor “de meest gepaste vorm” ervan te onderzoeken in hoeverre redekundige annex -kunstige ontleding ermee strookt. De structurele overeenkomst blijkt volkomen.

Probleem? Die opzet, althans strikte beperking ertoe, voldoet al niet voor objectief situationisme. Daarover verderop méér.

Wikipedia (geraadpleegd op 18 mei 2022) – haha, is Wikipedia een register? – bevat het lemma **Ontleding (grammatica)**. Hoofdzakelijk zijn er twee methoden van zinsontleding gangbaar. Uitgaande van een zin mikt de taalkundige ontledingsvariant op het toeschrijven van elk daarin opgenomen woord aan een woordsoort. Dus, zelfstandig naamwoord, werkwoord, lidwoord e.d. Dat helpt inzicht in een zin als feitbeschrijving echter niet. Bedoeld dáárvoor is, en ik citeer Wikipedia,

redkundige ontleding [waarmee] individuele zinsdelen worden benoemd naargelang hun functie binnen de zin als geheel.

Het Wikipedia-lemma biedt meteen een opsomming van mogelijke redekundige functies. Maar dat is uiteraard geen uitleg. Wat mij betreft gaat het redekundig om deelfuncties, omdat over een zin verondersteld is dat hij als zoiets als redekundig geheel de functie heeft van een feitbeschrijving. Let wel, die aanname vind ik als taal- en tekenopvatting dus véél en véél te beperkt (want mijn sùbjectief- situationele idee is dat èlk teken een verzoek tot inschikkelijkheid is), maar kan m.i. intussen redelijk voldoen voor begrip van wat we als registers gebruiken.

Met feitbeschrijving van een zin als redekundige functie is de grofst aangehouden indeling in (deel)functies tweeledig. Dat heb ik nog eens nagekeken in het Wikipedia-lemma **Gezegde (taalkunde)**. Daar luidt de aanhef:

De term gezegde verwijst in de [redkundige] zinsontleding naar hetgeen in een zin over het onderwerp wordt verteld.

De twee voornaamste deelfuncties zijn aldus onderwerp en gezegde. Iets verderop in dat lemma staat dat

[i]n de traditionele grammatica [...] twee typen gezegde [worden] onderscheiden: het werkwoordelijk en het naamwoordelijk gezegde.

Dat onderscheid laat zich althans wat de functie van een zin als feitbeschrijving betreft m.i. opheffen. Dat lukt door verder van het naamwoordelijk gezegde uit te gaan, want dat

wordt nader onderverdeeld in het werkwoordelijk deel [...] en het naamwoordelijk deel. Het naamwoordelijk deel van het gezegde [...] beschrijft een 'eigenschap' van het onderwerp [en is] altijd met het onderwerp verbonden door middel van een koppelwerkwoord.

De feitbeschrijving als redekundige samenstelling (!) telt zodoende niet twee, maar 'feitelijk' drie voor beschrijving noodzakelijkerwijs te onderscheiden deelfuncties, te weten onderwerp, eigenschapsclassificatie en eigenschapswaarde.

Er zijn werkwoorden die classificatie en waarde van een eigenschap als het ware verenigen (en die heten onovergankelijk resp. intransitief). Met zo'n werkwoord als werkwoordelijk deel is er inderdaad géén – behoefte aan verdere explicitering met een – naamwoordelijk deel. Kortom, de plaats voor dat deel kan onbenut blijven. Ofwel, het – gehele – naamwoordelijk gezegde omvat ... feitelijk het werkwoordelijk gezegde.

Als het klopt dat een zgn register moet doorgaan voor een verzameling van feitbeschrijvingen, zou het juist merkwaardig zijn indien de indeling daarvoor zou afwijken van de redekundig basale driedigtheid volgens overgeleverde grammaticale syntax. Omdat wie tegenwoordig ict-ers heten zich voor structureren van databases echter niet of nauwelijks taal- in de ... zin van redekundig oriënteren, is het overdrachtelijke wiel-met-drie-spaken als kleinste samenstellende ... samenstelling telkens vooral apart opnieuw uitgevonden met vaak afwijkende termen voor, eh, feitelijk dezelfde deelfuncties. Bijvoorbeeld, waar komt doorgezette normalisatie volgens entiteit-relatiemodellering anders op neer? En doorgezette subtypering met objectgerichtheid?

En daarom moet het Resource Description Framework (RDF), tuttu, raamwerk, niet zozeer als een – poging tot – structuurstandaardisatie worden beschouwd (want, nogmaals, op zulke driedigtheid als kleinste gemene structuurveelvoud komt iedereen wel uit), maar veeleer van terminologische uniformering. Wikipedia bevat tevens het lemma **Resource Description Framework**:

Met het RDF-model kunnen uitspraken gedaan worden over de kenmerken van bronnen op het web (resources) in de vorm van een driedigge subject-predicaat-object-structuur (in RDF-termen een triple). Het subject is in essentie de resource die beschreven wordt. Het predicaat is welk kenmerk of aspect van die bron beschreven wordt. Het object ten slotte is wat de waarde van dat kenmerk is.

Geabstraheerd van de opgegeven volgorde van de – drie – deelfuncties is overigens een dubbele driedigtheid aan de orde. Het gaat immers drie keer om de combinatie van een aanduiding van soort deelfunctie en een bijbehorende deelbeschrijving. Tja, met feitbeschrijvingen algemener opgevat als doel is het eigenlijk nogal merkwaardig dat driedigtheid pas

gaandeweg [wordt] gebruikt als een formaat om gegevens in het algemeen voor te stellen en uit te wisselen.

Die bewering klopt ook niet. Dat gebeurde altijd al. Het is slechts onder de noemer van RDF dat driedigtheid wellicht "gaandeweg" algemener gebruikt wordt. Daarvoor is RDF echter niet onmisbaar e.d. Zolang over en weer driedigtheid volgens dezelfde deelfuncties inclusief hun volgorde geldt, laten zich de, zeg maar, etikettes

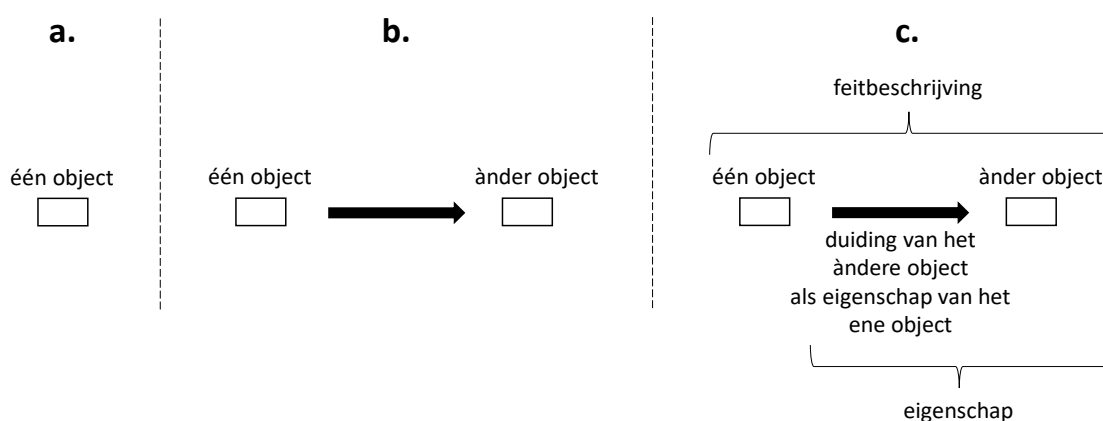
van de resp. deelfuncties immers eenvoudig genoeg, want telkens stuk voor stuk, vertalen. Ja, zònder zo'n vertaalslag kan informatieverkeer – en RDF mikt op digitale facilitering ervan – nòg weer vlotter verlopen. Alle kleine beetjes helpen, en ook RDF kàn een beetje helpen. Principeel verdient drieledigheid van feitbeschrijving echter voorrang. Dat houdt weliswaar een beperkte taal- en tekenopvatting in, maar die beperking lijkt mij, vooruit, te stroken met wat we – juist – van zgn registers verwachten.

Maar voor die drieledigheid raad ik dringend àndere veronderstellingen (lees ook: paradigma) aan, met dienovereenkomstig consistentie terminologie. Zo is voor RDF blijkbaar

[d]e terminologie [...] ontleend aan de logica en taalkunde waar subject-predicaat of subject-predicaat-objectstructuren, gelijkwaardige maar toch verschillende betekenissen hebben.

Zonder aanwijzing van en vervolgens toelichting op dergelijke verschillen dreigt prompt verwarring, wat met een middel nota bene – bedoeld voor – voor standaardisatie zachtjes gezegd nogal ongelukkig uitpakt. Eén van de drie redekundig basale deelfuncties staat bekend als onderwerp (Engels: subject). Maar voor een feitbeschrijving gaat het – ook – daarmee om een ... object. Een feit betreft aldus ... feitelijk twee objecten volgens een bepaalde relatie.

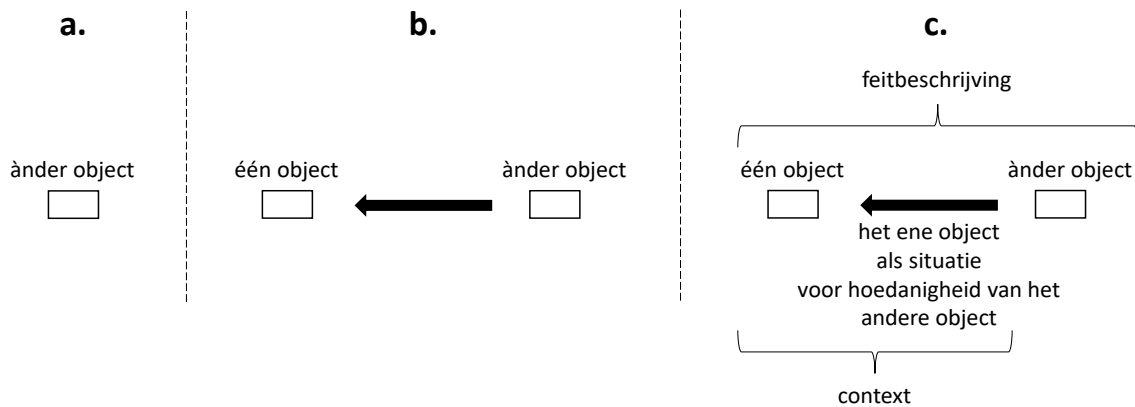
Voor een feit moeten we èrgens van uitgaan. Daarvoor kiezen we één van beide ... objecten. Het àndere object heeft voor het feit in kwestie dan in één moeite door óók zijn plaats, want die geldt ten opzichte van – de plaats van – het ene object. De duiding van het àndere object ten opzichte van het ene object vergt een classificatie. De redekundig gebruikelijke indeling van deelfuncties, stellig verward geraakt door het al dan niet bewuste – maar, nogmaals, te beperkte – idee dat een woordenzin een absoluut geldige eenheid van taalgebruik is en taalgebruik exclusief dient voor feitbeschrijvingen, heeft zo – zoiets als – een richting. Er is enerzijds een object. Als feit wordt een eigenschap van dàt object vermeld. Dat vergt anderzijds eveneens een ... object, met ertussen een kwalitatieve relatie ter kwalificering van wat dat andere object vàn het ene is e.d. In figuur 1 heb ik geprobeerd deze oriëntatie op feitbeschrijving te illustreren.

figuur 1

Maar volg nu eens de òmgekeerde richting! Dus, ga niet van het ene, maar juist van het àndere object uit. Vàn dat andere is het ene inderdaad géén eigenschap. Wat – verwijzing naar – het ene object èn de classificatie van hun samenhang aan het

andere object toevoegen voor een feitbeschrijving, is – wat ik noem – context, zie figuur 2. De context beschrijft als het ene object de situatie en als verband tussen beide objecten de hoedanigheid (lees o.a. ook: verschijningsvorm) van het andere object volgens het ene object annex situatie.

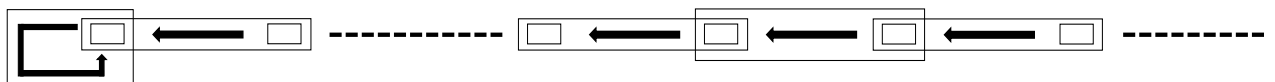

figuur 2

Maar wanneer voor het andere object het ene object als situatie geldt, hoe zit het dan met dat ene object? Volgens die richting opgevat, geldt voor dat object op zijn beurt eveneens een nòg weer, toe maar, 'ener' object als situatie voor zijn relevante hoedanigheid, enzovoort.

Aan zo'n reeks moet praktisch een einde gesteld zijn; dat lukt door object-vóór-hoedanigheid met situatie-object te laten samenvallen.

Maar als de reeks kan worden uitgebreid door telkens het ene situatie-object voor een eraan gekoppelde feitbeschrijving voor object-vóór-hoedanigheid te laten doorgaan, in figuur 3 van rechts naar links, is uitbreiding uiteraard ook de andere kant op mogelijk, in figuur 3 van links naar rechts, door een object-vóór-hoedanigheid voor een eraan gekoppelde feitbeschrijving als situatie-object te laten functioneren, enzovoort.

figuur 3

Maar let op! In zo'n reeks komen objecten niet voor zoals ze slechts per enkele zin voor de opzet overeenkomstig redkundige ontleding/samenstelling zijn verondersteld. Daarvoor wordt – abusievelijk en doorgaans onbewust nog – aangenomen dat een object volkomen zelfstandig bestaat, dus beschikt over wat hem altijd en overal helemaal 'eigen' is (en dat zijn dan zijn eigenschappen). Tja, indien de gehele werkelijkheid zich als feit met een enkele driedelige zin afdoende zou kunnen laten beschrijven, past zulk zgn logisch atomisme als paradigma (met absoluut in de zin van onveranderlijk zelfstandig bestaande objecten als atomen). Maar de werkelijkheid blijkt praktisch veranderlijk meeromvattend. En een enkele zin staat nooit op zichzelf. Ja, iemand zegt iets, maar doet dat gebarend enzovoort in een momentane situatie die als context onlosmakelijk onderdeel van een teken is (dat daarom véél ruimer dan het ene woord resp. de ene zin geldt; zo iets als de subjectief-situationele gedragscyclus stel ik enneadisch voor, zie [Enneadic](#)

[Semiotics, axiomatic models](#) voor een schematische illustratie). Ook zo'n reeks zoals met figuur 3 is gesuggereerd, verklaart het idee van een enkele zin als volledige feitbeschrijving ongeldig (en dus nog ervan afgezien dat wat doorgaat voor een feitbeschrijving altijd een onderdeel van een teken is, en wel om de kans van slagen van het verzoek tot inschikkelijkheid te vergroten).

Nota bene, ook reeds volgens de aanname van objectiviteit is daarentegen eveneens (!) het ene object waarvàn met het andere object een – nadere – hoedanigheid aan de orde is principieel ... relatief, te weten beperkt geldig in/voor een bepaalde situatie. Zeg ook maar dat elk relatief object als deelobject van een absoluut object kan worden beschouwd met telkens een – andere – situatie als criterium voor wat telt als deel. Een dergelijk 'deelobject' vind ik daarom duidelijker aangeduid als situationeel object (maar dus niet te verwarren met situatie-object waarmee het object bedoel dat van een object-vóór-hoedanigheid het bereik aangeeft van de hoedanigheid in kwestie). Klopt, met ... feitelijk allemaal van zulke situationele objecten blijft er van het zgn absolute object à la logisch atomisme natuurlijk niets over, hmm, niets anders dan wat zich onder objectnoemer ertoe beperkt in samenhang tussen situationele objecten te voorzien. Zo'n nul-identiteit kan, prima, als het absolute objectresidu worden opgevat.

Zie voor uitgebreidere toelichting volgens zo'n reeks [The pattern of metapattern: ontological formalization of context and time for open interconnection](#) (in:

PrimaVera, working paper 2004-01, Universiteit van Amsterdam, 2004), ontleend vooral aan het eerste, methodische deel van **Metapattern: context and time in information models** (Addison-Wesley, 2001). De paradigmatische vervanging van absoluut object door situationeel object als oriëntatiepunt voor feitbeschrijvingen staat nog weer nader toegelicht in o.a. [The ontological atom of behavior: toward a logic for information modeling beyond the classics](#) (in: **PrimaVera**, working paper 2002-5, Universiteit van Amsterdam, 2002).

Voor de overgeleverde methoden voor het opstellen van feitbeschrijvingen zijn zgn objecten verondersteld in absolute ... zin. Aangezien de opstellers van zulke beschrijvingen vaak zelfs geen besef hebben van veronderstellingen, ontgaat het ze al meteen dat ze andere veronderstellingen zelfs maar zouden kunnen overwegen (waartoe ze niet eens komen). Andere methode? Onmogelijk, oordelen ze op voorhand. Ga weg! Zie je niet dat we het ongelofelijk druk hebben? Ja, dat zie ik. Ik zie ook dat het de verkeerde kant op blijft gaan.

Een andere methode is wel degelijk denkbaar. Ja, dat vergt durf om veronderstellingen betrekkelijk te ... veronderstellen en dàt blijkt voor menigeen op een gevestigde maatschappelijke positie moeilijk, zo niet onmogelijk.

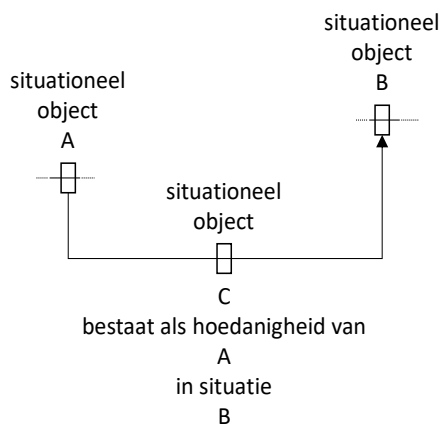
Die andere methode, [Metapatroon](#), bestaat ook wèrkelijk en is pràktisch bemeten op variëteit van feiten kenmerkend vanaf wat ruimer bereik van informatieverkeer.

Zonder relativering tot situationele objecten zijn traditionele zgn conceptuele modelleermethoden domweg niet berekend op variëteit, nee, dat is er principieel ook niet van te maken, nooit. Er kunnen dus onmogelijk ooit deugdelijke voorzieningen voor digitale facilitering van informatieverkeer op reële stelselschaal mee ontworpen worden. Hoe, retorische vraag, verstandig is het desondanks op die manier maar dóór te modderen?

Omdat de absoluutheid van objecten als veronderstelling vervalst, volstaat een enkele duiding van – dubbele – driedigheid voor feitbeschrijvingen niet. Er komt een te beschrijven soort van feiten bij, als het ware als voorwaarde om de overgeleverde

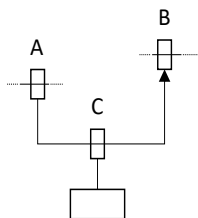
als de andere soort te kunnen blijven benutten.

Nieuw, althans, buiten het vertrouwde en kennelijk onwrikbaar geraakte redekundige kader voor een apart veronderstelde (woorden)zin, is de constitutie van een situationeel object. Daarvoor kent de feitbeschrijving de opzet zoals figuur 2.c toont, nou ja, dat lijkt er op, zij het dat vanwege recursiviteit voor wat daar nog twee keer object heet in beide gevallen situationeel object moet worden gelezen. Ik herhaal dat elke deelfunctie wordt bezet door een situationeel object, maar met een verschillend soort deelfunctie per situationeel object (en dus ook verschillend van de deelfuncties die redekundig gelden). Voor figuur 4 is figuur 3 een kwart slag naar rechts gedraaid om de deelfuncties duidelijker te laten uitkomen en de drieledigheid van de kleinste samenstelling voor constitutie van een – vèrder – situationeel object geschetst volgens de schematechniek voor Metapatroon die vanaf 2002 is aanbevolen, zie verder [Metapattern, overview of notation](#).

figuur 4

De daadwerkelijke constitutief-drieledige samenstelling is overigens nòg weer fijnmaziger, omdat C in verschillende hoedanigheden A volgens B kan voorkomen. Hoe dan ook, zodra een situationeel object, zeg maar, exclusieve eigenschappen heeft, nou ja, wanneer de informatiekundige ontwerper annex modelleur dat zo bepaald, kan daarin òngewijzigd worden voorzien met een feitbeschrijving volgens de drieledige opzet van figuur 1.c, zij het dat voor het ene object situationeel object moet worden gelezen en voor het andere object een dáár uniek geldige waarde. In figuur 5 is met de schematechniek van Metapatroon voor C aangegeven dat exemplaren van dat situationele object beschikken over aldaar uniek veronderstelde, vooruit, eigenschappen.

figuur 5

Ingewikkelder is het niet. Principieel zelfs onoplosbaar blijft daarentegen de opgave van de inrichting van registers voor reële variëteit door te volharden in het

traditionele geloof, waarnaar, ook zo iets, niemand overigens ... feitelijk handelt, in absolute objecten waardoor resp. -voor driedledige feitbeschrijvingen van slechts één type, neerkomend op het redekundige, volstaan. Vergeet het maar.

Op stelselschaal met variëteit van dien kunnen we niet stilzwijgend uitgaan van absolute objecten. Dat werkt niet. Het is ook géén oplossing om alsnog expliciet houvast te zoeken door het opstellen van algemeen geldige definities, integendeel. Er moet met voorrang zoiets als een, eh, raamwerk van relevante situationele objecten worden gespannen (en structureel bijgehouden). Dat vergt, van opzet inderdaad ook driedledig als kleinste samenstelling, feitbeschrijvingen van een ànder type (dus ook anders dan o.a. RDF, omdat nu eenmaal andere deelfuncties tellen voor constitutieve beschrijving van een situationeel object vergeleken met beschrijving van eigenschappen van een – situationeel - object). Extra! Het is voor stelselmatig deugdelijk bemeten voorzieningen voor informatieverkeer inclusief registers niet ... anders. Ja, dat vergt uiteraard ook een geloof, zeg ook maar paradigma, met, vooruit, bekering van dien. En dat blijkt wèl nogal ingewikkeld.

85.53

Voor KnitbITs heeft Martijn Houtman de oriëntatie nòg weer eens omgekeerd, zodat hij de pijl(richting) anders 'voorschrijft' dan zoals ik er voor constitutieve feitbeschrijvingen de voorkeur aan geef.

Ook dat hangt dus maar af van veronderstellingen ...

De 'vertaling' betreft louter een enkele vorm en is daarom eenvoudig genoeg. Dus richt ik me bij gelegenheid graag naar de voorkeur van een ander. Want discussie gaat wat mij betreft inhoudelijk nergens over. Dat is de moeite niet waard, al helemaal niet wanneer iemand anders er wèl een principiële betekenis aan hecht met zelfs gevaar van nodeloze ondermijning van samenwerking.

85.54

Dan heb ik nòg maar eens een aantekening geschreven, ditmaal **nr 85.52**, en er gaandeweg in elk geval zèlf weer wat van geleerd. Wat?

Ik ben uiteraard blij met extra geleerd begrip van Metapatroon als stelselmatige modelleermethode. Het blijft me verrassen, toegegeven, vooringenomen als ik stellig ben, wat er allemaal mee in véél ruimer verband valt te duiden en wát er daarvoor principieel omvattender aan is. Maar dat versterkt tegelijk mijn besef van de moeilijkheid om zgn bestuurders, zeg ook maar mensen op sleutelposities voor veranderingen, er minstens zó ver in geïnteresseerd te krijgen dat ze geen belemmeringen opwerpen voor (het) informatiekundig ontwerp(en) met Metapatroon. Ik erken, dat maakt me dan weer minder ... blij. Als bestuurders – hmm, politici wèl? – zitten zij als regel :-) immers helemaal niet op dóórgaande verhoudingen te wachten. Integendeel, als zij zelfs maar het geringste vermoeden opdoen – waar met zo'n instelling helaas erg weinig voor nodig is – dat iemand uit is op bevordering van voorzieningen voor variëteitsdynamiek, zijn ze er prompt alweer klaar mee. Okee, uitzonderingen daargelaten. Kortom, bestuurders bewaken in die hoedanigheid vooral hun resp. domeintjes met zelfs nadruk op onderlinge apartheid, daarbij dankzij letterlijk rijkelijk uit te delen beloningen gesteund door zowel in- als externe leden van hun hof(be)houdinkjes. Ter verhulling spreken ze over integratie, vernieuwing, enzovoort. Wellicht menen ze zelfs wat ze beweren. Omdat zij zichzelf zo serieus nemen, wat blijkbaar een voorwaarde is om zulke maatschappelijke posities te bereiken, nee, dat helpt flexibiliteit niet, is er voor een kwalitatief àndere

opvatting geen doorkomen aan (met trouwens alleen al de Europese aanbestedingsregels, althans, zoals ze uiteraard opnieuw bestuurlijk worden uitgelegd en bijgevolg uitgevoerd, als daarvoor vrijwel onneembare hindernis; dan is er het groeiende leger voorlichters die ervoor – moeten – zorgen dat overheidsinformatie wel de burgers bereikt, maar omgekeerd burgerinformatie vooral de overheid niet).

Is spot het op voorhand machteloze gebaar dat overblijft? Je ziet, ik schrijf het ook hier graag. En opbouwend ondergronds maar verder proberen te komen, met dank aan wie wèl maatschappelijk besef laat gelden ...

Dat maakt voor mijn analyse overigens niets uit. Ik wil maar zeggen dat ook, nee, dus principieel wederom niets nieuws, zgn digitalisering hopeloos verstrikt geraakt is, ik geef een ruwe opsomming, volgens – westerse? – normering van zinsbouw, het idee dat een zin begripsmatig zoiets als een afgerond teken is, het idee dat naamwoorden in een zin verwijzen naar evenzovele absolute objecten, het idee dat taal het middel is voor objectieve beschrijving van de werkelijkheid en het idee dat een omvattende beschrijving – dus – lukt met een verzameling van zulke genormeerde zinnen. Dat zijn nogal wat m.i. volkomen valse en daardoor uiteraard averechtse veronderstellingen. Maar wat ze met stelselmatig falende digitalisering hebben te maken? Tja, lees bijgevoegde aantekening ajb grondig.

Dergelijke veronderstellingen zijn ook nog eens onderling zeer nauw vervlochten waardoor er nog moeilijker beweging in valt te krijgen. Dat is in elk geval nooit op relevante schaal gelukt vóórdat er computers waren, want ze heersen, herstel, heersers benutten ze vergaand en vaak zelfs volkomen onbewust reeds millennia. Het lijkt alsof ze in het huidige tijdperk van digitalisering normatief alleen maar hechter gelden. Bestuurders vinden ze op hun gevoel kennelijk uitstekend passen bij wat zij als bestuurscultuur, oud en nieuw, geëeuwd, willen handhaven. Eh, dat maakt principiële verandering dus, nog zachtjes uitgedrukt, moeilijk. Omdat zij de analyse zoals ik die opper niet willen resp. kunnen overwegen, zoeken ze naar oplossingen, nou ja, laten zij dat gehoorzaam op straffe van uitsluiting doen, nee, ook niets nieuws, waar de problemen met de reële verkeersopgaven domweg ... niet zijn. Wat helpt méér techniek zolang de visie op maatschappelijk evenwichtig gebruik ervan feitelijk ontbreekt? Wat helpen méér zgn ict-ers zolang ze bij gebrek aan die visie feitelijk hun eigen gang kunnen blijven gaan? Wat helpt de zoveelste methode die van de vorige feitelijk slechts oppervlakkig verschilt als een nieuwe wijn in een oude zak? Daardoor gaat het juist nog eerder mis. Wanneer bestuurders er geen verandering in – willen – brengen, vinden zij dat blijkbaar best. Of?

Maar op de schaal van wat bestuurders worden geacht verantwoord te – helpen – besturen, zeg ook maar op maatschappelijke schaal met maatschappelijk verkeer, ben ik zo onredelijk resp. asociaal toch niet? Als nu iedereen dat RDF (Resource Description Framework) zo geweldig vindt, prima, ga er vooral mee dóór. Dus ook prima, Forum Standaardisatie, om RDF op de lijst met zgn aanbevolen standaarden te hebben geplaatst, hoera.

Ik zeg eigenlijk alleen maar dat we stelselmatig met variëteitsdynamiek van dien o.a. aan RDF pas echt iets hebben, indien met dat verkeersbereik voor eenduidige interpretatie van eigenschapsbeschrijvingen benodigde, herstel, onmisbare aanknopingspunten (lees dus: situationele ipv absolute objecten) eraan voorafgaand beschikbaar gemaakt zijn. Dat lijkt mij reuze praktisch. En dat ‘maken’ lukt weliswaar eveneens met kleinste samenstellingen volgens drieledige opzet, maar voor

situationeel-objectconstituties verschilt die opzet noodzakelijkerwijs (!) van de overleverde zinsbouwnorm (een overgeleverde norm die o.a. tevens RDF kenmerkt). Zo beschouwd komt Metatroon neer op een ruimer, nota bene door-en-door opzettelijk stelselmatig bemeten ... raamwerk, vooruit Metapattern Description Framework (MDF). Ach, waarom niet?! Nee, wie kent dat moderne plaatmateriaal niet, ajb niet verwarren met MDF in de ... zin van Medium Density Fibreboard. :-) Metapattern Description Framework omvat twee (!) zgn formaten. Het ene formaat dekt de constitutieve beschrijving van een – telkens aanvullend – situationeel object. Dàt formaat is typisch voor Metapatroon. Het tweede formaat volgens MDF dient beschrijving van een eigenschap van een eerder volgens het eerste formaat gevestigd situationeel object en kàn daarom RDF met zijn enkele formaat zijn. Wat mij betreft houden we het inderdaad op RDF, nee, ik doe niet moeilijk, voor het tweede formaat volgens MDF.

Mocht je MDF op de lijst met aanbevolen standaarden willen laten opnemen, begin niet over beheer ervan. Ik zie niet wat er aan de drieledige beschrijving van het eerste MDF-formaat plus de verwijzing naar RDF als het tweede drieledige MDF-formaat valt te beheren.

Oh ja, lees ajb eerst nog [...] **aantekening 85.52**.

85.55

Ik schrijf zo'n aantekening, als ik er eenmaal aan begonnen ben, met zoiets als aandacht naar binnen. Of verbeeld ik mij dat maar? Als zo'n tekst àf is, lijkt mijn aandacht zich (?) naar buiten te richten. Kan of zelfs moet ik er iets mee, met die tekst, dus? Zo komt van het een het ander ...

Als je kritiek luidt dat vooral mijn iets-ermee-doen-vervolg balorig is, mee eens. Als het tòch niets uitwèrkt, maakt het echter ... niets uit. Vooral wil ik niet hebben dat 'ze' opgelucht kunnen zijn, omdat ik me neergelegd zou hebben bij wat zij graag als voldongen feiten handhaven. En dat idee van Metapatroon als overkoepelend raamwerk vind ik volslagen opportuun en daarom alleszins redelijk.

85.56

Situationeel object is al een verkorte aanduiding, te weten van zoiets als situationeel deelobject. Daarbij verwijst "zoiets als" naar de veronderstelling die met de àndere veronderstelling van situationele objecten nota bene òngeldig verklaard is, te weten de veronderstelling van absolute objecten.

Ipv verkort aangeduid met situationeel object lukt dat voor situationeel deelobject met één woord met situatiodeelobject. Nòg korter is sitject. Het voordeel daarvan is o.a. dat die ene term zowel situationeel deelòbject als situationeel deelsùbject omvat. (Immers) willekeurig wàt resp. wie kan in een situatie, zeg ook omstandigheden, zijn geworpen. *lacto – iactare* is Latijn voor werpen.

85.57

Als slechts het één-als-àlles absoluut geldt, wat mij ... redelijk lijkt, dan moet elk één-als-deel worden erkend als betrekkelijk met verschillende ... vermoedelijke opvattingen erover van dien. Maar, over vermoedens gesproken, dat zei Nicolaas van Cusa, ook Cusanus genoemd, toch al met zoveel ... woorden in de vijftiende eeuw?! Anderen hebben dat stellig eveneens beweerd.

Zo maakt een aanduiding annex naam voor één-als-àlles er inbreuk op (en daarop maakt ook een aanduiding als één-als-àlles géén uitzondering). Er kan dus alleen maar erger afbreuk aan onvermijdelijk betrekkelijke betrekkelijkheid worden gedaan

door afgeleide opvattingen volgens de betrekkelijkheid die daardoor ontstaat voor netzo abusievelijk absoluut geldig te houden. De aanbeveling om zo'n naam niet serieus te nemen is daarom verstandig, mits het de bedoeling ervan is om op betrekkelijke betrekkelijkheid te wijzen. Een ... absoluut bedoeld verbod op het gebruik van een naam, immers hoe dan ook vergeefs, van/voor één-als-àlles werkt averechts vanwege ontkenning van betrekkelijkheid van ook dat verbo(n)d. Met een [parodisme](#) laat zich nog zeggen dat, uitgaande van één-als-àlles, elke indeling een mindeling is.

85.58

Sjoerd de Jong behandelt onder de noemer van rechtsfilosofie in **Komt een berg bij de rechter ...** (in: **NRC**, 21 mei 2022, katern **Wetenschap**, pp. 2-3) de vraag

Kan een natuurgebied een rechtspersoon zijn?

Ik haal er natuurlijk meteen subjectief situationisme bij. Waarvoor is (een) recht(sregel) bedoeld? Naar mijn idee is wat recht à la rechtsstaat heet een zware, zo niet uiterste maatregel om voorwaarden voor bepaald gedrag te borgen, bij voorkeur preactief o.a. door dreiging met reactief verder te treffen rechtmatige maatregelen.

Volgens subjectief situationisme resulteert gedrag uit samenloop van een subject en een situatie tot een situationeel subject. Het recht mikt daarom op verzekering van voorwaarden als subject resp. als situatie, opdat hun samenloop als situationeel subject kan 'gebeuren.'

Zo beschouwd betreft, bijvoorbeeld, eigendom een situationele voorwaarde ter borging van continuïteit van gebruiksgedrag van het object in kwestie door een subject. Maar andere subjecten kunnen aan invloed door dat object onderhevig zijn; ter behartiging van hun resp. situationele voorwaarden gaat het eigendomsrecht daarom gepaard met onderhoudsplicht.

De recursiviteit van bepaling van gedrag en dus van situationeel subject houdt in dat subject en situatie als samenstellende (f)actoren van een situationeel subject op hun beurt reeds als resp. situationele subjecten annex gedragingen opgevat moeten zijn met voor elk dan weer eventueel rechtelijk te vestigen maatregelen ter borging van voorwaarden, enzovoort.

Zo hebben normen m.i. altijd gewerkt, en in het verlengde daarvan (het) recht dus ook. Ik probeer er slechts een passende verklaring voor te verschaffen. De Jong stelt dat

[o]ver de filosofische rechtvaardiging van zulke rechten [...] nog volop [valt] te twisten.

Daar is filosofie m.i. niet voor, wel zgn politiek. Dat betreft erkenning als subject, en op subjectief situationistisch daarmee in één moeite door wat geldt als situatie. De zorg voor situatie als gedragsvoorwaarde moet dan weer aan subjecten toebedeeld zijn.

Met deze vluchtig opgestelde aantekening kom ik dankzij de Jongs artikel tot de opvatting dat, en zulke verduidelijking volgens algemener bruikbare beginselen lijkt mij wèl een rechtsfilosofische opgave, verlening van de status van rechtspersoon aan een natuurgebied juist niet bijdraagt aan verduidelijking van verhoudingen. Ik zou eerder aanbevelen om de associatie van rechtspersoon met subject te laten vervallen om er in plaats daarvan principieel eveneens een situationele voorwaarde van te maken voor een subject voor zijn aandeel aan een situationeel subject met

dienovereenkomstig verbijzonderd gedrag. En door recursiviteit van verhoudingen is óók de samenstellende situatie op haar beurt een situationeel subject dat ter borging van gedrag rechtsmaatregelen vergt, enzovoort.

Nee, ik verwacht niet dat mijn verklaring rechtsfilosofisch weerklank krijgt, zeker niet spoedig. Ik wilde er toch even een, toegegeven, inderhaast nogal ruwe, aantekening aan wijden.

85.59

Een tip voor speurders luidt “follow the money!” Werkt vaak. Mijn tip voor informatiekundig ontwerpers? Volg het gedrag! Inclusief het adagium “form follows function” komt de ontwerper in omgekeerde richting dáárvan uit op twee gedragsbepalende (f)actoren, object – dat een subject kan zijn – en situatie. Werkt altijd. Zo’n gedragsmatige ontologie heet dan kortweg pragmalogie. Als recursieve modelleermethode: [Metapatroon](#).

85.60

Marjoleine de Vos herleest een brief die zij bijna veertig jaar geleden ontving. Dat doet haar beseffen, zo schrijft ze met **Het verleden is een warboel** (in: **NRC**, 23 mei 2022, p. 20),

eigenlijk geen idee meer [te hebben] wie die vrouw was [...], al droeg ze dan mijn naam. [...]n het verleden, [d]aar [waren we allemaal andere mensen[. ...] Het is toch al lang bekend dat er niet zoiets bestaat als een samenhangende persoonlijkheid? Dat is een hulpconstructie.

Ik ben het eens met De Vos, als zij met samenhangend onveranderlijk bedoelt. Niet alleen elk mens, maar elk subject, en niet alleen elk subject, maar elk object is gedragsmatig veranderlijk met feitelijk gedrag telkens mede afhankelijk van wisselende omstandigheden (lees ook: situaties). Daarentegen oneens, zelfs grondig, ben ik het met haar over elke ontkenning van samenhang. Want natuurlijk, nou ja, dat vind ik, bestaat er wèl samenhang tussen de verschillende gedragingen van een ob- resp. subject.

Met ‘zijn’ geschiedenis van voorafgaande gedragingen bepaalt het ob-/subject in kwestie immers de volgende gedraging in en voor wat het dan als relevante situatie ervaart, enzovoort. Een subject neemt daarin een actief, een object een passief aandeel. Een subject bewerkt zijn voortschrijdende geschiedenis toekomstgericht, dus niet om herinneringen te behouden. Dat is wat ook De Vos ervaart.

Om allerlei redenen stellen ‘we’ gedragsverslagen op, vullen er zgn registers mee. Dat zijn dan verslagen over verschillende situationele ob-/subjectgedragingen. Hoe lukt het om ze in samenhang te beschouwen ter bepaling van een volgende gedraging? Dat vergt “een hulpconstructie,” klopt. Daartoe kan een “naam” dienen, maar reeds vanaf geringe schaal waarop samenhang eenduidig gevestigd moet kunnen zijn, schiet bijvoorbeeld Marjoleine de Vos daarvoor te kort voor een subject. Zo’n “hulpconstructie” voor samenhang tussen zijn verschillende situationele gedragingen noem ik de nul-identiteit van een ob-/subject.

Nul? Er is géén gedrag aan verbonden gedacht. Anders zou er onmogelijk stelselmatig samenhang mee zijn te vestigen tussen gedragsmatige verschillen.

85.61

In navolging van Zürich en Bern is Genève begin zestiende eeuw zoiets als een stadstaat onder burgerlijk bewind. De bestuurders steunen de aanzet tot hervorming en later afsplitsing van het roomse christendom en verlangen van de Geneefse

burgers dat zij dat hervormde geloof belijden. Als Franse vluchteling belandt Johannes Calvijn (1509-1564) kort na die omwenteling in dat Genève. Hij krijgt daar toenemende invloed op de geloofsontwikkeling in hervormde richting en daarmee op het nauw eraan verbonden politieke bestuur, zo schrijft Ronald S. Wallace in **Calvin, Geneva, and the Reformation: A Study of Calvin as Social Reformer, Churchman, Pastor and Theologian** (Scottish Academic Press, 1988). Voor zover Calvijn verweekeld is in bestuurlijke aangelegenheden, schetst Wallace (1911-2006) hem als redelijk, want doorgaans uit op verhoudingen volgens compromis. Maar Wallace stelt ook dat Calvijn compromisloos is over wat hij kennelijk als hoofdpunten van de Christusleer beschouwt, kortom

believ[ing] that there were fundamental articles of the faith which should be recognised by everyone[. ...] He would not tolerate deviations from such basic doctrines or ambiguities in their expression.[p. 136]

Tja, als dat bestuurlijk dóórwerkt ... Uiteraard vergt ordelijk verloop van maatschappelijk verkeer redelijkerwijs duidelijke verkeersregels. Wat naar mij idee ter oriëntatie behoort te tellen zijn ònderlinge verhoudingen tussen verkeersdeelnemers. Daarentegen – de illusie van – goddelijke afleiding van verkeersregels lijkt mij feitelijk theocratie, maar, ach, Wallace toont er vergaand begrip voor, want

[w]e must not blame a man for the environment he is born into.[p. 48]

Calvijn is echter niet in Genève ... geboren, maar heeft er àndere omstandigheden voor – moeten – verlaten. Zó nauw verbonden met zijn eigen geboortesituatie in noordelijk Frankrijk is hij dus ook weer niet. Mee eens, over subjectief situationisme gesproken,

[i]ndividual men and women who were living through these great social changes were also being deeply affected by them.[p. 112]

Na een verblijf tussendoor van enkele jaren in Straatsburg,

when he returned to Geneva, [...] he had a vision of the whole community in its secular life as well as in its Church life being transformed into what can be called a Christian commonwealth, in which those responsible for civil government obeyed the Word of God and served Christ in their own secular sphere no less responsibly than those who had the task of Church government.[pp. 27-28]

De scheiding van kerk en staat moet dus wachten. Daar zijn met veel ruimer bereik inderdaad de omstandigheden nog niet naar. Ook Calvijn mikt met hervorming zelfs revisionistisch, want

[i]t had become clear to [him] that the Church of Rome had so broken with the truth and with Christ that it had lost continuity with the ancient Catholic Church.[p. 133] Calvin's concern in Geneva was to bring Church and State closely together again in mutual interdependence, in such a way that the Church had its spiritual independence restored to it, and civil government was allowed to retain its full power over every decision proper to its own sphere.[p. 113]

Nee, gelijkwaardiger dan voorheen is de verhouding daarmee niet. God als òpperste gezag heeft via de kerk – of is het onvermijdelijk toch de kerk via god? – het laatste woord:

What Calvin lived to achieve in Geneva deserves to be called a commonwealth in which both Church and State serve each other in serving the Word of God[. p. 113]

Neither the meaning and destiny of human life, nor the true nature of its orders can be properly understood apart from divine revelation.[p. 117]

Waar(uit) kunnen we dat woord voor goddelijke beschikking vernemen? Dat 'staat' in de Bijbel. En, rara, wie mag er het meest gezaghebbend verklaring van geven? Kijk aan,

[t]he Church was there to offer to the civil rulers the extra insight and wisdom they must have, through its contemporary interpretation of the Word of God.[p. 117] What was of essential importance needed to be distinguished from trivial detail, what was good from what was bad.[p. 221]

Calvijn drijft die verhouding echter niet klakkeloos op de spits met

clarif[ying] for his contemporaries the meaning of the movement in which they had been called by God to take part, the issues that were at stake, and the importance of their own contribution.[p. 221]

Mijn ... verklaring is dat hij terdege beseft dat in Genève kerkelijk medewerkers in bestuursdienst zijn, met materiële afhankelijkheid en bereidheid tot bijbehorende compromissen van dien en,

an important factor in his success in Geneva [being] due to his shrewd ability to manage difficult situations, to influence people and take them with him[, p. 266 t]herefore[,] Calvin simply allowed the two spheres, that of our human culture, and that of our central Christian concern, to lie side by side in their parallel co-existence[...]. He did not attempt any facile or unrealistic reconciliation [...] between what went on in each sphere.[p. 121]

Maar proberen hoe vèr hij ermee kan komen, en alsmaar vèrder, doet hij blijkbaar wèl,

always tr[ying] to hold Church and State as closely together as possible [while] establish[ing the Church] in separation from civil society.[p. 122]

Apart? Als bestuurlijk gezaghebbender dan het ... burgerlijke bestuur. Religie is politiek met andere middelen. Intussen wijst Wallace op een hardnekkig misverstand:

Calvin's [...] teaching about the possession and the flow of wealth seems to be quite different from the "Spirit of Capitalism" with which his name has become too closely associated. [...] This teaching[, too,] tends to have more in common with mediaeval thought than that which lay behind the vigorous growth of Capitalism [later and elsewhere].[p. 94]

Wallace benadrukt de precaire onafhankelijkheid, bedreigd door Frankrijk, van Genève en wil Calvijn vooral niet te negatief beoordelen:

Some parts of the doctrinal framework which Calvin and his followers erected [...] may seem to us today unfortunate.[p. 79] It was because Calvin allowed himself to become caught up in [...] political activity in Geneva that he found himself so closely involved in actions that seem today ruthless in their cruelty. He had to make a choice between very restrictive alternative courses[. p. 83]

Dat is het idee dat er spaanders vallen waar er gehakt wordt. Wallace vergoelijkt – vergoddelijkt? – verder dat

[w]ithin this Calvinistic tradition of Church government, theology, ethics and culture there have appeared many features which did not truly reflect the mind and attitude of Calvin himself.[p. 186]

Hij, Wallace bedoel ik, heeft algemeen gesproken volkomen gelijk dat

[t]he use of a personal name to describe the appearance of certain views and attitudes at a given period can be highly confusing and can give a distorted view of how things work out historically.[p. 186]

Prima, maar mag ik dan misschien wijzen op wat er allemaal in de naam van, persoon of niet, Jezus Christus ondernomen resp. nagelaten is? Indien

[w]e have to avoid thinking of Calvinism as something that Calvin through his particular personal and intellectual influence produced in Geneva and also managed to inject as a life-force within the stream of history[, p. 186]

is het wellicht nòg verstandiger om dergelijk verband voor het zgn Christendom te verlaten. Want wat weten we nu helemaal van de historische Christus in Palestina? Nee, zo moeten we de Bijbel niet opvatten. De theologische overwegingen die Wallace weergeeft, gaan hoe dan ook vrijwel volledig aan mij voorbij. Ik ... geloof dat ik het nut er niet van kan veronderstellen. Ze zijn echter belangrijk voor zover mensen er tegenwoordig nog steeds een punt van maken. Omdat elk teken een verzoek tot inschikkelijkheid is, roept dat bij mij vooral de vraag op waaròm ze er onwrikbare waarheid voor opeisen. Onwrikbaar, zeg ook maar absoluut geldig kan m.i. geen enkele opvatting zijn. Dus vermoed ik een politieke bedoeling, dwz (be)sturing van verhoudingen. Waarom blijkt dat, ook nog steeds, toch zo vaak verhoudingsgewijs eenzijdig voordelig voor de ene waarheidseiser resp. nadelig voor àndere deelnemers en, nog schever, voor wie van deelname uitgesloten raakt? Het hervormde, protestantse idee is dat het bijbelse woord van god exclusief gezag toekomt; de roomse kerk heeft als aparte instelling géén gezag. Maar zgn gereformeerde christenen vormen eveneens kerken, met kerkelijke ambtsdragers. Ook zij, met volgens Calvijn de predikant voorop, geven hùn wat onherroepelijk :) interpretaties zijn ook maar dóór onder het motto dat

[i]t is not for man to seek to improve on what God has ordained.[p. 107]

Wallace benadrukt zelfs dat

Holy Scripture, indeed, challenges us[. ...] It demands our interpretation [and Calvin] found joy in doing so.[p. 222]

Ja, om George Orwell te parafraseren, alle protestantse gelovigen zijn gelijk, maar sommige zijn gelijkter dan – de meeste – andere. Prima, de drempel is praktisch inderdaad lager, nee, destijds o.a. in Genève nog niet, om dergelijk gezag te ontlopen. Wie een àndere (geloofs)opvatting heeft, begint een eigen kerk annex sekte – annex politieke partij – om die opvatting met bijbehorend gezag te verkondigen. Het kan ook zijn dat iemand d(ro)omweg èrgens de baas over wil – kunnen – zijn, maakt eigenlijk niet uit wáárover, met èlk iets kwalitatief beter dan helemaal niets. Maar om dàt nu eerlijk te zeggen ... Wallace geeft aan dat

Calvinism [could] spread [through] something Geneva had given it[, i.e.,] an essentially cellular organization under which large numbers of men could retain a substantial unity of belief, while yet trained to worship and fight in the small group [...] often tak[ing] the shape of rebellion, and the chief essential for prolonged and successful rebellion is organisation.[p. 158]

Dat nam bijvoorbeeld in Nederland in de negentiende eeuw, zachtjes uitgedrukt, tragikomische vormpjes aan. Nee, dat vertelt Wallace allemaal niet. Dergelijke versplintering werkt gaandeweg politiek uiteraard alòm averechts vanwege ondermijning van draagvlak voor infrastructuur, want dat draagvlak moet

gemeenschappelijk zijn en – kunnen - blijven. Er al dan niet zèlf van overtuigd, we moeten ook hem maar op zijn woord ... geloven, Calvijn

felt all the more constrained because he knew that God had placed on him the burden of leadership[. p. 83]

Hij voegt zich daarvoor blijkbaar naar het soort van, eh, leiderschap dat ... heerst. Zo gaat het overal nog altijd. Daarom blijven omwentelingen beperkt tot wisseling van personele bezetting onder nauwelijks gewijzigde verhoudingen. Sterker nog, Calvijn

believed that his times called especially for measures of control harsher than normal.[p. 83] Society had to be organized and disciplined[. p. 125] The Church would disintegrate if it did not lay down some set-forms.[p. 135]

Daar is uiteraard niet iedereen even gelukkig mee als opgelegd kader waarbinnen

the individual is nurtured and trained to true freedom and responsibility in the community.[p. 113]

Maar dat heet dan blijkbaar géén concurrentie, zulk goddelijk beschikt verschil tussen leider en volger, zodat Wallace gemakkelijk kan opmerken dat

Calvin could never have approved of the idea of a competitive society.[p. 94]

Zoals Wallace Calvijns 'programma' duidt, is het onmiskenbaar sociaal gericht. Ook mee eens,

[e]ach of us, [Calvin] taught, must learn to appreciate our separateness or apartness, as well as our solidarity, within the social body.[p. 166]

Dat kàn evenwichtiger verhoudingen opleveren, maar wie bepaalt wat universeel als sociaal enzovoort geldt? Onder verschillende noemers zijn pogingen ontspoord. Dat ligt aan de valse veronderstelling van absolutisme resp. universalisme. Subjectief situationisme is kwalitatief anders door erkenning van variëteit van verhoudingen en van hoedanigheden per verhouding. Het huidige gemodder volgens zgn sociale democratie is daarom wellicht zo gek nog niet, zolang de noemer van democratie zoiets als openheid voor variëteit borgt, dwz o.a. zònder overdreven voorbeschikking voor elk

individual [to] respond to the approach and concern of the community and gladly fulfill[ing] his vocation within it [p. 125 with t]rue sanctity [...] consist[ing] in doing our daily task within the earthly vocation to which God has called us, in obedience to his word.[p. 192]

Een individu is daarentegen op z'n subjectief-situationeels wie zich tøkens ontwikkelt. Dat verschilt nogal van het idee dat,

[w]hatever his work[, an individual] is to try to see it as a sacred calling, and through doing it he will be helped to find and fulfil the will of God.[p. 125]

Het verschil tussen het rooms-katholicisme en het protestantisme is dat weliswaar leerstellig het gezag voor interpretatie van de kerk naar het individu zèlf verschuift, maar dat feitelijk de kerk dat voor het zeggen wil houden. Overigens biedt het Wikipedia-lemma **protestantisme** (geraadpleegd op 25 mei 2022) een opsomming van "belangrijke praktische en uiterlijke verschillen tussen het protestantisme en het catholicisme." Het komt stellig omdat ik nooit tot een van beide "stromingen" opgevoed en -leid ben, dat ik afgaande op dat lijstje niet begrijp niet begrijp waar alle drukte voor nodig is. Ik herken slechts minimale verschillen, als ze er al zijn. En, nota

bene, verschillen zijn op z'n subjectief-situationeels natuurlijk ook niets om meteen en zelfs principieel moeilijk over te doen, integendeel.

85.62

Dit afschrift heb ik je min of meer aangekondigd, het moest er van komen. Zo zie je maar dat discipline helpt. Ik houd me koppig aan de zelfopgelegde regel om nav een gelezen boek een aantekening te schrijven. Hersengymnastiek, en zo. Met dat boek van Wallace over Calvin hikte ik er enkele dagen tegenaan. Zodra ik echter merkte dat er uitgaande van mijn opvattingen aanleiding was tot kritiek en vooral dat het geven ervan in elk geval naar mijn eigen oordeel redelijk lukte, vond ik het uiteraard wel weer leuk om te doen en was ik er alsnog gauw genoeg klaar mee.

Zelfbevestiging, en zo. Vaak kom ik enige argumentatieve gemakzucht, kan van een auteur overigens ook verhullende aanhankelijkheid zijn, in dit geval dus van Wallace, inderdaad pas op het spoor door zulke schrijfdwang die mij kennelijk aanzet tot kritischer beoordeling van de tekstpassages die ik voor herlezing aanmerkte.

Op mijn beurt laat ik in mijn teksten stellig ernstige redeneergaten vallen, maar zolang niemand leest wat ik schrijf, mooi, dat is er dan toch geruststellend aan, vallen ze uiteraard niet op.

Over calvinisme wist ik weinig tot niets. Verzuiling, en zo. Inmiddels weet ik er dus alweer een heel klein beetje meer van. Hmm, voor nù niet ècht iets nieuws, is mijn indruk.

Ik geef ook toe dat ik ter aantekening weleens een boek oversla ...

85.63

[Dit is een vervolg op **aantekening 85.41.**] Jullie dachten ervan àf te zijn. :-) Mis! Met een opmerking onlangs slaat [X] m.i. de spijker op z'n kop. Waar het met autoriseren inderdaad vooral om draait, kan je zien als kruisjes zetten, of ze juist niet zetten, voor matrixelementen. Zo'n matrix is tweedimensionaal, heeft dus rijen (horizontaal) en kolommen (verticaal).

Stel dat een kolom staat voor een specifieke voorziening (lees ook: hulpmiddel of, in termen van de huidige autorisatiewizard, configuratie-item). Dan staat een rij – verondersteld – voor een individuele gebruiker (lees ook: actor).

Figuur 22 toont eerst de opzet volgens zo'n matrix (22.a) die vervolgens van enkele kruisjes voorzien is (22.b). Bijvoorbeeld aan actor n is daarmee toegang tot voorzieningen 2, m-2 en m+1 plus bevoegdheid tot gebruik ervan verleend.

a.

voorzieningen

	1	2	3	4	5		m-2	m-1	m	m+1	m+2	
1												
2												
.....												
n-3												
n-2												
n-1												
n												
n+1												
n+2												
n+3												
n+4												
⋮												

actoren

b.

voorzieningen

	1	2	3	4	5		m-2	m-1	m	m+1	m+2	
1												
2												
.....												
n-3												
n-2												
n-1												
n		x						x			x	
n+1												
n+2												
n+3												
n+4												
⋮												

actoren

figuur 22

Vergeleken met de huidige autorisatiewizard omvat de matrix van de proefopstelling andere zowel rijen als kolommen. Waarom? Ik begin met een verklaring voor actoren, met de matrix dus voorgesteld als de rijen ervan.

Wat telt is het beheerbereik, zie ook [Wen er maar aan! Over noodzaak en opzet van stelselmatig informatiebeheer](#) en [Identiteitstelling en nadere hoedanigheden in maatschappelijk informatieverkeer](#).

Wanneer pèr persoon binnen het bereik in kwestie telkens altijd één en dezelfde hoedanigheid (organisatorisch: functie) geldt en naar verwachting blijft gelden, kunnen actoren/gebruikers als personen aangeduid zijn en blijven. Dat enkelvoud van hoedanigheid/functie sluit immers op voorhand eventuele problemen met toezicht op en handhaving van zgn functiescheiding uit. Want bij gebrek aan meerdere functies van dezelfde persoon, valt er niets te scheiden, nietwaar? Als gevolg van digitale vernetwerking – maar nota bene ook van veranderde opvattingen over deeltijdwerk, daarmee verwant over functionele variëteit ter bevordering van persoonlijke competentie-ontwikkeling e.d. – zijn dergelijke ‘simpele’ beheeromstandigheden echter vrijwel alom verdwenen. Aanhoudende aanduiding van een actor/gebruiker als persoon veroorzaakt verwarring door ondermijning van – voorwaarden voor – functiescheiding, voor nodig en voldoende nauwkeurige controlesporen, enzovoort.

Voor de proefopstelling geldt daarom als actor een persoon-in-hoedanigheid. De persoon die in verschillende hoedanigheden met voorzieningen handelt (lees hier ook: informatietaken verricht), telt als evenzoveel verschillende actoren.

In organisatorisch verband heet een hoedanigheid gewoonlijk een functie.

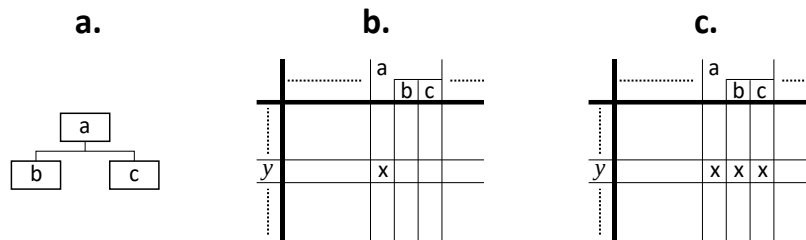
Verbijzonderingen van een persoon tot actoren volgens verschillende functies zijn op de schaal van een (informatie)verkeersstelsel echter nog niet onderscheidend genoeg. Dezelfde functionele aanduidingen kunnen – en zullen vaak – in verschillende organisaties resp. onderdelen ervan feitelijk op z’n minst deels verschillende ... functies betreffen. Ter borging van relevante variëteit vergt de proefopstelling bijgevolg de combinatie (!) van een organisatieonderdeel en een functie als verbijzonderingsfactor van persoon tot actor.

En omdat het bereik van autorisatiebeheer niet alleen medewerkers omvat, of dat spoedig overstijgt, maar willekeurige deelnemers aan informatieverkeer, is de opzet van de proefopstelling daarop qua algemenere aanduiding van beide verbijzonderende factoren meteen afgestemd. Zo is een organisatie een geval van situatie, en een functie een geval van hoedanigheid.

Hoe zit het met de kolommen die voorzieningen moeten voorstellen? De autorisatiewizard zoals thans in gebruik kent géén verband tussen opgegeven configuratie-items. Voor het autorisatiebeheer van de informatieronde zijn zulke items opgenomen in een hiërarchisch verband van voorzieningen. Het idee is dat met autorisatie voor een voorziening op haar hiërarchische positie tevens autorisatie verleend is voor alle voorzieningen die hiërarchisch eraan ondergeschikt geordend zijn.

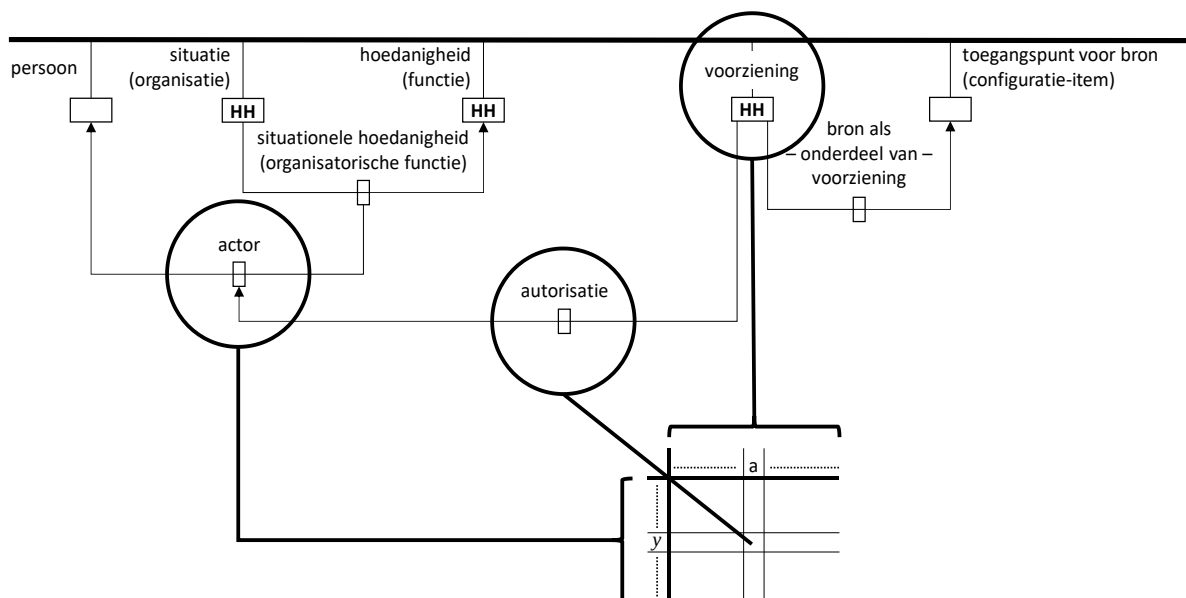
Dat beginsel laat zich met drie voorzieningen illustreren in een hiërarchisch verband zoals geschetst met figuur 23.a. Stel dat aan actor y autorisatie verleend is voor voorziening a, wat met de opzet volgens een matrix, zie daarvoor figuur 23.b, strookt met een kruisje voor het element (y, a). Op die manier staan er feitelijk dus óók kruisjes, en zie daarvoor figuur 23.c, voor de elementen (y, b) en (y, c). Het is echter

ook mogelijk, maar hier niet getoond, om voor actor y slechts (y, b) òf (y, c) aan te kruisen.

figuur 23

Het Metapatroonse begrippenmodel van/voor de – eerste – proefopstelling voor stelselmatig autorisatiebeheer is eerder met figuur 18 geschetst. In figuur 24 verschijnt – enigszins bewerkt – dat model opnieuw, ditmaal om de afleiding van de matrixrijen, -kolommen en -elementen te verduidelijken.

figuur 24

Klopt, vergeleken met de huidige autorisatiewizard ontbreken in de proefopstelling ook mogelijkheden zoals een zgn profiel. Dat is in elk geval dáárvoor opzettelijk. Met andere en ruimere mogelijkheden volgens matrixrijen (een actor als een persoon in een situationele hoedanigheid, lees vooralsnog een persoon met een organisatorische functie) en -kolommen (voorzieningen in onderling hiërarchisch verband) wijzigt immers ook wat een profiel optimaal al dan niet inhoudt. Het is daarom verstandig in eerste aanleg te verkennen of de verbijzonderde begrippen voor actor en voorziening principiële verbetering van autorisatiebeheer bieden. Zo ja, dan loont het om daarvan afgeleid o.a. stelselmatig eveneens passende mogelijkheden onder de noemer van profiel e.d. na te gaan. Ik wijd er wèl – alvast – verdere proeftekst(en) aan. Voorts acht ik onderscheid tussen, traditioneel uitgedrukt, data en proces als aspecten noodzakelijk voor nadere verbijzondering

van voorzieningen, opdat autorisatie optimaal nauwkeurig gericht kan zijn. Wordt dus ook verder vervolgd.

85.64

Haha, je hoeft slechts mij geen geluk te wensen, maar iederéén, dus ook jezelf! :-)
Want waar heb je dat ergens anders? Sympathiek, verzorgd voetbal. Niet altijd scherp, zeg ook maar.

Het is nooit een wonder dat 'ze' degraderen, maar er telkens maar weer in slagen om te promoveren blijft dat wèl. Dat is dus opnieuw gelukt, ditmaal inderdaad zelfs èxtra wonderbaarlijk.

Dat mag je trouwens uiteraard óók van Sparta zeggen, wonderbaarlijk, knap enzovoort, met negen punten uit de laatste drie wedstrijden. Ja, toen dacht ik zeker aan jou. Prima, volgend seizoen drie R'damse clubs in de eredivisie. Kijken hoe lang dat duurt ...

Toen ik zes jaar oud was riep ik op straat de grote jongens na "citroen, citroen, Sparta kampioen!" Tja, over wat er ter viering van een landskampioenschap op Excelsior rijmt hoeft niemand zich het hoofd te breken.

85.65

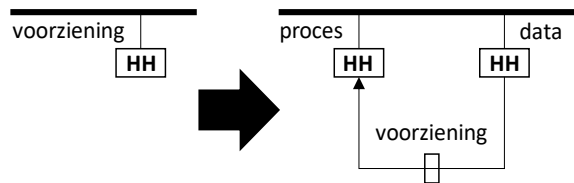
[Dit is een vervolg op **aantekening 85.63.**] Ik moet natuurlijk nog een belangrijke reden toevoegen waarom het tevens zgn intern :-) meteen vanaf wat ruimer bereik met autorisatiebeheer niet bij functionele verbijzondering kan blijven, maar "de combinatie (!) van een organisatieonderdeel èn een functie als verbijzonderingsfactor van persoon tot actor" nodig is. (Want) wie een bepaalde functie vervult bij de (het) ene organisatie(onderdeel), kan – en zal vrijwel altijd – daarvoor minstens deels àndere voorzieningen – moeten – gebruiken dan wie dezelfde functie vervult bij een ànder(e) organisatie(onderdeel).

Voorbeelden? Neem jullie 'eigen' organisatie. Ooit, zo heb ik althans begrepen, zijn er per rechtsprakelijke sector, dus straf-, civiel en bestuursrecht, zgn primaire processystemen gemaakt en in gebruik genomen. Elke rechtbank beschikt over aparte, zeg maar, exemplaren ervan. Het kan – en zal – daarom ook voor autorisatie óók verschil maken bij/voor welke rechtbank iemand werkt.

Maar hoe zit het met kantonrechtspraak als 'sector'? Als voorbeeld vind ik dat zelfs nòg mooier. Daarvoor is voor de gehele organisatie immers één exemplaar in gebruik. Heb ik dat eveneens goed begrepen? Zo ja, dan kan dat 'informatiesysteem' als geval dienen, nota bene vooruitlopend op de eerste versie van de proefopstelling, om alvast het nut of zelfs de noodzaak te overwegen van de aanname van onderscheid tussen data en proces. Het hangt uiteraard van de feitelijke datastructuur af, welke deelverzamelingen van data aangehouden kunnen zijn (en voor 'nieuwe' digitalisering moet daarvoor nadrukkelijk met eisen volgens autorisatie rekening worden gehouden). Hier neem ik gemakshalve aan dat het ene – ik noem het maar – kanton-pps weliswaar ook één register omvat, maar dat daarin data ònderverdeeld naar – onder andere – rechtbank kan gelden. Op grond van het onderscheid tussèn data en proces kunnen vervolgens ook weer combinaties ervan worden aangegeven, bijvoorbeeld van het ene kanton-pps-proces met als deelverzameling kanton-pps-data-rechtbank-n.

Het aspect van zowel data als proces kan op allerlei manieren autorisatiegericht ingedeeld – moeten – zijn. Daarvoor leent zich voor beide aspecten elk wederom een zgn homogene hiërarchie. Figuur 25 toont dat een voorziening dan geen

basisbegrip meer is, zoals volgens figuur 18, maar een afgeleid begrip. Als samenstelling is met autorisatie – veel – grotere nauwkeurigheid beheersbaar.

figuur 25

Ik herhaal dat de proefopstelling begint met voorziening nog als basisbegrip. Het verschil van een voorziening met wat in de huidige autorisatiewizard een configuratie-item heet, blijft daarmee beperkt tot toevoeging van hiërarchisch verband. Dat belooft reeds extra mogelijkheden.

De voorlopige keuze van voorziening als basisbegrip komt wat mij betreft voorts uit mijn twijfel erover, of huidige digitale informatiesystemen van de Rechtspraakorganisatie zich ook en vooral (!) voor stelselmatig autorisatiebeheer praktisch laten duiden volgens data en proces als aspecten. Dus is het nog eens extra de vraag of per aspect vervolgens een hiërarchisch verband valt op te stellen. Zo nee, dan heeft het inderdaad praktisch geen zin om er – dus abusievelijk overhaast – van uit te gaan.

Met voorziening als basisbegrip geldt autorisatie voor een knooppunt in één moeite door als autorisatie voor alle onderliggende knooppunten. Voor voorziening als afgeleid begrip ligt dat ingewikkelder volgens – de rechter afbeelding in – figuur 25 ... Zeker wanneer/omdat autorisatiebeheer zgn externe actoren als gebruikers omvat, lijkt combinatoriek volgens de aspecten data en proces onontkoombaar. Ter oriëntatie kan m.i. de Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG) uitstekend dienen. De zgn betrokkene heeft rechten en moet dus dienovereenkomstige autorisatie toegekend zijn. Wat het data-aspect betreft gaat het daarbij om de deelverzameling met informatie over haar-/hemzelf. Digitale toegankelijkheid tot rechtspraak moet uiteraard ook voldoen aan AVG. Voor een zgn rechtzoekende is de relevante deelverzameling met data echter alweer groter, te weten ‘gevuld’ met ook verdere informatie over de zaak waarin z/hij partij is.

Wie beweert dat autorisatiebeheer met digitalisering oninteressant, onbelangrijk e.d. is, begrijpt er nog helemaal niets van. Vind ik.

85.66

Als bijlage stuur ik je verzameld de afleveringen “proeftekst” die eerder zijn verschenen. Dat zijn er veertien en met elke dag een pagina (na)lezen ben je na een maand bij. :-)

Ik hoop dat je herkent dat er terècht nogal wat overwegingen bij informatiekundig ontwerpen kunnen komen kijken. Vooral een digitale autorisatievoorziening is geen aanhangsel, maar van kritiek belang voor facilitering van optimaal verloop van informatieverkeer. Het begint ermee te beseffen dat er inderdaad een serieuze, allang stelselmatige ontwerpogave bestaat. Haha, wie daarin slaagt, geeft er prompt “prioriteit” aan als haar/zijn “reguliere werk.”

Nou ja, kijk maar of je er tijd voor kunt vinden. Intussen blijf ik verdere afleveringen opstellen.

Als je wil reageren, nota bene gráág! Is het gelet op je werkdrukte wellicht, want doelmatig, een idee om daarvoor tzt een afspraak voor discussie enzovoort te maken? En dan samen met [de oorspronkelijke leden van de proefgroep]? Zo'n eerdere ontmoeting, maar toen nog zonder jou, vond iedereen – als ik me niet vergis – zeer nuttig (zoals je tussen de regels door kunt nalezen). Mocht je, zeg maar, tussendoor per email al kritiek, suggesties e.d. willen laten weten, nòg beter en daarvoor alvast bedankt.

85.67

Mentaal ondersteund door Hans Möller ploeter ik intussen door om voor zgn informatiekunde een stelselmatig deugdelijke grondslag gevestigd te krijgen. Dat gaat echter meteen al mis met verzoeken om aandacht ervoor. Tja, uiteraard komt niemand voor kwalitatieve veranderingen op vreedzame manier om mensen-op-invloedrijke-posities heen. Terwijl óók voor zo iemand haar/zijn positie bestaat bij de gratie van verhoudingen resp. haar/zijn overheersende invloed er op, doen ze alsòf verhoudingen zelfs niet aan de orde zijn. Zie ook [Fopvatting](#). Zo probeert z/hij òmgekeerd invloed op, bedreiging van, enzovoort haar/zijn positie te vermijden. Dat blijkt altijd en alom vergaand te lukken. Ach, iemand moet er toch bóven staan, nietwaar? Nee.

April – mei 2022, www-editie 2022 © Pieter Wisse